

การแปลและหนังสือแปล

๒.๑ การแปล

หนังสือพจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๔๕๓ อธิบายคำ "แปล" ว่า
ถ่ายทอดความหมายมาสู่อีกภาษาหนึ่ง และให้ความหมายที่สองว่า ทำให้เข้าใจความหมาย
นอกจากให้ความหมายของคำแล้ว ได้จำแนกการแปลไว้ ๓ ประเภทคือ (๑) แปลตามเนื้อ
ความ แปลเอาความ แปลตามอรรถก็ว่า (๒) แปลตามพยัญชนะ แปลตามตัวอักษร แปลตาม
ความหมายของคำอย่างตรงไปตรงมาคำต่อคำ และ (๓) แปลร้อย แปลเอาความโดยยก
ศัพท์บาลีมาค้นไว้

การแปลทั้ง ๓ ประเภทดังกล่าวแล้ว เป็นการแปลแบบของไทย ซึ่งใช้แปลภาษา
บาลีมาแต่โบราณกาล เพื่อที่จะแนะนำให้รู้จักแบบการแปลเหล่านี้ และเพื่อประโยชน์ในการ
ศึกษาเปรียบเทียบ ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างการแปลทั้ง ๓ แบบจากมังคลัตถที่ปนิภาค ๑ หน้า
๑๖ ซึ่งเป็นข้อความภาษาบาลีตอนเดียวกัน ดังนี้

(ตตฺถ ปญฺธิคา ว เสรตีพฺพนา น พาดา ปุคฺคิมจฺจนสฺสทิสสา ทิ พาดา ปุคฺคิมจฺจนพฺพปฺตฺตสฺสทิส
คํเสวโก วิญฺญฺณํ ฉรฺพณีรคํ ชิคฺคฺจฺจนียตฺต
ตฺต
โย ทิ ยํ เสวคิ โส คคฺคิโก ว ฯ อิมสฺส ปนตฺต
กฺก

๑. แปลโดยอรรถ

ฝ่ายบัณฑิตเป็นเช่นกับของหอมมีกฤษณาและดอกไม้เป็นต้น ผู้คบบัณฑิตนั้นก็เช่น
เช่นกับใบไม้ที่หอมของหอมมีกฤษณาและดอกไม้เป็นต้น ถึงความเป็นผู้อันวิญญูชนทั้งหลายควร
สรรเสริญและพอใจ ผู้ใดคบคนใด ผู้นั้นก็คบนั้นเป็นแนวทางอย่างแน่นอน และเพื่อแสดงความ
ชัดนี้ จึงควรกล่าวถึงเรื่องอุกนกแขกเต้า เป็นต้นไว้ (เป็นตัวอย่างดังต่อไปนี้ ฯลฯ)

๒. แปลโดยพยัญชนะ

...อันว่ามัจฉิตทั้งหลาย ผู้เช่นกับควายลิงของอันหอม มีกฤษณาและคอกไม้
เป็นต้น อันว่าบุคคลผู้คบซึ่งมัจฉิตนั้น ผู้เช่นกับควายใบไม้เป็นเครื่องห่อซึ่งสิ่งของอันหอมมี
กฤษณาและคอกไม้เป็นต้น ถึงแล้วซึ่งความเป็นผู้อันวิญญูชนทั้งหลายพึงสรรเสริญควาย ซึ่งความ
เป็นแห่งความพอใจแห่งวิญญูชนทั้งหลายด้วยฯ ก็บุคคลใดยอมคบซึ่งบุคคลใดบุคคลนั้น เป็นผู้
บุคคลนั้นเป็นแนวทางเที่ยว ฯ ก็อันว่าเรื่องมีเรื่องแห่งลูกนกแขกเต้าเป็นต้น อันมัจฉิตทั้ง
หลายพึงกล่าวเพื่อแสดงซึ่งเนื้อความนี้ ฯ

๓. แปลรอย

ตรกมาลาติกนุรณทสทิสสา ปญฺธิตา ตรกมาลาติกนุรณทปติเวฐนปทกสทิสโส
คิเศวโก บุคคลอันเป็นปราชญ์นั้น หอมฟุ้งควายกลิ่นคือศีลบริสุทธิ์ประจุก เครื่องหอมเป็นต้นว่า
เนื้ออำพันจันทนกฤษณานุบณชาติอันหอมพิเศษ บุคคลอันเสพสมัครสมาคมคณิกปราชญ์นั้น ก็
พลอยหอมตลอดบอวลยวนใจคนไฉนก็ ประจุกใบไม้อันห่อซึ่งเครื่องหอม เครื่องหอมก็กระทำ
ใบไม้ที่ห่อนั้นให้หอมด้วย บุคคลอันคบทานที่ศีลมีปรีชาฉลาดเป็นปราชญ์อันประเสริฐนั้น ย่อมเป็น
ที่รักใคร่เป็นที่ปลุกน้ำใจให้เจริญ เป็นที่สรรเสริญสาธุการแห่งท่านผู้รู้ทั้งหลาย มีองค์สมเด็จพระ
สรรเพชญ์พุทธเจ้าเป็นอาทิ ใครคบใครผู้นั้นก็จะไปตามคติ เมื่อคบคนพาลแล้วก็จะไป
พาลเล่า คณิกปราชญ์แล้ว ก็จะเป็นนักปราชญ์ เหตุใดก็เยี่ยงอย่างกันแล้วและกระทำตาม
อย่างกันมิให้ผิด ผู้มีปัญญาปรารถนาจะยังอรรถซึ่งกล่าวมานี้ให้สว่าง พึงนำมาซึ่งวัตถุทั้งหลาย
มีสุวโปฏกวัตถุเป็นต้น ดังนี้

การแปลในปัจจุบันแตกต่างไปจากการแปลในสมัยโบราณที่กล่าวแล้ว พระเจ้า
วรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิพงศประพันธ์ ทรงอธิบายคำ "แปล" ไว้ในวิทยาสารานุกรม จึง
ขออัญเชิญข้อความบางตอนเพื่อเป็นแนวทางให้เข้าใจหลักเกณฑ์การแปลในสมัยปัจจุบัน ดัง
ต่อไปนี้

กฎอันพึงจะยึดถือในการแปลก็คือ จะต้องพยายามแปลคำที่มีอยู่ในต้นฉบับ
แต่ไม่แปลคำต่อคำ หากแปลให้ได้ความให้คำแปลตรงกับความในต้นฉบับ

โดยคำจะยาวสั้นกว่ากันอย่างไรก็ตามที่

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนชื่อเอาความเป็นอันคับที่หนึ่ง คือต้องแปลให้ตรงความ
คึงข้อความที่ทรงอธิบายไว้คึงนี้

การแปลควรแปลความให้ตรงกับต้นฉบับ กล่าวคือถ้าต้นฉบับกำกวม
คำแปลก็ควรกำกวมเช่นเดียวกัน ถ้าต้นฉบับตีความไปได้หลายนัย
คำแปลก็ควรตีความไปได้หลายนัย คึงนี้จึงจะเป็นคำแปลที่ดีและ
ถูกต้อง^๒

และทรงอธิบายต่อไปว่า

หน้าที่ของผู้แปล มิใช่จะถอดความ paraphrase ตามที่ตนเข้าใจ
ว่าต้นฉบับจะหมายความว่าเช่นนั้นเช่นนี้ แล้วก็แปลไปตามที่ตนเห็นว่า
เป็นความหมายที่สมควรหรือที่ถูกต้อง หน้าที่ของผู้แปลก็คือจะถ่าย
ความเดิมออกมาเป็นอีกภาษาหนึ่ง ซึ่งได้ให้ความตรงกันหรืออีกนัย
หนึ่งคำแปลควรเป็นเสมือนฉายาลักษณ์ของต้นฉบับ เป็นการถ่ายหรือ
ถอดภาพเดิมออกมาเป็นอีกภาพหนึ่งซึ่งใช้เครื่องหมายต่างกัน แต่มี
ความหมายอย่างเดียวกัน^๓

และทรงอธิบายการแปลคำ ว่า

การแปลคำต้องแปลตามอรรถและตามนัยที่นิยมใช้อยู่ เช่น school
แปลว่า โรงเรียน Scholar จะแปลว่านักเรียนไม่ได้ จะต้อง

---

^๑ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์. วิทยาสารานุกรม. (พระนคร:
แพรวพิทยา, ๒๕๐๕), หน้า ๔๕๐.

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕๑-๒.

แปลว่า (๑) นักวิชา (๒) นักเรียนทุน นักเรียนนั้นตรงกับ
 School boys, School girls. School children จะต้อง
 แปลว่า เด็กนักเรียน School men แปลว่า ติศาปาโมกข์หรืออาจารย์
 เจ้าสำนัก Student แปลว่า นักศึกษา... ส่วนต่อไปในชีวิตนั้น ถ้า
 จะเรียนกิจการทั่วไป หากภาษาอังกฤษใช้ว่า Learner ไทยควร
 แปลว่า ผู้เรียน แต่โดยมากเขาใช้ว่า Student ตรงกับคำไทยว่า
 นักศึกษา Scholastic แปลว่า ทางภูมิวิชา แต่ถ้ามายังถึงลัทธิ
 Scholasticism แล้ว ควรใช้ทับศัพท์... หรือถ้าจะแปลก็พึงแปล
 ว่า ลัทธิวิทยาปาโมกข์ ดังนี้ เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อแสดงให้เห็นว่าจะแปล
 ตามศัพท์ตามธาตุหาได้ไม่ จะต้องแปลตามอรรถและตามนัยที่นิยมใช้
 อยู่

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงเป็นนักปราชญ์ทางภาษาและ
 วรรณคดี ทรงเป็นนักกฎหมายและนักการเมืองผู้ปรีชาสามารถของไทยในปัจจุบัน ผู้เขียนจึง
 ใคร่ขอถือข้อความที่ยกมาข้างต้นว่าเป็นหลักการแปลของไทยสมัยปัจจุบัน ซึ่งควรจะได้นำไปใช้
 ในการแปลโดยทั่วไป

การแปลของไทยในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่ามีกำเนิดมาจากพระบาทสมเด็จพระรามา
 ธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระปรีชาสามารถในการอักษร
 ศาสตร์อย่างยอดเยี่ยมหาผู้อื่นเสมอเหมือนมิได้ นอกจากพระราชนิพนธ์ที่ทรงแต่งแล้ว งาน
 พระราชนิพนธ์แปลของพระองค์ท่านก็มีทุกประเภท คือมีทั้งบทละคร คำานาน และสารคดีจาก
 ภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และภาษาสันสกฤต ดังตัวอย่างในเรื่อง "ปรียทรรสิก้า" ซึ่งทรงพระ
 ราชนิพนธ์แปลจากนาฎิก้า สันสกฤต ของพระเจ้ากัศิทรบรมบรรณนะ ได้ทรงมีพระบรมราชา
 ธิบายไว้ในพระราชนิพนธ์แปลดังนี้

...ข้าพเจ้ามีความปรารถนาที่จะถอดเรื่องตะคอนสันสกฤตเป็นภาษาไทยคือไม่ใช่เพียงแต่อ่านเรื่องของเขาแล้วเอามาแต่งใหม่เป็นบทละครไทย, อย่างเช่นที่ข้าพเจ้าได้ทำมาแล้วแก่เรื่อง "ศกุนตลา", และไม่ใช่แปลเอาแต่ใจความแล้วและแต่งเป็นรูปใหม่, อย่างเช่นที่ข้าพเจ้าได้ทำมาแล้วแก่ "นโถปชยาน," ซึ่งแปลงรูปเป็น "พระนลคำหลวง" ที่ข้าพเจ้าตั้งใจจะใคร่ทำคือเอาเรื่องตะคอนสันสกฤตเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาแปลเป็นภาษาไทย, แต่ให้คงรูปอยู่อย่างเดิมของเขาทุกประการ, ที่ตรงไหนเป็นคำพูดร้อยแก้วก็แต่งเป็นร้อยแก้ว, ที่ตรงไหนเป็นฉันทักก็แต่งเป็นฉันท้าง, ทั้งนี้ด้วยความมุ่งหมายที่จะให้ให้นักเลงอ่านหนังสือใคร่รู้ว่า ตะคอนสันสกฤตโบราณเขาแต่งกันอย่างไร, แสดงกันอย่างไร

004480

และทรงมีพระราชปรารภในการถอดบทละครเรื่องนี้ว่า

ในการถอดบทละครเรื่อง "ปริยทรรตिका" เป็นภาษาไทย คำพูดที่เป็นร้อยแก้วก็ไม่ต้องยากปานไรนัก, แต่ตอนที่ฉันทักออกจะลำบากอยู่, เพราะในภาษาสันสกฤตเขามรรจุคำดั่งให้ถูกฉันทักได้ง่ายกว่าภาษาไทยเรามาก ข้อที่ลำบากที่สุดมีอยู่ในเรื่องจะหาสุให้พอสำหรับแต่งฉันทักเป็นภาษาไทย^๒

๑ พระเจ้าศรีธรรมวรรคนะ. ปริยทรรตिका. นาฎกาสันสกฤต สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปล. (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๘), หน้า (ก).

๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ก-ข

ตัวอย่างฉันทที่ทรงพระราชนิพนธ์ถอดจากภาษาสันสกฤตข้างล่างนี้ ฉันทเดิมเป็น
ฉันทศัพท์วลีฉันทฉันท ก็ทรงถอดเป็นฉันทศัพท์วลีฉันทฉันทเช่นเดียวกัน

ธุมวยา กฤตทณฺฐิวิบุทฺทิโรราหุลาติกาณฺฐี ปุเน
ปศฺยนฺตี วรมุศฺสุกานคฺมุชฺชี ภูโย หุริยา พุรฺนุมนะ |
เสธฺมยา ปาทนเชนุทฺทฺรปคเต คงฺคํ ทธาเน ทเว
สุปรฺตาทุชฺชุปฺดกา กรณฺรหฺวิทฺเต เคารี สีวยาสุตฺ วะ ||

อปิ จ-

โกลาสาทรารุทฺสฺเต ปริจฺจติ คณฺษฺดุสฺสฺทฺเกาตุเกษุ
โอรฺพฺม มาตุะ กุมาเว วิทฺติ วิษฺมุจฺจิ เปรฺณมาเน สโรษฺม |
ปาทาวณฺณุกสีทฺวูปุษฺติ ทศฺมุเช ยาคี ปาตาดฺมุด
กรุทฺโรปฺยาชฺฐิตฺษณฺฐิโร กษ ฆณฺมยา ปาตุ ฑฺษฺณะ สีโว นะ ||

แม่เนตรนางจะขยับเพราะควันธนะชำเลือง ยังแพรวเพราะแสงเรือง พระจันทร์;
แลด้วยรัก ณ พระพักตร์พระสามิณะก็พลัน ก็มพักตร์เพราะช่วยครัน พรพมา;
เคื่องเห็นเงาหรัชค ณ ฌิวบทนชา ว่าพูนพระคงคา สมร,
แต่ยืมยามทีจะทรงกระชับพระวกร. ขอเคาริบังอร ฐโปรด!

อนึ่ง

เขาไกลาสดันสนั่นโฆษ อมรณะก็โลด ต่างก็กล่าวโจษ เพราะตกใจ;
องค์มารคาอุ่มกุมารไว้ วิษฺมุจฺก็ฟูไฟ ตากัโรจนใหญ่ เพราะโกรธนัก;
เทพกคควนิวพระบาทหนัก; และอสุรทศพักตร์ จมดดำอึก ณ. บาคาส;
ยามโกรธเมื่อต้องอุมาทาน ก็บิยหทัยบาน. สีวะชัชชาญ ประสาทพร!

พระเจ้าศรีหรรษวรวรรณะ. ปริยทรรณิก. สมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหา
วชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม ทรงถอดเป็นภาษาไทย. (พระนคร: โรงพิมพ์
พิพรรฒอนาการ, ๒๔๖๘), หน้า ๔-๕.

อีกตอนหนึ่งฉันท์ในบทเดิมเป็นมาตินีฉันท์ ก็ทรงดัดเป็นมาตินีฉันท์เช่นเดียวกัน ดัง
ตัวอย่าง

อภี วิสกฤช วิษาทญ ภีรุ ภณฺฏกาสุ ตไเวเต
ปริมิตรสตุพฺพา วุฑฺฒปรุเม ปตฺนุติ |
วิกิริสึ ยทิ ญฺยสุ ตูราสโธลายตาณฺฐี
กุกคยวนลณฺฐมึ ตตฺถ กุคฺคสุ ตูว่า ตฺวยชนฺฐิ ||

ฉาก็รู้อย่างดี	ภรรยาทำอะไร
มันตอม ณ พักตร์ไสร	ก็เพราะพักตร์ระปานปทุม
เนตรสิ้นและกายสิ้น	เพราะพระพรนั้นก็ยิ่งประทุม
งามแนบอุบลคลุม	ภรรยาจะร้างไฉน ^๑

นอกจากนี้ทรงมีพระบรมราชาธิบายการแต่งฉันท์ในเรื่องนี้ว่า ยากในการหาคำดู
ปรากฏในคำอธิบายท้ายเล่มว่า ฉันท์บางบทในภาษาสันสกฤตมี แต่ไม่มีในภาษาไทย ดังตัวอย่าง
ฉันท์คีติในบทที่ ๔๘ ทรงมีพระบรมราชาธิบายเกี่ยวแก่การแปลฉันท์ตอนนี้ว่า

บทเดิมเป็นฉันท์คีติ, ซึ่งคำภาษาไทยเราไม่มี ข้าพเจ้าเห็นว่าเป็นบท
ซ้ำร้อง จึงแต่งเป็นกลอนแปด, เพื่อสะดวกแก่การซ้ำร้อง^๒

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๘-๓๙.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๔-๓๕.

ผู้วิจัยจึงขอพระราชทานอัญเชิญฉันทกวีในภาษาไทย และคำแปลซึ่งเป็นกลอนแปด
 คอนนางอาร์ณิกาขับสาปต่างก็คิดพิงพลาญ ดังนี้

ขณพญสุรภูมิต์ คณิ ทธณ มาณสี เอนิ |

อหิตสวิ รากหิโส ทิวินิ เมธุนิ อญปิไณ วสอิ ||

(คำแปล) ราชหงส์มอง ณ ฟากฟ้า	เห็นเมฆคลุมเวหาไม่มองใส
ก็คิดถึงมานัสทะเลไกล	ชวนเมียบรรีไป ณ. รวงรัง
วัดสราญและห้องที่ทองจำ	ก็เจ็บรำกมลจนชวนคลั่ง
พระค่านึงถึง เขตคณิเวศนวัง	พระก็ตั้งหทัยาพาคุณจร

จะเห็นได้ว่าพระราชนิพนธ์แปลเรื่องปริยทรรศิกานี้ทรงพยายามแปลให้เหมือนต้นฉบับ นอกจากฉันทกวีที่ไม่มีในภาษาไทยเท่านั้น จึงทรงนิพนธ์เป็นบทกลอนแบบไทย แต่คำประพันธ์บทกลอนที่ใช่แทนและเนื้อเรื่องก็ดำเนินไปได้โดยไม่ขัดกับบทร้องในต้นฉบับเดิม

บทละครที่ทรงพระราชนิพนธ์แปลแบบถอดรูปคำและสำนวนจากภาษาอังกฤษได้แก่เรื่อง "นิทานสโมสร" (School for Scandal) ของ Richard Brinsley Butlee Sheridan บทพระราชนิพนธ์แปลเรื่องนี้ อาจารย์ ร.ม.ว. ดวงใจ ชุมพล คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้กรุณาอธิบายว่า ทรงเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนได้อย่างละเมียดละไม จึงขออัญเชิญบทพระราชนิพนธ์มาเป็นตัวอย่าง ดังนี้

Maria: This is unkind, sir. You know I have obeyed you in neither seeing nor corresponding with him: I have heard enough to convince me that he is unworthy of my regard. Yet I cannot think it capable, if, while my understanding condemns his vices, my heart suggests pity for his distresses.

Sir Peter: Well, well pity him as much as you please, but give your heart and hand to a worthier object.^๑

นางสาวถวิล พูทไร่ คุณลุงช่างใจดำเสียจริง ๆ ทีเดียว! ห้ามไม่ให้ฉันพบหรือเขียนหนังสือถึงนายบุญสม ดิฉันก็ทำตามแล้ว ยังจะเอาอะไรอีกก็ไม่ทราบจริงหรือก็ได้ยินเรื่องราวต่าง ๆ เรื่องนายบุญสมมากมาย ที่ทำให้ดิฉันเห็นได้ว่าไม่ควรจะมีใจผูกพันอยู่ในตัวเขาอีกต่อไป แต่จะทำอย่างไรได้ ใจมันอดสงสารไม่ได้นี่เจ้าคะ

พระยารัษฎินทร์^๑ . สงสารเท่าไรก็สงสารไปเถอะ ดูนุญชาติให้สงสาร แต่ไม่อนุญาติให้รัก เจ้าจะต้องรักคนที่ดี ๆ กว่าอายุบุญสม^๒

สังเกตได้ว่า การที่ทรงพระราชนิพนธ์แปลคำพูดของ Sir Peter: "Well, well pity; him as much as you please" เป็นสำนวนไทยได้อย่างกระทัดรัดไม่ซ้ำหูเดียวว่า "จะสงสารเท่าไรก็สงสารไปเถอะ" แสดงถึงพระปรีชาญาณในการถอดความจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยที่แนบเนียน และบางเรื่องก็ทรงมีวัตถุประสงค์ที่จะทรงตั้งสอนข้าราชการบริพาร

การแปลให้ตรงตามต้นฉบับภาษาเดิมอย่างใกล้ชิด ในสมัยปัจจุบันก็มีผู้แปลที่โดยเสด็จพระราชนิยมของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวหลายคน อาทิ เช่นงานแปลของ

^๑ Richard Brinsley Butler Sheridan. The School for Scandal. (London: University of Tatorial Press), 1942. p. 51.

^๒ เฮอร์นเคน. นิทานสโมสร. แปลจาก School for Scandals โดยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. (พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกฎกิจ, ๒๕๐๐), หน้า ๓๓.

นางแม่มมาต ชาวลิต ผู้อำนวยการหอสมุดแห่งชาติ^๑ ก็ได้พิมพ์ภาษาอังกฤษกำกับคำแปลภาษาไทยหน้าตัวหน้า เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านในการศึกษาภาษาอังกฤษ เพราะการแปลเป็นการถอดภาษาแบบประโยคต่อประโยค การที่ผู้แปลมีอุดมคติในการแปลเช่นนี้ย่อมที่จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมการแปลในประเทศไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ผู้ที่แปลโดยวิธีเดียวกันนี้ก็มี นางวิภา จุลชาติ^๒ และนายสมักร เสาวรส^๓ ซึ่งแปลหนังสือแปลชุดเสรีภาพให้แก่สำนักงานแถลงข่าวอเมริกันเช่นเดียวกัน

การแปลในปัจจุบัน ผู้แปลพยายามแปลโดยรักษารูปคำและสำนวนโดยละเอียด แม้กระนั้นก็ดี ปรากฏว่าการแปลวรรณคดีในปัจจุบันก็ยังไม่มีความละเอียดเท่ากับการแปลบาลีโดยพยัญชนะ เพราะผู้แปลบาลีจะต้องแปลคำทุกคำและรักษารูปคำเหล่านั้นด้วย จึงถือว่าการแปลบาลีเป็นการแปลที่รักษารูปคำอย่างละเอียดที่สุด

วิธีการแปลแบบเก่าทั้ง ๓ แบบคือ การแปลตามอรรถ การแปลพยัญชนะ และการแปลร้อย แม้จะเป็นวิธีการแปลที่ต่างกัน แต่ก็เป็นวิธีการแปลที่รักษาเนื้อความเป็นสำคัญเช่นเดียวกัน

การแปลของไทยแต่โบราณ และการแปลในปัจจุบัน ตามพระมติของพระเจ้าวรวงศ์เธอ ก็เป็นการแปลความให้ตรงกับต้นฉบับ หรือแปลความ^๔ ต้นฉบับให้ครบ

^๑โลวิต เเลนส์กี. โรงเรียนในทุ่งกว้าง. แปลจาก Prairies School, โดยแม่มมาต ชาวลิต. (พระนคร: ก้าวหน้า, ๒๕๑๓), หนังสือแปลชุดเสรีภาพ (เล่มที่ ๔๔)

^๒มีเรียม กิดเบิร์ต. เฮนรีฟอร์ด นักสร้างรถยนต์. แปลจาก Henry Ford, Maker of the Model T. โดยวิภา จุลชาติ. (พระนคร: ก้าวหน้า, ๒๕๑๐), หนังสือแปลชุดเสรีภาพ (เล่มที่ ๓)

^๓เดเดน ฮอร์ดอบ. เกียรติศักดิ์นาวีสหรัฐ. แปลจาก Brave Men, Brave Ships, โดยสมักร เสาวรส. (พระนคร: ก้าวหน้า, ๒๕๑๐), หนังสือแปลชุดเสรีภาพ (เล่มที่ ๗)

การแปลภาษาอื่น ๆ ในสมัยศรีอยุธยา ไม่ปรากฏหลักฐานให้ทราบได้ วิธีการแปล
ดังกล่าวแล้วเป็นวิธีการแปลที่มีลายลักษณ์อักษร ยังมีการแปลอีกวิธีหนึ่งที่ไม่ปรากฏเป็นลายลักษณ์
อักษร คือการแปลคำ

๒.๒ การแปลคำ

สัมพันธ์ไมตรีทางการทูตระหว่างประเทศอาจจะต้องใช้ตามเป็นนัยแปลโดยคำคุณศัพท์ของ
ประเทศของแต่ละฝ่าย การใช้ตามนั้นมีมาแต่โบราณกาล สัมพันธไมตรีระหว่างประเทศไทยกับ
นานาประเทศในทวีปยุโรปครั้งแรกครั้งศรีอยุธยานั้นก็ใช้ตามในการแปลโดยคำ พระราชพงศาวดาร
ฉบับพระราชหัตถเลขา กล่าวถึงการทูตในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชว่า

...ไปรคิให้ทูตานุทูตเขาเผ่า ณ. ที่เสด็จออก ถวายพระราชสาส์น
และมงกกราชบรรณาการ คำรัสพระราชปฏิสันถารแล้วให้เลี้ยงดู
ตามธรรมเนียม สั่งให้ตามตามทูตถึงทางอันมาในทะเลนั้น

เห็นได้ว่า การรับทูตต่างประเทศก็ต้องมีตาม และการที่ทูตจะพูดข้อความใด ๆ ก็ต้อง
อาศัยตามแปล

การใช้ตามในสมัยศรีอยุธยาปรากฏในหนังสือประวัติการค้าไทยของ สง่า
กาญจนาคพันธ์ กล่าวถึงตำแหน่งตามสมัยศรีอยุธยาไว้ดังนี้
ตามเจ้าท่าแขกประเทศอังกฤษฉนวนฝรั่ง

หมื่นพิณจวาทิ	นา ๓๐๐	หมื่นกริทรภาษา	นา ๓๐๐
หมื่นสัจจวาทิ	นา ๓๐๐	หมื่นสำเร็จจวาทิ	นา ๓๐๐
ตามวังกฤษ			
หมื่นทิพวาทา	นา ๓๐๐	หมื่นเทพวาทา	นา ๓๐๐

พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา - พิมพ์ครั้งที่ ๒. (พระนคร:
โรงพิมพ์กวีพร, ๒๕๑๑), หน้า ๘๒๓.

ตามเจ้าท่าพรานมอญเทศ

หมื่นสีจิวาที

นา ๓๐๐

หมื่นสีจิวาจา

นา ๓๐๐

ตามจีนนายจำเอน

ขุนทองส่อง

นา ๓๐๐

ขุนทองสมุท

นา ๒๐๐

ตามฝรั่งเทศ

ขุนรวิชาติ

นา ๓๐๐

ตามกัปตัน

ขุนราชชาติ

นา ๓๐๐

ขุนรักษาสมุทร

นา ๓๐๐

ตามนายสำเภาปากน้ำ

ขุนวิสูตรสาคร

นา ๔๐๐

ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช เมื่อบอร์จ ไวท์ นำกองสแตนติน ๒๐๐คน
เข้ามาบริหารราชการในพระคลังสินค้าครั้งแรกนั้น ก็รับราชการในตำแหน่งตาม^๑ และผู้นี้ได้เป็น
เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ในเวลาต่อมา

ตำแหน่งตามมอญและตามเขมรในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ได้แก่

ขุนอักษรรามัญ^๒ (ตามมอญ)

พระยาธรรมมาธิบดี พระเสนาพิจิต และหมื่นมหาสมุทร^๓ (ตามเขมร)

^๑สง่า กาญจนากพันธ์. ประวัติการค้าไทย. พระนคร: กระทรวงการ
๒๔๕๔, หน้า ๕๓.

^๒เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๔๓.

^๓[ขุนสุนทรโวหาร และคนอื่น ๆ] (ผู้แปล). หนังสือพระราชพงศาวดารมอญพม่า.
พิมพ์ครั้งที่ ๒. (พระนคร: โรงพิมพ์ชินรินทร์, ๒๔๕๒), หน้า ๒.

[ขุนสุนทรโวหาร และคนอื่น ๆ] (ผู้แปล). พงศาวดารเขมร. (พระนคร:
โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๔๕๕), หน้า ๒.

การแปลพระราชสาส์นเจริญทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศไทยและต่างประเทศ
ก็เป็นราชการสำคัญ และเป็นราชประเพณีแต่โบราณ ด. ที่นี้ขออัญเชิญพระราชสาส์น
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งพระราชทานไปยัง
สันตปาปาปีอุสที่ ๙ พระราชสาส์นภาษาไทย ผู้เขียนคัดข้อความจากภาพถ่ายพระราชสาส์น

พระราชสาส์น

ในสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ พระจอมเกล้าเจ้ากรุงสยาม ผู้เป็นใหญ่
ในแผ่นดินซึ่งควรว่านาจอพิภพมหิทธิคุณานุภาพของถิ่นเหตุใหญ่ ซึ่งเป็นประธาน
แก่อสิ่งทั้งปวงในโลกและชนในโลกที่ถือศัทธิต่าง ๆ ขอมสำคัญรู้จักเข้าใจโดย
นามและอาการต่าง ๆ ตามที่ไคสองเสพย์แต่ที่กษานัน มาอวยพร **ประคัม**
ประคองทำนุบำรุงเป็นเจ้าเป็นใหญ่มีอำนาจในแผ่นดินที่ควรจะเรียกว่าสยาม
ทั้งปากไคฝ่ายเหนือแดนเมืองขึ้นอื่น ๆ ไกลเคียง คือดาวเนียงดาวแกว
ซากเหรีียงแดนเมืองกำโพธแดนเมืองมดาญหลายเมืองแดนอื่น ๆ กรอบครอง
แผ่นดินอยู่เออนเป็นสุขในรัชกาลอันเป็นที่ ๔ ในราชวงษนี้ ขอเจริญทาง
พระราชไมตรีกำมาถึงความบริสุทธิของท่านนั้น ปรากฏนามว่าซวงตุสปาปา
ปีเยียกที่ ๙ ผู้บิดาคักกสิทธิบริสุทธิของโลก ที่ถือศาสนาโรมันคารออลิกฤษซวง
ทั้งปวง ซึ่งไคดำรงอยู่เออนเป็นสุขในนครโรมแผ่นดินอิตาลีให้ทราบ

๑Prince Dhani Nivat. Collected Articles, by H. H. Prince
Dhani Nivat Kromamun Bidayalabh Brdihyakorn. (Bangkok: The Siam
Society, (B.E. 2512) 1969), plates V. [between pp. 110-11] (Reprinted
from the journal of the Siam Society on the Occasion of His Eighty-
Fourth Birthday).

พระราชสาส์นภาษาอังกฤษ

Somdeth Phra Paramendr Maha Mongkut, By the Divine blessing of Almighty & Imnipotent Superagency of the Universal being & Various natures thereof who or which was thought considered and persumed in various different natures & called in various names by human being of various different faiths according to their study Education ever received from their ancester parents & c. became,

The Supreme King of Siamese Kingdom consisting of Siam proper both Southern & Northern and adjacent tributary states almost around in every direction Viz: Laos of Shiangs, Lao Kaus, Khahs, Kariangs, Cambodia & several provinces of Malay peninsula being a Supreme ruler of this Kingdom reigning in the current Siamese royal dynasty & c.

To Our Venerated pious Holy friend His Holiness the Pope IX the Sanctus Papa & Holy Father heaven Keys bear of the Roman Catholic Christian World the highest ruler of Popedom or Papal authority at Rome in Italy: &c. &c. &c.⁹

การใช้ตามในสมัยรัตนโกสินทร์ก็คงมีอยู่ต่อมาเป็นเวลานานปี เช่นคอนเซอรัเจมส์บรูก
เขาเฝ้าพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงให้เจ้าพระยาพระคลังทำหน้าที่ยื่นทูตแทน

⁹ Ibid., p. 115.

การเจรจาเพื่อการตกลงในสัญญาต่าง ๆ ในครั้งนั้นต้องใช้เวลาทั้งภาษามลายูและภาษาอังกฤษ
 การที่ท้วงใจตามแปลเป็นภาษามลายูก่อนนั้นอาจจะทำให้ข้อความคลาดเคลื่อนไปบ้าง
 ประกอบกับอุปนิสัยใจคอของข้าพเจ้าไม่เรียบร้อยเพราะส่วนมากเป็นลูกเรือ ทำให้เจ้าพระยา
 พระคลังไม่พอใจ การเจรจากรังนั้นไม่ไฉนสักนัก การแปลตามมีความสำคัญมากในการ
 ดำเนินการทางการทูต และจะต้องไต่ถามที่มากกว่าผู้ตีพิมพ์หนังสือไม่ตรีทางการทูตก็จะบรรลุนิติ
 กังกรถึงนายริชาร์ด นิกสัน ไปเยือนประเทศสาธารณรัฐจีนเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ สกนี้ ปรากฏว่า
 ตามชาวจีนเป็นผู้ที่เคยอยู่ในสหรัฐอเมริกาหลายปีแล้ว ถอยคำและสำเนียงที่เขาก็เป็นที่เข้าใจ
 ก็ระหว่างแขกเมืองกับประเทศเจ้าภาพ การดำเนินการทางการทูตในลักษณะที่มีการต้อนรับ
 อย่างสมเกียรติของกันและกัน ช่วยให้การดำเนินการทางการทูตเป็นไปโดยเรียบร้อย การใช้
 ตามแปลจึงมีความสำคัญในลักษณะของการแปลที่ไม่ต้องเขียนเป็นลายลักษณ์อักษร แต่อาจจะมี
 การบันทึกคำพูดไว้เป็นหลักฐานก็ได้ การแปลตามในระยะปัจจุบันก็ยังคงมีความสำคัญเท่าเทียม
 และอาจจะมากกว่าการแปลเป็นลายลักษณ์อักษร เพราะการแปลตามจะต้องอาศัยทั้งความรู้และ
 ปฏิภาณเป็นอย่างมาก

การแปลตามที่ทำเป็นอยู่ในปัจจุบัน คือการแปลถ้อยคำในการประชุม ณ องค์การ
 สหประชาชาติ และการประชุมของหน่วยงานพิเศษต่าง ๆ ขององค์การสหประชาชาติ
 ตลอดจนการประชุมทางวิชาการและพันธกรณีต่าง ๆ ภาษากลางที่ใช้ในการประชุมมี ๕ ภาษา
 คือ ฝรั่งเศส สเปน จีน อังกฤษ และรัสเซีย ในการประชุมทุกครั้งถ้าผู้พูดใช้ภาษาใดภาษาหนึ่ง
 ใน ๕ ภาษานี้แล้ว ผู้แปลตามก็จะแปลไปเป็นภาษาอีก ๔ ภาษาโดยทันทีทันใด ผู้เข้าประชุมก็จะ
 สามารถฟังภาษาที่ตนถนัดได้ในขณะเดียวกันนั่นเอง การแปลตามถือว่าเป็นลักษณะของการแปล
 ประโยคต่อประโยค

การแปลตามมีลักษณะคล้ายกับการเล่าเรื่องราว โดยผู้แปลต้องคิดเปลี่ยนใช้ภาษาอื่น
 ถ้าจะถือว่าการนำความรู้จากต่างประเทศเข้ามาในชาติแต่โบราณกาลแล้วนั้นเป็น
 เบื้องต้นของการแปลแล้วไซ้ การที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชทรงเล่าเหตุการณ์ที่ทรง

^๑หนังสือเรื่องเซอร์เจมส์บรุก. (พระนคร โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๕๖), หน้า ๒๔.
^๒"โลกในเจ็ดวันที่แล้ว," ประชาธิปไตย, ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕, หน้า ๒.

พบเห็นในต่างประเทศ ให้แก่วิสิตเกิด อาจารย์ของพระองค์ในสมัยนั้น ก็น่าจะเป็นแบบ
หนึ่งของการแปลได้

การเล่าเรื่องนี้โดยทั่วไปชาติต่าง ๆ ก็นิยมกันมาเป็นเบื้องต้นของการแปลในชาติ
นั้น ๆ ในประเทศไทยก็มีเรื่องเล่าแบบนี้มาก อาทิเช่น รามเกียรติ์ อิเหนา เป็นต้น

การใช้คำในภาษาไทยดลลงในสมัยต่อมา เนื่องจากมีการใช้ภาษาอังกฤษมากขึ้น
การใช้ภาษาอังกฤษเริ่มมีมาแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สัมพันธไมตรี
ทางการทูตของไทยในปัจจุบันไม่ปรากฏว่าต้องใช้คำ การติดต่อกับชาวตะวันตกที่ใช้ภาษา
อังกฤษหรือฝรั่งเศส แต่ถ้าเป็นภาษาตะวันออกก็มีเจ้าหน้าที่ภาษานั้น ๆ ประจำ ณ. กองการ
แปล กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ แบบการแปลคำมีปรากฏใน
หนังสือสำเนาและคำแปลของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันมีพระราชหัตถ์เลขา
และมีคำแปลภาษาไทยกำกับไว้

๒.๓ การแปลหนังสือในต่างประเทศ

อาจกล่าวได้ว่า การแปลหรือการถ่ายทอดความคิดได้มีกำเนิดมาพร้อมกับประวัติศาสตร์
มนุษยชาติ การเผยแพร่อารยธรรมของชาติโบราณเมื่อสองสามพันปีมาแล้ว การศึกษาอารย
ธรรมของชาติโบราณต่าง ๆ เช่นอียิปต์ กรีก อินเดีย และจีน ได้อาศัยการแปลเป็นส่วนสำคัญ
การเผยแพร่ศาสนาใหญ่ ๆ ในโลกปัจจุบันก็ใช้การแปลเป็นภาษาของชาติต่าง ๆ ช่วยให้สื่อ
ความหมายได้สะดวกยิ่งขึ้น

บรรดาประเทศที่เจริญในทางอุตสาหกรรมทั่วโลก ปรากฏว่ามีการแปลที่เจริญก้าว
หน้ามาก ส่วนมากได้แก่ประเทศในยุโรปและสหรัฐอเมริกา ในทวีปเอเชียมีญี่ปุ่นประเทศ
เดียวที่มีผลงานแปลมาก ประเทศที่มีผลงานแปลมากสืบเนื่องกันมาเป็นเวลาติดต่อกันหลายปี
มีอาทิเช่น สหภาพโซเวียต เยอรมันนี สเปน สหรัฐอเมริกา อิตาลี ญี่ปุ่น เนเธอร์แลนด์

^๑ Leonard Goldman. "Translation Available in the U.S.A.,"

ฝรั่งเศส เซโกโดวเกีย สวีเดน และเดนมาร์ก^๑

ประเทศที่แปลหนังสือมาก มีผลงานแปลวรรณกรรมในระยะ ๕ ปีหลังนี้คือระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๒ มีรายละเอียดปรากฏในแผนภูมิที่ ๑

ตามแผนภูมิที่ ๑ ประเทศสหภาพโซเวียตแปลหนังสือมากที่สุดในระยะหลังนี้ ประเทศเยอรมันนี่แปลเป็นอันดับรองลงมา ประเทศในเอเชียมีประเทศญี่ปุ่นแปลมากเป็นอันดับที่ ๕ ใน พ.ศ. ๒๕๑๒

หนังสือแปลที่ประเทศเหล่านี้นิยมแปลเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ามี ๔ สาขา คือ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสังคมศาสตร์ แผนภูมิที่ ๒ จะแสดงรายการแปลวรรณกรรมสาขาวรรณคดีและสังคมศาสตร์ที่แปลในประเทศเหล่านี้

ตามแผนภูมิที่ ๒ รายการหนังสือแปลสาขาสังคมศาสตร์และวรรณคดีปรากฏว่า ประเทศสหภาพโซเวียตและเยอรมันนี่แปลวรรณกรรมสาขาวรรณคดีเกือบเท่ากัน แต่สาขา วรรณกรรม สังคมศาสตร์ ประเทศสหภาพโซเวียตแปลมากกว่าประเทศเยอรมันนี่ประมาณ ๑ เท่า ประเทศสเปนแปลวรรณกรรมสาขาวรรณคดีเป็นอันดับที่ ๓

สำหรับประเทศในทวีปเอเชีย ญี่ปุ่นแปลวรรณกรรมสาขาวรรณคดีมากที่สุด ๘๘๓ รายการ และประเทศจีนแปล ๑๒๐ รายการ^๒ เป็นต้น

วรรณกรรมที่ประเทศต่าง ๆ นิยมแปลมากมีอีก ๒ สาขา คือ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กังในแผนภูมิที่ ๓

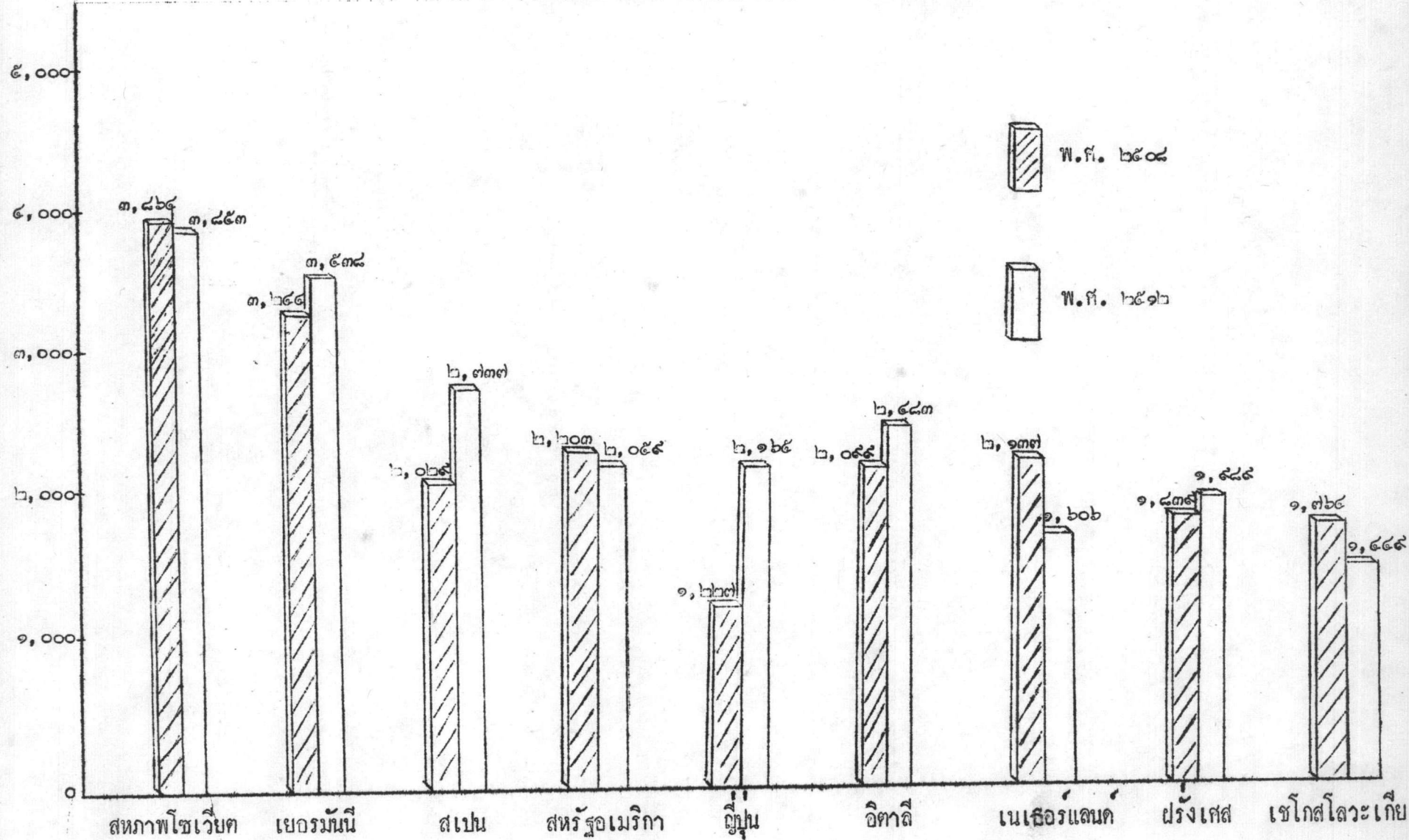
---

^๑Unesco. Index Translationum. Vol. 18, 1965. (Paris: Unesco, 1967), pp. 836-7.

Unesco. Index Translationum. Vol. 22, 1969. (Paris: Unesco, 1969), pp. 900-901.

^๒Unesco. Index Translationum. Vol. 22, (Paris: Unesco, 1971), p. 900.

จำนวนรายการแปลหนังสือของประเทศต่าง ๆ ใน พ.ศ. ๒๕๐๘ และ พ.ศ. ๒๕๑๒

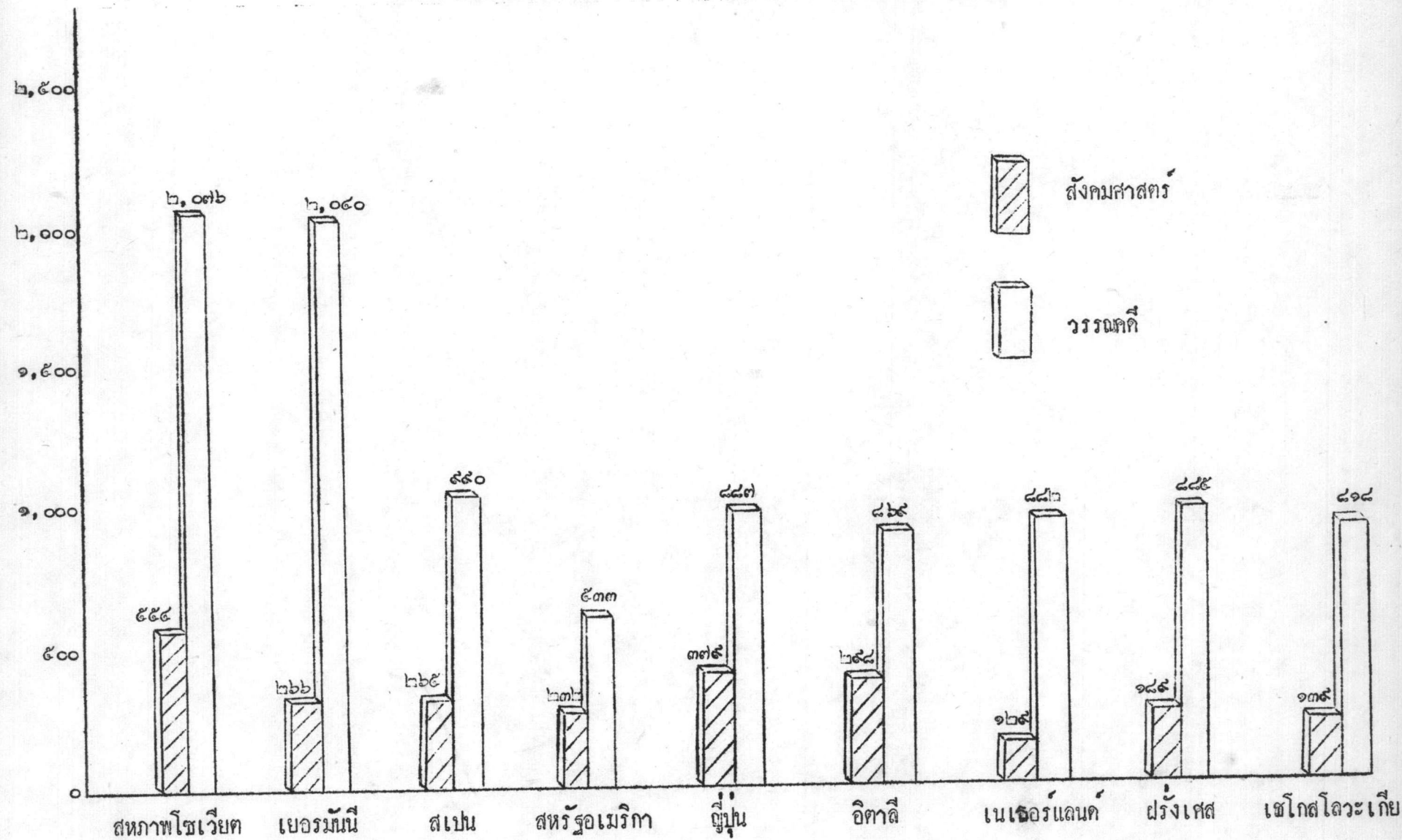

ที่มา Unesco. Index Translationum. Vol. 18. (Paris: Unesco, 1967), pp. 836-7.

Unesco. Index Translationum. Vol. 22. (Paris: Unesco, 1971), pp. 900-901.

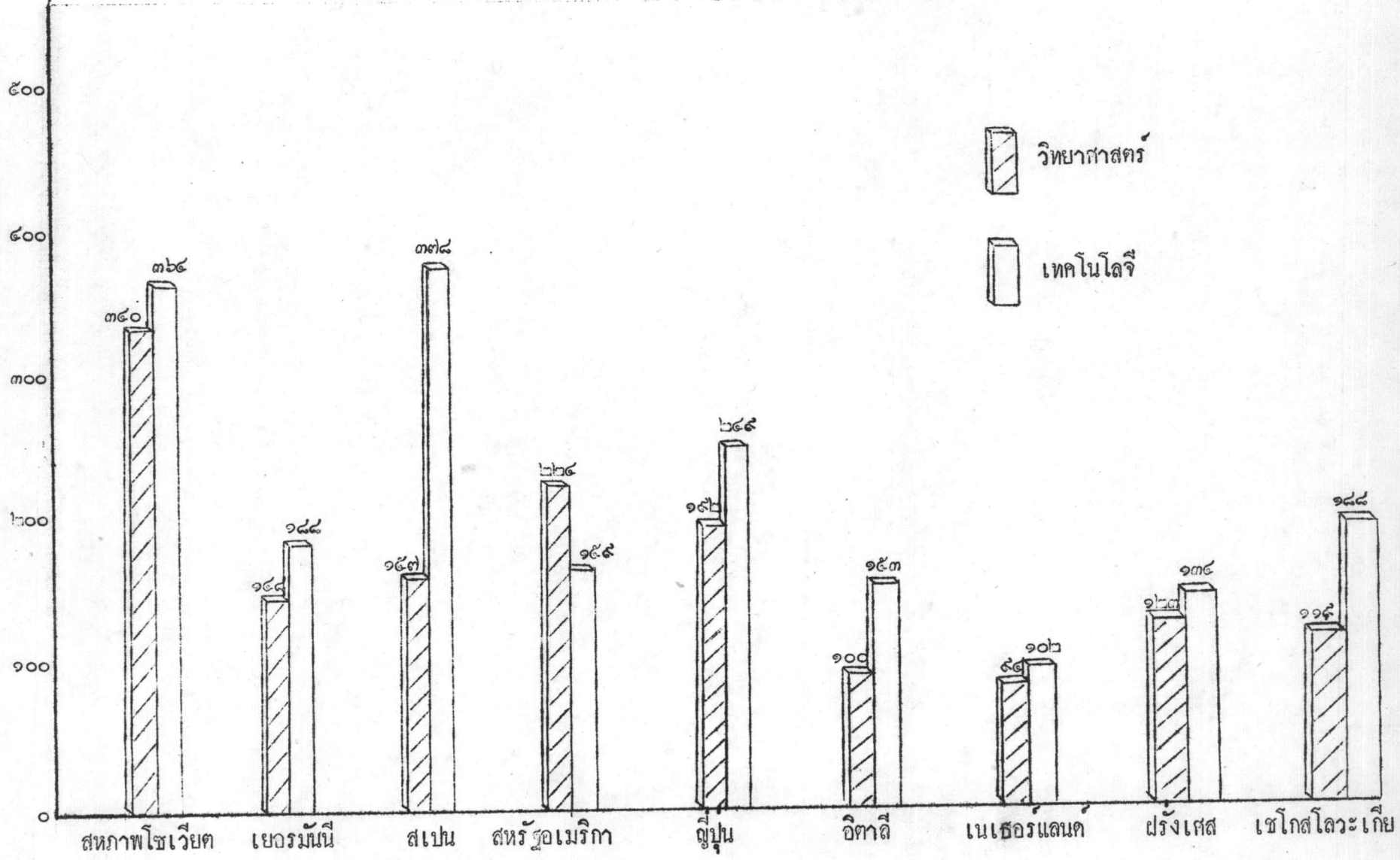

จำนวนรายการหนังสือแปลทางสังคมศาสตร์และวรรณคดีของประเทศต่าง ๆ ใน พ.ศ. ๒๕๑๒

ที่มา Unesco. Index Translationum. Vol. 22. (Paris: Unesco, 1971; pp. 900-901.)

จำนวนรายการหนังสือแปลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศต่าง ๆ ใน พ.ศ. ๒๕๑๒

จากแผนภูมิที่ ๓ ประเทศสหภาพโซเวียตแปลวรรณกรรมสาขาวิทยาศาสตร์มากที่สุด
คือใน พ.ศ. ๒๕๑๒ แปลจำนวน ๓๔๐ รายการ ประเทศสหรัฐอเมริกาแปลรองลงมา คือแปล
๒๒๔ รายการ และประเทศญี่ปุ่นแปลเป็นอันดับ ๓ คือจำนวน ๑๙๒ รายการ

ส่วนวรรณกรรมสาขาเทคโนโลยี ประเทศสเปนแปลมากที่สุด ๓๗๘ รายการ และ
สหภาพโซเวียตแปลเป็นอันดับรองลงมา ๓๒๔ รายการ

ประเทศในทวีปเอเชียปรากฏว่าประเทศญี่ปุ่นแปลวรรณกรรมทั้ง ๒ สาขานี้มากที่สุด
และมากกว่าบางประเทศในยุโรป นอกจากประเทศสหภาพโซเวียตและสเปน ทั้งนี้เพราะ
ประเทศญี่ปุ่นมีบริษัทและองค์การธุรกิจใหญ่ในวงการอุตสาหกรรมค่า เป็นการแปลเพื่อการวิจัย
ในด้านนี้มาก และยังแปลวรรณกรรมสาขารวมคี่มากอีกด้วย คือแปล ๔๔๔ รายการ
(แผนภูมิที่ ๒)

การแปลจากภาษาตะวันออกเป็นภาษาตะวันตก และภาษาตะวันตกเป็นภาษาตะวันออก
ออกในปัจจุบันมีมากขึ้น เพราะประเทศต่าง ๆ มีสัมพันธไมตรีกันเกือบทุกประเทศทั่วโลก

โรเบิร์ต คอลลิสัน (Robert Collison) กล่าวว่า การแปลเพื่อการค้นคว้าและ
วิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศตะวันตกนั้น จะต้องอาศัยกฎเกณฑ์ซึ่งกันและกัน
การแปลวรรณกรรมทั้งสองสาขานี้จึงมีความจำเป็นมาก^๒ แต่วรรณกรรมเหล่านี้ยังปรากฏใน
ภาษาตะวันออกอีก โดยเฉพาะภาษาจีน ฉะนั้นในปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ประเทศตะวันตกก็เริ่ม
สนใจวรรณกรรมของชาติตะวันออกมากขึ้น เพราะนอกจากทางวิทยาศาสตร์แล้ว วรรณกรรม
สาขาอื่น ๆ ของชาติตะวันออกเป็นสิ่งที่ชาวตะวันตกยังไม่สามารถเข้าใจได้และไม่รู้มาก่อน

^๑ สัมภาษณ์นายยาซูอากิ ซากาโมโตะ อาจารย์แผนกภาษาญี่ปุ่น คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๑๕.

^๒ Robert Collison. "The Continuing Barrier; Translation as a
Factor of East-West Communication: an analysis of the Index Transla-
tionum," Unesco Bulletin for Libraries. XVI (January, 1962), 296.

จึงก่อให้เกิดการแปลวรรณกรรมตะวันออกเป็นภาษาตะวันตก ชาติตะวันตกหลายชาติพยายาม
แปลวรรณกรรมตะวันออก โดยเฉพาะวรรณกรรมจีนเป็นภาษาประจำชาติ แต่หากทำได้ยากมาก
เพราะภาษาจีนเป็นภาษาที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน จึงเรียนยากและเข้าใจยาก ดังนั้นใน พ.ศ.
๒๕๐๓ ประเทศตะวันตกที่ไม่ใช้ภาษาอังกฤษจึงแปลวรรณกรรมจีนจากภาษาอังกฤษอีกทอดหนึ่ง
ประมาณ ๑๒๕ รายการ จากจำนวนวรรณกรรมจีนที่แปลเป็นภาษาตะวันตกทั้งหมด ๑๘๑ ราย
การ^๒ เช่นเดียวกับการแปลวรรณกรรมรัสเซียเป็นภาษายุโรปตะวันตก ก็ปรากฏว่าแปลต่อ
จากภาษาอังกฤษอีกทอดหนึ่งประมาณร้อยละ ๕๐ เช่นเดียวกัน^๓

ประเทศตะวันตกที่สนใจวรรณกรรมตะวันออกมาก และแปลวรรณกรรมตะวันออก
เป็นภาษาของชาติตน ชาติตะวันตกที่แปลวรรณกรรมตะวันออกมากที่สุดคือประเทศสหภาพ
โซเวียต แปล ๒๒๑ รายการ และประเทศอื่น ๆ รองลงมาตามลำดับ ดังในตารางที่ ๒ และที่ ๓

เนื่องจากประเทศสหภาพโซเวียตเป็นประเทศที่แปลวรรณกรรมชาติต่าง ๆ มาก
วรรณกรรมสาขาวิทยาศาสตร์ของประเทศสหภาพโซเวียตจึงมีมาก โดยเฉพาะด้านนิวเคลียร์
ฟิสิกส์ ศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเคยใช้ภาษาเยอรมันมากในคริสต์ทศวรรษที่ ๑๙ ก็เปลี่ยนมาใช้
เป็นศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นอันดับที่ ๑ และภาษารัสเซียเป็นอันดับที่ ๒ ดังนั้นปรากฏว่าในระยะ
หลังนี้ชาวอเมริกันและยุโรปตะวันตกสนใจวรรณกรรมรัสเซียมากยิ่งขึ้น มีการแปลวรรณกรรม
สาขาวิทยาศาสตร์ของรัสเซียเป็นภาษาอังกฤษในสหรัฐอเมริกาฉบับต่อฉบับ โดยเฉพาะวารสาร

^๑ Ibid., p. 298.

^๒ Loc. cit.

^๓ Loc. cit.

^๔ Ray Asbury. Bibliography and Book Production. (Oxford:
Pergamon Press, 1967), p. 112.

ตารางที่ ๒

จำนวนหนังสือแปลจากภาษาตะวันออกใน พ.ศ. ๒๕๐๓

ลำดับที่	ประเทศ	รายการ
๑	สหภาพโซเวียต	๒๒๑
๒	สหรัฐอเมริกา	๘๕
๓	เยอรมนี	๓๘
๔	ฝรั่งเศส	๓๑
๕	อิตาลี	๑๘
๖	เชโกสโลวาเกีย	๑๓
๗	ตุรกี	๑๑
๘	โปแลนด์	๕
๙	บัลแกเรีย	๕
๑๐	ฮังการี	๕

ที่มา Robert Collison, op. cit., p. 299.

ตารางที่ ๓

สถิติการแปลวรรณกรรมจากภาษาอื่นอีกทอดหนึ่ง
ในประเทศตะวันตก

ลำดับที่	ประเทศ	รายการ
๑	สหภาพโซเวียต	๗๑
๒	อิตาลี	๕
๓	ยูโกสลาเวีย	๕
๔	เยอรมนี	๔
๕	บราซิล	๓
๖	ฟินแลนด์	๕
๖	บัลแกเรีย	๕
๖	รูเมเนีย	๕
๘	เชโกสโลวาเกีย	๔
๑๐	อาร์เจนตินา	๓

ที่มา Robert Collison. Ibid., p. 298.

ที่ออกใหม่ ๆ อาทิเช่น "วารสารแปลรายเดือน" (Translation Monthly) วารสารนี้
เป็นบรรณานุกรมงานแปลวรรณกรรมรัสเซียสาขาวิทยาศาสตร์และสาขาอื่น ๆ

จากการสำรวจพบว่า ภาษาเป็นอุปสรรคต่อการวิจัยของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย
เช่นที่มหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์^๒ เป็นต้น ปรากฏว่านักศึกษามักต้องการให้มีบริการแปลในห้องสมุด
มหาวิทยาลัยมากกว่าบริการอื่น ๆ และจากการสำรวจเกี่ยวกับนักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยใน
ประเทศสหรัฐอเมริกา ผลปรากฏว่านักวิทยาศาสตร์และนักวิจัยชาวอเมริกันเพียงร้อยละ ๖
เท่านั้นที่สามารถอ่านวรรณกรรมรัสเซียได้^๓ ส่วนนักวิทยาศาสตร์ชาวอังกฤษ จากผลการ
สำรวจนักวิทยาศาสตร์และแพทย์ ๒๐๐,๐๐๐ คน ปรากฏว่าสามารถอ่านวรรณกรรมรัสเซียได้
เพียงร้อยละ ๒ เท่านั้น^๔ สหรัฐอเมริกาและอังกฤษจึงแปลและศึกษาวรรณกรรมรัสเซียมาก
ขึ้นตามลำดับ

จากเหตุผลดังกล่าวแล้วอาจสรุปได้ว่า การแปลของชาติต่าง ๆ มีวัตถุประสงค์

คือ

---

^๑ Joseph C. Shipman. Bibliography, Current State and Future Trends. Edited by Robert B. Downs and Frances B. Jenkins. (Urbana, University of Illinois Press, 1967), p. 469.

^๒ W. J. Hutchins, L. J. Pangeter and W. L. Sanders. "University Research and the Language Barrier," Journal of Librarianship. III (January, 1971), 20.

^๓ Melville J. Ruggles. "Translations of Soviet Publications," College and Research Libraries. XX (September, 1959), 349.

^๔ Loc. cit.

๑. เพื่อเผยแพร่ศาสนาและการศึกษาหลักปฏิบัติในศาสนานั้น ๆ
๒. เพื่อการค้าขาย
๓. เพื่อเผยแพร่วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน
๔. เพื่อส่งเสริมความรู้แก่ประชาชนในชาติ อาทิ เช่น การแปลข่าวสารทางวิชาการ
สาขาต่าง ๆ
๕. เพื่อศึกษาความเป็นเอกลักษณะของชาติที่มีสัมพันธ์ไมตรีซึ่งกันและกัน
ประเทศต่าง ๆ จึงส่งเสริมการแปลในประเทศให้เจริญยิ่ง ๆ ขึ้น ประเทศเหล่านี้
บางประเทศได้ออกวารสารและบรรณานุกรมหนังสือแปลในประเทศ เพื่อเป็นแหล่งรวมงานแปล
และป้องกันการแปลซ้ำ วารสารและบรรณานุกรมในประเทศต่าง ๆ ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๔
การเผยแพร่การแปลวรรณกรรมโดยออกวารสารและบรรณานุกรมงานแปลในประ
เทศนั้น ๆ ช่วยให้ผู้วิจัยและผู้สนใจมีโอกาสติดตามบทความทางวิชาการใหม่ ๆ ได้รวดเร็ว
แหล่งที่ให้บริการแปลก็ไม่ต้องทำงานซ้ำ ทำให้ประหยัดเวลาในการใช้จ่ายและการวิจัยดำเนิน
ไปโดยรวดเร็ว

ต่อไปจะกล่าวถึงการแปลในต่างประเทศบางประเทศที่มีผลงานแปลมาก โดยแยก
ออกเป็น ๒ กลุ่ม คือ

๑. กลุ่มประเทศตะวันออก
๒. กลุ่มประเทศตะวันตก

๒.๓.๑ การแปลในประเทศตะวันออก

ประเทศตะวันออกหลายประเทศที่มีการแปลมาแต่โบราณกาล และอาจ
กล่าวได้ว่าเป็นชาติแรก ๆ ที่มีการแปลเป็นลายลักษณ์อักษร อาทิ เช่น จีน อียิปต์ และอินเดีย
เป็นต้น การแปลของประเทศตะวันออกในระยะหลัง ๆ ปรากฏว่าประเทศญี่ปุ่นมีความก้าวหน้า
มาก

การแปลในประเทศญี่ปุ่นเจริญรวดเร็วมาก ผลปรากฏว่าในระยะ ๕ ปี คือใน พ.ศ.
๒๕๐๘ ประเทศญี่ปุ่นแปลวรรณกรรมต่างประเทศ ๑,๒๒๗ รายการ แต่ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ เพิ่มขึ้น
เป็น ๒,๑๖๕ รายการ (แผนภูมิที่ ๑)

ตารางที่ ๔

บรรณานุกรมและวารสารแปลในต่างประเทศ

อันดับที่	ประเทศ	รายชื่อบรรณานุกรมและวารสารแปล	แหล่งที่ออก
๑	จีน	Ch'i Hsiang Hsuch Pao	National Sinica Meteorological Association
๒	เนเธอร์แลนด์	World Index of Scientific Translation	European Translations Center
๓	เยอรมันนี	Bibliographic deutscher Übersetzungen aus den Sprachen der Völker der Sowjettunion und der Länder der Völkdemokratie	Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur und the Deutsche Staatbibliothek, Berlin
๔	เยอรมันนี	Inhaltsverzeichnisse sowjetscher Fachzeitschriften	Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur
๕	สหภาพโซเวียต	Problemy Literaturny SSHA Veka	Institute of World Literature of Academy of Sciences of the USSR
๖	สหรัฐอเมริกา	Accession List of Scientific and Technical Translations	Armed Services Technical Information Agency

ตารางที่ ๔ (ต่อ)

ลำดับที่	ประเทศ	รายชื่อบรรณานุกรมและวารสารแปล	แหล่งที่ออก
๗	สหรัฐอเมริกา	Bibliography of Translations from Russian Scientific and Technical Literature	Library of Congress
๘	สหรัฐอเมริกา	Current Digest of the Soviet Press	American Council of Learned Societies
๘	สหรัฐอเมริกา	Technical Translations	U.S. Office of Technical Services
๑๐	อังกฤษ	Translation Bulletin	National Lending Library of Science and Technology

อย่างไรก็ดี การแปลวรรณกรรมของประเทศต่าง ๆ ในบางครั้งประเทศเหล่านั้นไม่สามารถจะแปลโดยตรงจากต้นฉบับภาษาเดิม ดังที่นายโรเบิร์ต คอลลิสัน ได้วิจัยการแปลใน พ.ศ. ๒๕๐๓ พบว่าประเทศต่าง ๆ แปลวรรณกรรมจากภาษาอื่นที่ไม่ใช่ต้นฉบับเดิมแทบทุกประเทศ สำหรับประเทศตะวันออกที่แปลวรรณกรรมจากภาษาอื่นอีกทอดหนึ่งนั้นปรากฏในตารางที่ ๕

๒.๓.๑.๑ ประเทศจีน

การแปลในประเทศตะวันออกปรากฏว่าประเทศจีนแปลพระคัมภีร์พระพุทธศาสนามาเป็นเวลาประมาณ ๑๖๐๐ ปีมาแล้ว

สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพทรงชี้แจงตามคำกล่าวของนายริคส์ เควิดส์ (ผู้แปลคัมภีร์มิลินทปัญหาเป็นภาษาอังกฤษ) ว่า

ความเพิ่งปรากฏแก่ชาวยุโรปไม่นานนักกว่าชาวจีนก็ได้หนังสือมิลินทปัญหาคัมภีร์เดิมไปจากอินเดียแต่คัดคำบรรพ์เหมือนกัน พวกชาวต่างประเทศที่ศึกษาหนังสือจีนไปค้นพบเข้าจึงทราบความอันนี้ แต่ไม่ได้ตัวคัมภีร์เดิม เพราะจีนเอาไปแปลเป็นภาษาจีนเสียเหมือนอย่างคัมภีร์อื่น ๆ ที่ได้ไปจากอินเดีย^๒

คัมภีร์มิลินทปัญหานี้สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพทรงชี้แจงต่อไปตามคำกล่าวของนายริคส์ เควิดส์ ว่า คัมภีร์เรื่องนี้แต่งในอินเดียฝ่ายเหนือเมื่อประมาณ พ.ศ. ๕๐๐^๓ จีนได้คัมภีร์เดิมไป ซึ่งแสดงว่าคงได้ไปหลังจากนั้นไม่นานนัก และเหตุผลอีกประการหนึ่งที่แสดงว่าจีนมีการแปลมานานแล้วคือ เรื่องการไปสืบพระพุทธศาสนาของจีนในครั้งโบราณ

^๑ Robert Collison, op. cit., p. 298.

^๒ มิลินทปัญหา เล่ม ๑. (พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ, ๒๔๒๖), หน้า ๒.

^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑.

ตารางที่ ๕

สถิติการแปลวรรณกรรมจากภาษาอื่นอีกทอดหนึ่ง
ในประเทศตะวันออก

ลำดับที่	ประเทศ	รายการ
๑	อินเดีย	๖๕
๒	ญี่ปุ่น	๒๔
๓	อียิปต์	๒๓
๔	ลังกา	๑๒
๕	จีน	๕
๖	อิหร่าน	๕
๗	อินโดนีเซีย	๒
๘	เวียดนาม	๒
๙	พม่า	๑

พินิจา Robert Collison. Ibid., p. 298.

ปรากฏว่า

... เพื่อประกอบเรื่องการเดินทางไปสืบทอดพระพุทธรูปของจีนในครั้ง
โบราณกาล คนแรกคือพระภิกษุฟาเหียน (ฮวางเจี้ยน) ได้ออกเดินทาง
จากนครเซียงอันเมื่อ พ.ศ. ๕๔๒ คือก่อนสมัยพระเจ้าอภัย
ราว ๒๓๐ ปี บากันไปแผ่นดินแดนประเทศจีน ข้ามทะเลทราย
ภูเขาน้ำแข็ง และแคว้นแคว้นต่าง ๆ จนบรรลุถึงภาคเหนือของประเทศ
อินเดีย ได้ศึกษาภาษาสันสกฤตกับทั้งพระธรรมวินัย และท่องเที่ยว
นมัสการสังเวชนียสถานจนไปถึงแคว้นจัมปาทางทิศตะวันออก
อินเดียภาคกลาง... จากที่นี้ได้โดยสารเรือพ่อค้าไปทางทะเล
ทิศใต้เป็นเวลา ๑๔ วัน ถึงเกาะสิงหล พักอยู่ ๒ ปี แล้วลงเรือ
ไปขึ้นที่เกาะชะวา พักอยู่หลายเดือน จึงโดยสารเรือไปทางทะเล
ราว ๓ เดือนเศษถึงดินแดนจีน

ต่อมาขุนและพระภิกษุเว ชัง ซึ่งออกเดินทางไปอินเดียเมื่อ พ.ศ. ๑๐๖๑
และเชิญคัมภีร์พระธรรมวินัยผ่านมทายนไปยังประเทศจีน ๑๓๐ ปี^๒

พระถังซัมจั๋งเดินทางไปสืบทอดพระพุทธรูปในอินเดีย ๑๖ ปี ออกเดินทาง
พ.ศ. ๑๑๓๒ ขณะเมื่ออายุได้ ๒๖ ปี กลับถึงเขตนครหลวงภาคตะวันตกของประเทศจีนเมื่อ
พ.ศ. ๑๑๘๘ ได้นำพระพุทธรูปปางต่าง ๆ และพระคัมภีร์ประมาณ ๖๐๐ คัมภีร์ รวมเป็น

^๑ โองเถียน สิบญูเรื่อง (ผู้แปล). ประวัติพระถังซัมจั๋ง แปลจากฉบับภาษาจีน.
(พระนคร: การพิมพ์ไทย, ๒๔๘๔), หน้า ๘.

^๒ โองเถียน สิบญูเรื่อง (ผู้แปล). ประวัติพระถังซัมจั๋ง แปลจากฉบับภาษาจีน.
(พระนคร: การพิมพ์ไทย, ๒๔๘๔), หน้า ๑๐-๑๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔๖.

^๔ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๔๐.

หนังสือ ๕๖๐ ผูก หรือ ๖๕๗ เล่มสมุด^๑ และเริ่มแปลคัมภีร์เป็นภาษาจีนทันที พระถังซัมจั๋ง
ได้แปลคัมภีร์ต่าง ๆ เป็นภาษาจีน ๓๔ เรื่อง เป็นหนังสือ ๑,๓๓๕ ผูก คัมภีร์เรื่องสุดท้ายที่
แปลคือ "มหาปรัชญาปารมิตาสูต" ซึ่งพระกุมารชีพ พระภิกษุชาวอินเดียบ่อยครั้งแปลเป็นภาษาจีน
แต่ยังไม่เรียบร้อย พระถังซัมจั๋งแปลจากต้นฉบับที่ได้จากอินเดียบ่อยครั้งแล้วเสร็จเมื่อ
พ.ศ. ๑๒๐๖ ใช้เวลาแปล ๔ ปี^๒

หลังจากที่พระถังซัมจั๋งไปสืบทอดพระพุทธศาสนาในอินเดียแล้ว พระภิกษุจีนนามว่า
"อึ้งจิ้ง" (จีเจิง) ได้เดินทางไปในอินเดียทางเรือใน พ.ศ. ๑๒๑๔ และกลับถึงประเทศจีนเมื่อ
พ.ศ. ๑๒๓๖ ได้เชิญพระคัมภีร์ไป ๔๐๐ ผูก ทำร่วมกับพระภิกษุอื่น ๆ แปลคัมภีร์ได้ ๕๖
เรื่อง^๓

จากหลักฐานข้างต้นแสดงให้เห็นว่าประเทศจีนแปลคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไวช
นานแล้ว ประเทศทิเบตก็แปลคัมภีร์พระพุทธศาสนามานานแล้วเช่นกัน ดังปรากฏในเรื่อง
"Rockhill's Life of the Buddha" ที่คัดแปลจากคัมภีร์ในประเทศทิเบต^๔

การแปลในประเทศจีนปัจจุบัน รัฐบาลมีวัตถุประสงค์ในการส่งเสริมการแปลสาขา
วิทยาศาสตร์และการปกครอง การแปลด้านวิทยาศาสตร์นั้นขยายตัวมาก โดยเฉพาะสาขาสุ
ทธิยวิทยาศาสาเกี่ยว ในระยะเวลา ๕ ปี คือระหว่าง พ.ศ. ๒๔๕๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๘ สมาคม
อุคตินิยมวิทยาแห่งประเทศไทยได้แปลบทความสารคดีนี้จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาจีน ๓๖๐
บทความ และจัดทำสาระสังเขป (Abstracts) ไว้วช่วย บทความเหล่านี้มีในวารสาร

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๕๐-๒๕๖.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๕๖-๓.

^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๑-๑๒.

^๔ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔๑.

Ch'i Hsiang Hsueh Pao^๑ (Acta Meteorologica Sinica) ซึ่งออกรายสามเดือน
หรือรายคาบ (Quarterly)

หนังสือพิมพ์ข่าววิทยาศาสตร์ (Science Press) แห่งปักกิ่งเลือกเรื่องแปลทางจุ
นิยมนิเวศวิทยาแล้วนำมารวมพิมพ์เป็นเล่มต่างหาก โดยคัดเลือกจาก Acta Meteorologica
Sinica Translated Titles and Abstracts ตั้งแต่เล่มที่ ๒๗ (๑๙๕๖) ถึงเล่มที่
๓๕ (๑๙๖๕) หนังสือเล่มนี้มีความหนา ๒๕๕ หน้า

๒.๓.๑.๒ ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นก็มีการแปลมานานแล้ว เรื่องแปลภาษาตะวันตก
ที่ปรากฏแปลเป็นภาษาญี่ปุ่นเรื่องแรกคือ นิทานอีสป (Aesop) เรียกชื่อในภาษาญี่ปุ่นว่า
Isofo Monogatari แปลใน พ.ศ. ๒๑๓๖ ซึ่งคณะบาทหลวงชาวสเปนแห่งโบสถ์อะมากุซา
(Church of Amakusa) ในญี่ปุ่นภาคใต้เป็นผู้แปล ปัจจุบันมีอยู่ฉบับเดียวที่บริติชมิวเซียม
(British Museum)

หนังสือแปลในประเทศญี่ปุ่นที่แปลจากภาษาตะวันออกได้แก่เรื่อง "สามก๊ก" ผู้แปล
คือโกนันบุนซัน (Ko Nan Bun Zan) แปลใน พ.ศ. ๒๒๓๒^๕ ต่อมาก็แปลเรื่อง "ไซอิ๋ว"
เรื่องนี้แปลจากต้นฉบับภาษาจีนเป็นภาษาญี่ปุ่นหลายฉบับ ฉบับที่แปลแบบเก็บความสั้นต้นฉบับยาว
มากจึงใช้เวลาแปล ๕๓ ปี (พ.ศ. ๒๒๕๑ ถึง พ.ศ. ๒๓๐๔)^๕ ต่อมาใน พ.ศ. ๒๕๐๓

^๑Library of Congress Information Bulletin, XXVII (July 5,
1968), 363.

^๒ibid., p. 364.

^๓Sekaihyakkaziten, Vol. 2. (Tokyo: Heibonsha, 1964),
pp. 403-404.

^๔Sekaihyakkaziten, Vol. 9. (Tokyo: Heibonsha, 1966), p. 37.

^๕ibid., pp. 403-404.

จึงเปลี่ยนแปลงตามบุคลิกของชิน เซน บอน (Shin Sen Bon)

การแปลในประเทศญี่ปุ่นก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วนับแต่เริ่มฟื้นฟูการแปลในสมัยเมจิ พ.ศ. ๒๔๑๐^๑ เป็นต้นมา ปัจจุบันญี่ปุ่นจึงเป็นชาติที่มีความเจริญด้านการแปลมาก ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ ประเทศญี่ปุ่นแปลหนังสือ ๒,๑๖๕ รายการ^๒ นับเป็นประเทศที่แปลหนังสือมากเป็นอันดับที่ ๕ ของโลก โดยเฉพาะหนังสือแปลสาขาวรรณคดี พ.ศ. ๒๕๐๘ มีจำนวน ๔๑๐ รายการ และเพิ่มขึ้นเป็น ๘๘๗ รายการใน พ.ศ. ๒๕๑๒^๓ วรรณกรรมสาขาวรรณคดีในระยะ ๕ ปีเพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๒๐ การแปลสาขาอื่นก็เจริญมาก เช่น สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เหตุที่ประเทศญี่ปุ่นมีความเจริญด้านแปลมากเพราะการดำเนินการแปลดำเนินการโดยเอกชนเป็นส่วนใหญ่เช่นเดียวกับประเทศในทวีปยุโรป องค์การธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ดำเนินการแปลวรรณกรรมในสาขาวิชาการที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อประโยชน์ในด้านการวิจัยทางอุตสาหกรรมสาขานั้น ๆ การเปิดโอกาสให้เอกชนดำเนินการเช่นนี้ ก่อให้เกิดการแข่งขันในด้านการแปลมาก และสามารถดำเนินการแปลได้รวดเร็ว การแปลในประเทศญี่ปุ่นก็เจริญทัดเทียมอารยประเทศ

วรรณกรรมที่มีการแปลมากในประเทศญี่ปุ่นได้แก่วรรณกรรมสาขาวรรณคดี สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ ญี่ปุ่นแปลวรรณกรรมเหล่านี้มากดังปรากฏในแผนภูมิที่ ๓ ประเทศญี่ปุ่นจึงเป็นประเทศในทวีปเอเชียประเทศเดียวที่มีการแปลเจริญมากและเป็นประเทศที่นำในด้านการแปลของโลก

^๑William Montgomery McGovern. Modern Japan. (New York: Charles Scribner's Son, 1920), p. 45.

^๒Unesco. Index Translationum. Vol. 22. (Paris: Unesco, 1971) (1969), p. 900.

^๓Loc. cit.

๒.๓.๑.๓ การแปลในประเทศอื่น ๆ ในทวีปเอเชีย

ประเทศตะวันออกอื่น ๆ ก็มีการแปลวรรณกรรมมาก อาทิเช่น อินเดีย อียิปต์ อินโดนีเซีย เกาหลี และเวียดนาม การแปลวรรณกรรมในประเทศเหล่านี้ บางประเทศจัดเป็นโครงการของชาติ เช่นอินโดนีเซีย รัฐบาลเป็นผู้จัดพิมพ์หนังสือเอง ทำให้ผลิตหนังสือได้ราคาถูกลง เพราะรัฐบาลมีโครงการส่งเสริมการอ่านออกเขียนได้ของประชาชนด้วย การแปลในประเทศเหล่านี้ก็มีสถิติสูงขึ้นตามลำดับ

๒.๓.๒ การแปลในประเทศตะวันตก

การแปลในประเทศตะวันตกนั้น ปรากฏว่าชนชาติกรีกได้นำเรื่องราวของชนชาติที่อยู่ในปกครองมาสู่เอเธนส์อันเป็นแหล่งกลาง ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่า พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราช เป็นผู้เอื้อให้อริสโตเติล อาจารย์ของพระองค์ ซึ่งอริสโตเติลได้บันทึกไว้ เรื่องราวเหล่านี้มีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและบทละครในเวลาต่อมา^๒

ครั้นเมื่อประเทศสเปนและประเทศอังกฤษเรื่องอำนาจในยุคจักรวรรดินิยม และเป็นมหาอำนาจในเวลาต่อมา ทั้ง ๒ ชาตินี้ก็ได้รวบรวมศิลปวิทยาจากดินแดนในอาณานิคมและดินแดนที่ติดต่อกับพันธมิตรด้วย นำกลับมาไปยังประเทศของตนในทวีปยุโรป^๓

^๑ Robert Collison. op. cit., p. 298.

^๒ Leonard Goldman. op. cit., p. 354.

^๓ Loc. cit.

การแปลหนังสือคัมภีร์ไบเบิลจากภาษาละตินเป็นภาษาทิวตอติก (Teutonic) ซึ่ง
 ใจผู้ตกกันในกลุ่มชนชาติเยอรมันในประเทศเยอรมันนี ออสเตรีย และสวิสเซอร์แลนด์ ประ
 ประชากรชาวสวิสร้อยละ ๒๕ พูดภาษาเยอรมัน การแปลในยุโรปเริ่มดำเนินการอย่างมั่ง
 คงและก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ไม่ปรากฏหลักฐานการแปลในยุโรปก่อนคริสตศวรรษที่ ๑๖
 การแปลคัมภีร์ไบเบิลจึงเป็นสิ่งจำเป็นของคริสตศาสนิกชนเช่นเดียวกับการแปลพระไตรปิฎกจาก
 ภาษาบาลีและสันสกฤตเป็นภาษาประจำชาติของประเทศทางตะวันออก เช่น พม่า ไทย ชวน
 เขมร และจีน การแปลคัมภีร์ไบเบิลเป็นสิ่งอันสำคัญซึ่งจะช่วยให้ประชาชนเข้าถึงศาสนานั้น ๆ ได้
 ใกล้เคียงยิ่งขึ้น ดังนั้นการแปลคัมภีร์ไบเบิลมาสู่ภาษาประจำชาติต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นอย่างกว้าง
 ขวางมาจนทุกวันนี้ สถิติการแปลคัมภีร์ไบเบิลจึงนำหน้าหนังสือประเภทอื่นทั้งในด้านการแปล
 และการพิมพ์ จากการสำรวจการแปลหนังสือต่าง ๆ ทั่วโลกขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์
 และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ ปรากฏว่าคัมภีร์ไบเบิลเป็นหนังสือที่แปลเป็นภาษาต่าง ๆ
 มากที่สุด^๒

นอกจากการแปลคัมภีร์ไบเบิลแล้ว การแปลวรรณคดีและกวีนิพนธ์ของชาติโบราณ
 ในยุโรปก็มีส่วนช่วยให้ชาติต่าง ๆ ในยุโรปเข้าใจวัฒนธรรมจากแหล่งเดียวกัน อาจารย์
 ดร. วิทย์ สิวะศรียานนท์ กล่าวถึงการแปลในยุโรปไว้ในหนังสือวรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์
 ว่า

^๑ Encyclopedia Britanica Vol. 10. London: William Benton, 1964, p. 248.

^๒ Library of Congress Information Bulletin. Vol. XXIX, No. 16, (April 23, 1970), 191.

... ในทวีปยุโรป การแปดมีความสำคัญและอิทธิพลในการศึกษาและวัฒนธรรมเป็นอันมาก ในสมัยปฎนภ (Renaissance) ได้มีการแปดนิพนธ์จากภาษากรีกและละติน ตลอดจนนิพนธ์ร่วมสมัยของประเทศใกล้เคียงอย่างชานาใหญ่ ทำให้ความรู้ความคิดเพิ่มพูนกว้างขวางออกไปอย่างยิ่ง นอกจากนั้นการแปดเช่นนี้ทำให้ชาติยุโรปมีรากฐานวัฒนธรรมอย่างเดียวกัน

และกล่าวต่อไปว่า

ในยุโรปดูเหมือนจะถือว่าการแปดมีความสำคัญทัดเทียมกับการประพันธ์เหมือนกัน นักประพันธ์มีชื่อเสียงหลายคนจึงปรากฏว่าสนใจในการแปดเท่า ๆ กับการประพันธ์ และได้ทิ้งชื่อเสียงในฐานะเป็นนักแปดไว้เช่นกวีเอกเยอรมัน ชิลเลอร์ ผู้แปดนิพนธ์ของราชัน กวีฝรั่งเศส และเวอฮิด กวีโรมัน เกอเตอะ ผู้แปดนิพนธ์บางเรื่องของวอลแตร์ และคิเคอ โรท์ ชเลเกิ้ลแลทิก ผู้แปดบทละครของเชกสเปียร์ออกเป็นภาษาเยอรมันอย่างงดงาม อัดเฟรด เกอ วิตซ์ ผู้แปดเชกสเปียร์ และเย ราร์ค เกอ แนรวัด ผู้แปดเรื่อง Faust ของเกอเตอะ อันเป็นนิพนธ์ที่มีชื่อเสียงที่สุดในวรรณคดีเยอรมัน^๒

โรเบิร์ต คอลลิสัน (Robert Collison) กล่าวว่า การแปดในประเทศตะวันตกดำเนินไปโดยรวดเร็ว การค้นคว้าวิจัยทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ต้องอาศัยกฎเกณฑ์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน การแปดวรรณกรรมสาขาวิทยาศาสตร์จึงมีความ

^๑ วิทย กิระศรียานนท์. วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (พระนคร: สยามภาษาและหนังสือ, ๒๕๐๘), หน้า ๓๘๗.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๘๘.

จำเป็นมาก^๑ นอกจากนั้นการแปลช่วยให้ชาติต่าง ๆ มีความเข้าใจกันได้ดียิ่งขึ้น เพราะมี
โอกาสได้ศึกษาคุณลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์ของกันและกัน ก่อให้เกิดการแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่
อีกภาษาหนึ่ง

ในปลายพุทธศตวรรษที่ ๒๕ ปรากฏว่าประเทศตะวันตกสนใจวรรณกรรมของชาติ
ตะวันออกมากขึ้น แต่โดยเหตุที่ชาวตะวันตกไม่สามารถอ่านภาษาตะวันออกได้ จึงมีการแปล
วรรณกรรมตะวันออกเป็นภาษาตะวันตกมาก ประเทศตะวันตกหลายประเทศพยายามแปล
วรรณกรรมจีนเป็นภาษาแห่งชาติตน แต่ภาษาจีนเป็นภาษาที่เรียนยากและเข้าใจได้ยาก ปรากฏ
ว่าใน พ.ศ. ๒๕๐๓ ประเทศตะวันตกอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษแปลวรรณกรรมจีนจากภาษา
อังกฤษประมาณ ๑๒๕ รายการ จากวรรณกรรมจีนที่แปลเป็นภาษาตะวันตก ๑๘๑ รายการ^๒
การแปลวรรณกรรมภาษารัสเซียเป็นภาษายุโรปตะวันตกอื่น ๆ ก็ปรากฏว่าผู้แปล ๆ จากภาษา
อังกฤษร้อยละ ๘๐ เช่นเดียวกัน^๓ เหมือนกับการแปลวรรณกรรมชาติตะวันตกของไทยเรา
ก็แปลมาจากภาษาอังกฤษอีกทอดหนึ่ง

ชาวอเมริกันและชาวยุโรปตะวันตกสนใจวรรณกรรมรัสเซียมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน
เพราะประเทศสหภาพโซเวียตมีความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์มาก โดยเฉพาะในด้าน
นิวเคลียร์ฟิสิกส์ คำศัพท์ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเคยใช้ภาษาเยอรมันเป็นส่วนใหญ่ในคริสต์ศตวรรษ
ที่ ๑๙ ปัจจุบันเปลี่ยนมาใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นอันดับที่ ๑ และภาษารัสเซียเป็นอันดับที่ ๒^๔

^๑Robert Collison. "The Continuing Barrier; Translation as a
Factor of East-West Communication: an analysis of the Index Transla-
tionum," Unesco Bulletin for Libraries. XVI (January, 1962), 296.

^๒ibid., p. 298.

^๓Loc. cit.

^๔Ray Asbury. Bibliography and Book Production. (Oxford:
Pergamon Press, 1967) , p. 112.

ปรากฏว่าสถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้นักศึกษาเรียนภาษารัสเซียเพิ่มจากภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันที่กำหนดไว้แล้ว ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นนโยบายส่งเสริมการศึกษาภาษารัสเซียเพื่อเป็นหนทางในการแก้ปัญหาทางภาษาแก่นักวิทยาศาสตร์รุ่นต่อ ๆ ไป เพื่อให้ นักวิทยาศาสตร์สามารถอ่านวรรณกรรมรัสเซียได้โดยปราศจากอุปสรรคดังที่กล่าวถึง เหนืออยู่ในปัจจุบัน

๒.๓.๒.๑ ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษก็มีการแปลมานานแล้ว เช่นเดียวกับประเทศตะวันตกอื่น ๆ แต่การแปลวรรณกรรมในประเทศอังกฤษในระยะหลังนี้มีการแปลวรรณกรรมภาษารัสเซียมาก การแปลวรรณกรรมภาษารัสเซียเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๒ คณะกรรมการวิจัยสาขาวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรมแห่งประเทศอังกฤษได้จัดพิมพ์บทความจากวารสารรัสเซียซึ่งแปลเป็นภาษาอังกฤษ การดำเนินการแปลวรรณกรรมรัสเซียดำเนินการมาถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๑ ก็หยุดการดำเนินการไปชั่วคราว

ต่อมาแผนกห้องสมุดฯ ให้มีเพื่อการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม (The Department of Scientific and Industrial Research Lending Library Units หรือ LLU)^๒

---

^๑Melville J. Ruggles. "Translations of Soviet Publications," College and Research Libraries. XX (September, 1959), 351.

^๒Joseph C. Shipman. Bibliography, Current State and Future Trends. Edited by Robert B. Downs and Frances B. Jenkins. (Urbana: University of Illinois Press, 1957), p. 468.

LLU ได้ดำเนินการแปลวรรณกรรมรัสเซียต่อมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๒ และออกวารสารงานแปลวรรณกรรมรัสเซียคือ "Translation Bulletin" โดยที่ห้องสมุดแห่งชาติสาขาวิทยาศาสตร์และศูนย์ยืมระหว่างห้องสมุดทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (National Lending Library for Science and Technology) เป็นผู้ดำเนินการพิมพ์^๑ และอยู่ในความควบคุมของสำนักพิมพ์หลวงแห่งประเทศอังกฤษ (Her Majesty Stationery Office หรือ HMSO) จัดพิมพ์ในเซตบอสตัน สปา (Boston Spa) ณ. เมืองยอร์กเชอร์ (Yorkshire)^๒

ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๓ เป็นต้นมา ห้องสมุดให้ยืมแห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นผู้ดำเนินการจัดพิมพ์รายชื่อวรรณกรรมรัสเซียจากวารสารต่าง ๆ จนทุกวันนี้^๓

เนื่องจากประเทศอังกฤษส่งเสริมการวิจัยวิชาการสาขาต่าง ๆ การให้บริการการแปลเพื่อการวิจัยจึงมีความจำเป็นมาก ดังกล่าวไว้ในตอนต้นว่า นักวิทยาศาสตร์อังกฤษสามารถอ่านบทความภาษารัสเซียได้เพียงร้อยละ ๒ เท่านั้น และการสำรวจเกี่ยวกับภาษาอันเป็นอุปสรรคต่อการวิจัยในมหาวิทยาลัย จากการสำรวจเรื่องนี้ที่มหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์ระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ปรากฏผลจากการวิจัยว่า

^๑ Loc. cit.

^๒ Ibid.

^๓ Ibid. p. 469.

นักศึกษาในสาขาวิชาการต่าง ๆ เกือบทั้งหมดมีความต้องการบริการแปลของห้องสมุดมากกว่าบริการอย่างอื่น ผู้สำรวจที่มหาวิทยาลัยเซฟฟิลด์จึงได้เสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการแปลในห้องสมุดมหาวิทยาลัยว่า ควรดำเนินการจัดให้มีบริการการแปลขึ้นในห้องสมุดมหาวิทยาลัยเพื่อรวบรวมงานแปลจากภาษาต่าง ๆ ที่แปลเป็นภาษาอังกฤษแล้ว และมหาวิทยาลัยควรจัดสรรเงินงบประมาณสำหรับการดำเนินการนี้ให้เพียงพอ เพื่อห้องสมุดมหาวิทยาลัยจะสามารถดำเนินการจัดแปลวรรณกรรมด้านวิชาการภาษาต่างประเทศที่มีคุณค่าในการวิจัย และจัดทำสาระสังเขป (Abstracts) เป็นภาษาอังกฤษ^๒

ปรากฏว่าห้องสมุดมหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษบางแห่งมีโครงการแปลเพื่อส่งเสริมการวิจัยแก่นักศึกษาแล้ว และจัดแปลบทความภาษาต่างประเทศเป็นการให้บริการแก่นักศึกษาและผู้ที่ทำการวิจัยแล้ว

๒.๓.๒.๒ ประเทศสหรัฐอเมริกา

หลังจากที่ประเทศอังกฤษแปลวรรณกรรมรัสเซียแล้วประมาณ ๔ ปี ศูนย์การแปลวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์ของห้องสมุดแห่งรัฐสภาอเมริกาก็ได้จัดพิมพ์ "บรรณานุกรมงานแปลทางวิทยาศาสตร์และเทคนิคภาษารัสเซีย" (Bibliography of Translations from Russian Scientific and Technical Literature) ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ จนถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๐ และได้จัดพิมพ์รายชื่อหนังสือแปลเป็นรายเดือนคือ "วารสารการแปล" (Translation Monthly)^๓

^๑W. J. Hutchins, L. J. Pangetes, and W. L. Sanders. "University Research and the Language Barrier," Journal of Librarianship. III (January, 1971), 20.

^๒Ibid., p. 24.

^๓Joseph C. Shipman. op. cit., p. 469.

การดำเนินการแปลในสหรัฐอเมริกา สมาคมห้องสมุดเฉพาะ (Special Library Association หรือ SLA) ซึ่งมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่ 31 East 10th. Street, New York 3, N. Y. เป็นผู้จัดทำกรรณิงานแปลจากบทความภาษาฝรั่งเศส การทำกรรณิงานแปลเริ่มใน พ.ศ. ๒๔๕๐ มีบทความแปลจำนวนร้อย ๆ รายการ งานแปลเพิ่มเป็น ๑๘,๐๐๐ รายการใน พ.ศ. ๒๔๕๕^๑

ต่อมา SLA ได้ให้ศูนย์การแปลเป็นผู้ดำเนินการจัดทำกรรณิงานแปล ศูนย์การแปลแห่งนี้ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐบาล ห้องสมุด สถาบันทางเคมี สถาบันวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันโลหกรรม สถาบันเกษตรศาสตร์ สถาบันการแพทย์ และวิทยาศาสตร์สาขาอื่น ๆ จัดลำดับตามชื่อผู้เขียนวารสารที่บทความนั้น ๆ ปรากฏ^๒ ศูนย์การแปลแห่งนี้แตกเปลี่ยนงานแปลกับองค์กรต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ และประเทศต่าง ๆ ในยุโรปภาคใต้ประมาณ ๒๐ แห่ง^๓ การขอรายชื่อกรรณิวรรณกรรมแปลทางวิทยาศาสตร์เป็นบริการฟรี แต่ผู้ขอต้องสอดแสตมป์ค่าส่งไปให้^๔

ศูนย์การแปลและสมาคมห้องสมุดเฉพาะได้รวบรวมงานแปลทั้งหมด และให้สำนักงานบริการทางเทคนิคแห่งสหรัฐอเมริกา (U.S. Office of Technical Services) ที่นครวอชิงตัน ดี. ซี. สำนักงานบริการทางเทคนิคได้จัดพิมพ์วารสารรายสองเดือน ชื่อ "การแปลด้านเทคนิค" (Technical Translations) ใน พ.ศ. ๒๕๐๒ สำนักงานนี้ย้ายไปที่กระทรวงพาณิชย์ (U.S. Department of Commerce)^๕

^๑Unesco. Scientific and Technical Translating and Other Aspects of the Language Problem. (Atar: Unesco, 1957), p. 129.

^๒Ibid., p. 129.

^๓Loc. cit.

^๔Ibid., p. 130.

^๕Joseph C. Shipman. op. cit., p. 469.

การแปลในสหรัฐอเมริกา ก่อนสงครามโลกครั้งที่ ๒ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการแปลบทความทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากภาษารัสเซียและภาษาจีนเป็นส่วนมาก ผู้แปลส่วนมากเป็นผู้เชี่ยวชาญสาขาวิชาเฉพาะ

ต่อมาความต้องการบทความทางเทคนิคสาขาอื่นเพิ่มมากขึ้น เช่นในกรณีที่มีผู้ทำการวิจัยสาขาสังคมศาสตร์ ความต้องการบทความที่แปลจากหนังสือ วารสาร เอกสาร และหนังสือพิมพ์ภาษารัสเซียและภาษาตะวันออกอื่น ๆ ก็เพิ่มขึ้น^๑ ในปัจจุบันปรากฏว่าอาจารย์ในมหาวิทยาลัยส่วนมากต้องการวรรณกรรมสาขาประวัติศาสตร์และรัฐศาสตร์จากประเทศสหภาพโซเวียตและประเทศกลุ่มโซเวียต การแปลวรรณกรรมสาขาสังคมศาสตร์และประวัติศาสตร์จากภาษาเหล่านี้ก็มีมากขึ้น^๒

สภาแห่งสมาคมทางวิชาการของสหรัฐอเมริกา (American Council of Learned Societies) ได้จัดพิมพ์ "ย่อยเรื่องหนังสือพิมพ์โซเวียต" (Current Digest of the Soviet Press) เพื่อรวบรวมหลักฐานวรรณกรรมภาษารัสเซียที่เพิ่มขึ้นในระยะหลังอย่างรวดเร็วและให้ได้ผลมากที่สุด^๓ อย่างไรก็ตามการแปลวรรณกรรมทางสังคมศาสตร์จากภาษารัสเซียและภาษากลุ่มสหภาพมีจำนวนน้อยกว่าการแปลวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์มาก หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชนมีวัตถุประสงค์ที่จะแปลและทำสาระสังเขปบทความทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นส่วนใหญ่ จัดทำรายชื่อหนังสือแปลและค้นฉบับภาษารัสเซียไว้ด้วย^๔ จัดพิมพ์ในวารสาร "การแปลด้านเทคนิค" (Technical Translation) รายสองเดือน เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการแปลสาขาสังคมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกา

^๑Melville J. Ruggles. "Translations of Soviet Publications," College and Research Libraries. XX (September, 1959), 347.

^๒ibid., p. 348.

^๓Loc. cit.

^๔Loc. cit.

ปรากฏว่า ใน พ.ศ. ๒๕๐๘ แปรวรรณกรรมสาขาสังคมศาสตร์จำนวน ๑๗๓ รายการ และ
วรรณกรรมสาขาวิทยาศาสตร์ ๓๔๓ รายการ^๑ การแปรวรรณกรรมสาขาสังคมศาสตร์เพิ่มขึ้น
ตามลำดับ และใน พ.ศ. ๒๕๑๖ แปรวรรณกรรมสาขาสังคมศาสตร์จำนวน ๒๗๖ รายการ และ
แปรวรรณกรรมสาขาวิทยาศาสตร์ ๒๖๔ รายการ^๒ จากจำนวนรายการที่แปรนี้ชี้ให้เห็นว่า
ความต้องการการแปรทางสังคมศาสตร์มีมากขึ้น

อย่างไรก็ดี การแปรในสหรัฐอเมริกาปัจจุบันมีการส่งเสริมการแปรวรรณกรรมทุก
สาขา และดำเนินการโดยองค์การรัฐบาลและเอกชน ตลอดจนสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ จึงเป็น
ธรรมดาที่จะต้องมีการแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา การแปลก็เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว

ในระยะแรกไม่มีศูนย์รวมเป็นแห่งกลาง ทำให้การบริการเป็นไปอย่างล่าช้า มี
การแปลซ้ำกัน ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองทั้งเวลาและแรงงาน เมื่อสมาคมนักแปลอเมริกันเห็นคุณค่า
ในการจัดตั้งศูนย์การแปล จึงได้ดำเนินการจัดตั้งขึ้น^๓ ศูนย์การแปลแห่งชาติ (National
Translations Center) แห่งสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่าในขั้นต้นสมาคมห้องสมุดเฉพาะ
เป็นผู้ดำเนินการบริการแปล ต่อมาจึงย้ายศูนย์ไปตั้งที่ John Crerar Library, 35 West
33rd. Street, Chicago, Ill., 60616. เลขหมายโทรศัพท์ ๓๑๒/๒๖๕-๒๗๖๖ และ
เลขหมายโทรพิมพ์ ๓๑๒/๘๓๑-๑๗๕๘ คณะกรรมการที่ปรึกษาของสมาคมห้องสมุดเฉพาะ เป็นผู้
ดำเนินการบริหารศูนย์การแปลแห่งนี้ ประกอบด้วยคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ๑๕ คน

^๑Unesco. Index Translationum. Vol. 18. (Paris: Unesco, 1967), p. 837.

^๒Unesco. Index Translationum. Vol. 22. (Paris: Unesco, 1971), p. 901.

^๓Joseph C. Shipman, op. cit., p. 469.

^๔"National Translation Center Transferred Ownership,"
Special Libraries. LX (February, 1964), 104.

คณะกรรมการเหล่านี้คัดเลือกมาจากผู้เชี่ยวชาญวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ ผู้แทนจากสมาคม
ห้องสมุดอเมริกัน และสมาคมห้องสมุดแพทยศาสตร์ เป็นต้น^๑

คณะกรรมการของศูนย์การแปลมีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้การดำเนินงานของ
ศูนย์การแปลให้ได้ผลจริงจัง ตลอดจนการพิจารณาการรับเงินบริจาคจากผู้ศึกษาให้ความช่วยการ
พิจารณาวัตถุประสงค์ของผู้ศึกษาให้เป็นราย ๆ ไป

ศูนย์การแปลแห่งนี้ร่วมกับห้องสมุดรัฐสภาอเมริกันจัดตั้งกองสหัตถ์งานแปลขึ้นที่
ห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน ใน พ.ศ. ๒๔๙๓ เป็นการทดลองการปฏิบัติงาน ต่อมาเมื่อ พ.ศ.
๒๔๙๕ ได้จัดทำครุภัณฑ์งานแปลโดยไม่คิดค่าบริกร เพราะการบริกรส่วนมากมาจากหน่วยงาน
และองค์การที่ร่วมมือกับศูนย์การแปลอยู่แล้ว^๒

ในเดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๔๙๕ ศูนย์การแปลได้จัดทำบัตรรายการและบทสาระสังเขป
งานแปลภาษาสถาปเป็นภาษาอังกฤษจำนวน ๑,๑๐๐ รายการ^๓ และได้ส่งแบบสอบถาม ๙๕
คำถามไปยังหน่วยงานในที่ต่าง ๆ ๘ แห่ง เพื่อเปรียบเทียบตัวเลขของการให้บริการ
ดังปรากฏผลตามตารางที่ ๖

ตามตารางที่ ๖ เราจะพบว่างานแปลยังไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร เพราะไม่สามารถ
บริการแปลได้ทั้งหมด และงานแปลก็ขยายในวงจำกัดเท่านั้น

พ.ศ. ๒๔๙๕ ฟินเลย์สัน (Finleyson) ได้รวมงานแปลบทความจากภาษา
รัสเซียและกลุ่มภาษาสถาปเสนอคณะกรรมการพิเศษด้านข่าววิชาการทางเทคนิคของสภาวิจัย
และพัฒนาการแห่งสหรัฐอเมริกา^๔ (Special Committee on Technical

^๑Loc. cit.

^๒Unesco. Scientific and Technical Translating and Other
Aspects of the Language Problem. p. 130.

^๓Ibid., p. 130.

^๔Ibid., p. 130

ตารางที่ ๖

เปรียบเทียบการให้บริการแปลจากห้องสมุด

บริการแปล	SLA	Aslib.	Costa*
จำนวนรายการแปลที่ตรงรายการไว้	๑๘,๐๐๐	๓,๖๐๐**	๑,๑๐๐
จำนวนคำถามเกี่ยวกับการแปล	๕๑๐	๒๒๕	๗๕
จำนวนแหล่งที่ให้บริการ	๓๐	๕	๘
จำนวนคำถามที่ตอบปฏิเสธ	๘๘๐	๒๑๖	๖๗
อัตราส่วนคำถามกับจำนวนรายการแปล	๑:๑๖	๑:๑๖	๑:๑๖
อัตราส่วนการตอบรับงานแปลต่อจำนวนคำถาม	๑:๓๐	๑:๒๕	๑:๕

หมายเหตุ * ภาษาสลาฟ Central Catalogue of Slavic Translations
and Abstracts

** จำนวนโดยประมาณ

ที่มา Unesco. Scientific and Technical Translation and Other
Aspects of Language Problem. p. 130

Information of the United States Research and Development Board)

และคณะกรรมการไค้เสนอผลงานไปยังห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน จัดตั้งศูนย์บัตรรายการและสารระสังเขปสิ่งพิมพ์จากภาษาสถาปนาเป็นภาษาอังกฤษ^๑ การจัดทำบัตรรายการนี้กองทำบัตรรายการเป็นผู้ดำเนินงานนี้มาตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ก็ได้รับการสนับสนุนมากขึ้น^๒

บทความที่แปลจากภาษาอื่นเป็นภาษาอังกฤษก็จัดรวมบรรณานุกรมออกจากคำแปลในวารสาร "วารสารการแปล" (Translation Monthly) จัดทำร่วมกันจากศูนย์การแปลของประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา อินเดีย และสหราชอาณาจักร^๓

งานแปลส่วนใหญ่ของศูนย์เป็นงานแปลวรรณกรรมเพื่อการวิจัยทางเคมีและโลหกิจวิทยา เพื่อประโยชน์แก่วงการอุตสาหกรรมและทางเทคนิค รวมทั้งการวิจัยสาขาอวกาศซึ่งรัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้บริการของศูนย์แห่งนี้มากกว่า ๑๐,๐๐๐ รายการ^๔ บทความต่าง ๆ ที่ศูนย์การแปลร่วมกับหน่วยงานสาขาในปัจจุบันมีมากกว่า ๑๕๐,๐๐๐ รายการ^๕ บทความเหล่านี้ทันสมัยและมีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของนักวิทยาศาสตร์และนักเทคนิคอเมริกัน ศูนย์การแปลแห่งชาติจึงเป็นแหล่งกลางช่วยการวิจัยเพื่อการพัฒนาการสาขาวิชาการต่าง ๆ การธุรกิจ ตลอดจนการผลิตภาพยนตร์เพื่อใช้ในการสอนภาษาต่างประเทศให้มีคุณค่า การแปลของศูนย์ได้ดำเนินงานแปลบทความจากวารสารต่าง ๆ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๑๒ และจัดทำสารระสังเขปไว้โดยสม่ำเสมอ^๖

^๑Loc. cit.

^๒Loc. cit.

^๓Ibid., p. 131.

^๔Leonard Goldman. op. cit. p. 356.

^๕Le Ray H. Linder. "Translation in a Changing World,"

Special Libraries, LXI (December, 1970), 552.

^๖Loc. cit.

ศูนย์การแปลได้รับเงินอุดหนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิเช่นหน่วยงานของรัฐบาล บริษัทอุตสาหกรรม สมาคม สถาบันการศึกษาระดับสูง และเอกชนมอบให้เป็นกรณีพิเศษ เป็นต้นว่า พ.ศ. ๒๕๐๖ สภาวิทยาศาสตร์แห่งชาติ (National Scientific Foundation) ได้มอบเงินให้ศูนย์นี้เป็นจำนวน ๒๘,๓๘๔ กอสดาร์^๑

ในด้านการให้บริการของศูนย์นั้น แผนกบริการสารวิชาการทางเทคนิค (Technical Information Service Department) เป็นผู้ให้บริการ เมื่อมีผู้ต้องการแปลบทความตอนใดหรือเรื่องใดก็ต้องแสดงความประสงค์กับผู้แปลว่าต้องการแปลอย่างไร เช่นใช้บริการแปล เพียงเรื่องย่อของบทความหรือแปลเฉพาะตอนหนึ่งของบทความที่เขามีความประสงค์ เป็นต้นว่ารายการแปลเป็นรายการละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการทดลองทางวิทยาศาสตร์ วิธีค้นคว้าหรือตอนสรุปผล ศูนย์การแปลจะประกาศกิจการที่เป็นบริการของศูนย์ไว้เป็นหมวดหมู่เพื่อความสะดวกในการให้บริการ^๒

การแปลของศูนย์ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มที่เนื่องจากการขาดแคลนผู้แปลที่จะทำงานเต็มเวลาได้^๓ และในหน่วยงานบางแห่งมีงานแปลน้อย ผู้แปลก็ไม่สามารถดำเนินการได้ แม้ในบางครั้งหน่วยงานใหญ่ก็ขาดแคลนผู้แปลที่เชี่ยวชาญสาขาวิชาเฉพาะ อาทิเช่นหน่วยงานของสถานอวกาศแห่งชาติต้องการผู้แปลที่มีคุณสมบัติดังนี้

๑. ผู้แปลจะต้องทำงานเหมือนกับเจ้าหน้าที่ประจำ (Staff members)
๒. จะต้องมีความเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศเป็นพิเศษ
๓. จะต้องสามารถทำหน้าที่ของบรรณาธิการได้ ก็อาจจะต้องช่วยแปลและตรวจ

^๑"Translations Center Receives Grant," ALA Bulletin, LXIII (March, 1969), 302.

^๒Le Ray H. Linder. op. cit., p. 553.

^๓Loc. cit.

บทแปลเพื่อเขียนรายงานที่ถูกต้องชัดเจน

ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความเชี่ยวชาญภาษาต่างประเทศเป็นพิเศษ ที่ศูนย์ต้องการคือ ภาษาเยอรมัน ฝรั่งเศส สเปน อิตาลี เยอรมัน รัสเซีย อูเครนเนียน และภาษาโปลิชหรือโปแลนด์ โดยเฉพาะภาษายุโรปตะวันออก ๓ ภาษานี้เป็นปัญหาที่ศูนย์ประสบการขาดแคลนอย่างมาก และเป็นปัญหาที่หน่วยงานทั่วไปของสหรัฐอเมริกากำลังเผชิญอยู่ในเวลานี้

หน่วยงานสำคัญ ๆ ที่ศูนย์แห่งนี้ดำเนินงานร่วมกันคือ

๑. สมาคมห้องสมุดเฉพาะแห่งสหรัฐอเมริกา (SLA)
๒. ห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน
๓. สถานปฏิบัติการแห่งชาติบรูคเฮเวน (The Brookhaven National Laboratory) ซึ่งจัดแปลงานด้านพลังงานปรมาณูและสาขาที่เกี่ยวข้องจากภาษารัสเซีย ทั้งหมด
๔. กองจดหมายเหตุนานาชาติแห่งการบริหารร่วมกันทางอวกาศแห่งชาติ (The National Aeronautics Cooperation Administration Technical Memorandums หรือ The NACA Technical Memorandums) ซึ่งแปลงานวรรณกรรมด้านอวกาศ และต้องใช้เจ้าหน้าที่ชั้นสูงซึ่งมีความสามารถพิเศษโดยเฉพาะ เพราะรัฐบาลสหรัฐอเมริกานี้ถือว่าหน่วยงานนี้มีความสำคัญเป็นพิเศษ เมื่อหน่วยงานนี้แปลแล้วก็มีให้หน่วยข่าวสารทางเทคนิคแห่งกองทัพบก (Armed Services Technical Information Agency) ซึ่งเป็นหน่วยงานย่อยลงไปเป็นผู้จัดทำ "รายการทะเบียนงานแปลทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี" (Accession List of Scientific and Technical Translations) ของหน่วยบันทึกงานเทคนิคของนาซา ปรากฏว่ามีงานแปลสาขาไฟฟ้า เคมี และกลศาสตร์ ๗,๐๐๐

^๑Loc. cit.

^๒Leonard Goldman. op. cit., p. 356.

รายการ^๑ การจัดลำดับงานแปลนี้แยกเป็น ๓ ประเภทคือ จัดตาม

๑. ชื่อผู้แต่ง

๒. หัวเรื่อง

๓. หมายเลขสำคัญของงานแปล (Translation order numbers)^๒

นอกจากศูนย์การแปลแห่งชาติแล้ว ในสหรัฐอเมริกา มีศูนย์การแปลงานของรัฐบาล ซึ่งตั้งอยู่ที่กระทรวงพาณิชย์ เรียกว่า "สำนักงานบริการทางเทคนิค" (Office of Technical Services, OTS) ศูนย์การแปลที่สำนักงานบริการทางเทคนิครวมงานแปลขององค์การและมหาวิทยาลัย และออกวารสาร "การแปลคานเทคนิค" (Technical Translations) ราย ๒ เดือน จัดทำสาระสังเขปงานแปลจากประเทศกลุ่มโซเวียตและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อรวบรวมกฎและทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นต้นมา^๓

สำนักงานบริการทางเทคนิค (OTS) ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ อีกหลายแห่ง เพื่อจัดทำ "แปลวิทยาศาสตร์ของโซเวียต" (Soviet Science in Translation) จากวารสารภาษารัสเซียทั้งหมด ๗๑ รายการ และจัดทำ "รายชื่อวารสารวิทยาศาสตร์รัสเซียที่เป็นภาษาอังกฤษ" (List of Russian Scientific Journals Available in English) ซึ่งได้ดำเนินการพร้อม ๆ กับวารสาร "การแปลคานเทคนิค" ใน พ.ศ. ๒๕๐๔

งานแปลที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งของศูนย์การแปลที่สำนักงานบริการทางเทคนิคคือ การแปลแผนที่ประเทศคิวบาและแผนที่ธรณีวิทยาของรูเมเนียเป็นภาษาอังกฤษ คือ "National Atlas of Cuba" เพราะแผนที่นี้ผู้เชี่ยวชาญชาวรัสเซียร่วมกับประเทศคิวบาเป็นผู้จัดทำ และจัดพิมพ์ "แผนที่ประเทศคิวบา" (Atlas Nacional de Cuba หรือ Natsionalnyi Atlas Kuby) เป็นภาษาสเปนและรัสเซีย ฉบับภาษารัสเซียใช้อักษรซีริลลิก (Cyrillic

^๑ Leonard Goldman. Ibid., p. 356.

^๒ Loc. cit.

^๓ Ibid., p. 357.

alphabet) แผนที่นี้มีความสมบูรณ์และถูกต้องมาก มีภาพแผนที่ระบายสี ๑๐๕ หน้า ใช้
มาตราส่วนตั้งแต่ ๑:๓๕,๐๐๐ ถึง ๑:๑,๐๐๐,๐๐๐ มีคำอธิบาย ๒๓ หน้า มีบรรณานุกรมคำศัพท์
๗ หน้า แบ่งหมวดดังนี้ ทั่วไป สถานที่ การเกษตร อุตสาหกรรม วัฒนธรรม และพลเมือง
ตลอดจนแสดงเมืองใหญ่ ๆ ในประเทศคิวบา^๑

ส่วนการแปลแผนที่ธรณีวิทยาของสาธารณรัฐสังคมนิยมโรมาเนีย (Republica
Socialista Romania - Harta Geologica) ของคณะกรรมการธรณีวิทยาแห่งชาติ
สถาบันธรณีวิทยา (Comitetul de Stat al Geologiei, Institutul Geologic)
ณ. เมืองบูคาเรสต์ ประเทศโรมาเนีย ใช้มาตราส่วน ๑:๒๐๐,๐๐๐ มีคุณค่าด้านแสดงข้อเท็จจริง
ทางธรณีวิทยา เมือง ถนน ทางรถไฟ ทางระบายน้ำ ระบายสูงและระบายวาง (Lati-
tude and Longitude) และเส้นขอบเนิน (Contour lines) ทุกระยะ ๕๐ เมตร
มีคำอธิบายแต่ละหน้าเป็นจุดสารภาษารูมาเนียและฝรั่งเศส^๒

นอกจากนี้หน่วยงานแปลในสหรัฐอเมริกา มีอีกเป็นจำนวนมากทั้งของรัฐบาลและ
เอกชน สภาภูมิศาสตร์ทางเทคนิคต่าง ๆ และห้องสมุดของสถาบันอวกาศ ณ. กรุงนิวยอร์ก
เป็นต้น^๓

เกี่ยวแกผู้แปลในสหรัฐอเมริกา ห้องสมุดต่าง ๆ หาผู้แปลโดยส่วนมากแล้ว
บรรณากรอิสระจางนักแปลประเภทอิสระ (free-lance) นอกจากหาห้องสมุดนั้นมีขนาดใหญ่

^๑Library of Congress Information Bulletin. XXX (July 8, 1971), 407.

^๒Library of Congress Information Bulletin. XXVII (July, 5, 1968), 463-4.

^๓Unesco. Scientific and Technical Translating and Other Aspects of the Language Problem. p. 133-4.

ความต้องการด้านบริการแปลมีมากจึงจะจ้างผู้แปลประจำ แม้กระนั้นก็คือ ห้องสมุดใหญ่ ๆ ก็
จำเป็นต้องจ้างนักแปลอิสระ เพราะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาสาขาที่แปล

ผู้แปลด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีถือเอาความเข้าใจเป็นสิ่งสำคัญ การแปล
งานเทคนิคจะต้องถือเอาความถูกต้อง (altar of accuracy) เป็นความสำคัญประการ
แรก และสำนวนภาษาที่มีความสำคัญรองลงมา

อัตราค่าสมนาคุณการแปลในสหรัฐอเมริกาวางหลักเกณฑ์กว้าง ๆ ดังนี้
การแปลภาษายุโรปตะวันตกทั่วไป \$ ๒๕ : คำอังกฤษ ๑,๐๐๐ คำ
อัตราต่ำสุด \$ ๒๐ : คำอังกฤษ ๑,๐๐๐ คำ
สูงสุด \$ ๓๕ : คำอังกฤษ ๑,๐๐๐ คำ^๑
อัตราค่าแปลอาจจะเพิ่มเป็น ๒ เท่าถ้าผู้แปลต้องแปลสำนวน รวมทั้งต้องให้คำ
ผู้ตรวจอีกด้วย ถ้างานแปลเร่งด่วนค่าจ้างก็จะแพงขึ้นไปอีก

ส่วนการแปลภาษารัสเซียและยุโรปตะวันออกสาขาวิทยาศาสตร์ กำหนดค่าแปลไว้
ประมาณ ๔๐ ถึง ๕๐ ดอลลาร์ต่อคำภาษาอังกฤษ ๑,๐๐๐ คำ^๒

แต่ถ้าเป็นวรรณกรรมรัสเซียสาขาอื่น กำหนดอัตราไว้ดังนี้

อัตราขั้นต่ำ \$ ๑๕ : คำอังกฤษ ๑,๐๐๐ คำ

อัตราขั้นสูง \$ ๒๕ : คำอังกฤษ ๑,๐๐๐ คำ^๓

ดร. เคิท กิงโกลด์ (Dr. Kurt Gingold) ให้เหตุผลว่า การแปลวรรณกรรม
สาขาอื่นถูกต้องกว่าการแปลวรรณกรรมสาขาวิทยาศาสตร์ เพราะ

^๑James M. Lufkin. "What Everybody Should Know About Trans-
lation," Special Libraries. LX (February, 1969), 74-81.

^๒Ibid.

^๓Kurt Gingold. "A Translator's Guide to Better Transla-
tions," Special Libraries. LVII (November, 1966), 644.

๑. งานแปลเหล่านั้นส่วนมากเป็นนวนิยาย
๒. วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลในต่างประเทศ เช่นรางวัลโนเบล เป็นต้น เมื่อแปลแล้วย่อมจำหน่ายได้ดี ค่าแปลก็จะสูงขึ้นตามสถิติจำหน่าย
๓. หนังสือแปลเหล่านั้นอาจจะ เป็นหนังสือที่จำหน่ายได้ดีโดยบังเอิญ และมีการพิมพ์หลายครั้ง และตลาดหนังสือเหล่านั้นกว้างมาก ทั้งในสหรัฐอเมริกาและประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษทั่วไป ก็เป็นแหล่งซื้องานแปลเหล่านี้

ผู้แปลในสหรัฐอเมริกาประมาณ ๘,๐๐๐ คน และประมาณ ๕๐๐ คนเป็นสมาชิกของสมาคมนักแปลแห่งสหรัฐอเมริกา^๑ (American Translator Association) สมาคมนี้นี้ทำงานแปลร่วมกับสหพันธ์นักแปลระหว่างชาติ (The International Federation of Translators หรือ IFT)

พ.ศ. ๒๕๐๕ สมาคมผู้แปลอเมริกันจัดทำทำเนียบบริการแปลอาชีพ (Professional Service Directory) แสดงคุณสมบัติผู้แปลสาขาต่าง ๆ มีเลขหมายโทรศัพท์ติดต่อ และพิมพ์ฉบับใหม่ พ.ศ. ๒๕๑๒^๒ เพราะปรากฏว่าห้องสมุดส่วนมากในสหรัฐอเมริกาต้องการมาก

ผู้แปลส่วนมากแปลงานควบใจรัก จึงทำงานโดยไม่คำนึงถึงค่าแปลเท่านั้น จึงผลิตผลงานแปลออกมามีประสิทธิภาพ ผู้แปลเหล่านั้นส่วนมากเคยประสบผลสำเร็จกับงานประพันธ์มาแล้ว เป็นผู้ที่เข้าใจหลักการทั่วไปและทฤษฎีต่าง ๆ ในเรื่อง que แปลเป็นอย่างดี และแปลวรรณกรรมโดยยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้องและซื่อสัตย์ (Fidelity) ไม่เสริมแต่งความหมายให้เปลี่ยนไป คือยึดมั่นให้ข้อความในภาษาที่แปลแล้วเหมือนเดิมให้มากที่สุด

^๑Loc. cit.

^๒Lufkin. op. cit., p. 80.

^๓Leonard Goldman. op. cit., p. 356.

ด้านการบริการแปลในสหรัฐอเมริกาโดยทั่วไป วงการอุตสาหกรรมและธุรกิจก็มีบริการแปลอย่างแพร่หลายทั่วประเทศ และสามารถบริการแปลได้เร็วโดยไม่คำนึงถึงระยะทางในการให้บริการ ในการให้บริการนี้สมาคมห้องสมุดเฉพาะๆ ได้ร่วมกับหน่วยงานขององค์การอุตสาหกรรม แปลงานเทคนิคและงานวิจัยด้านอวกาศมากกว่า ๑๐,๐๐๐ รายการแล้ว

ศูนย์บริการเอกสาร (Document Service Center) มีงานแปลเป็นจำนวนมาก ผู้แปลก็เพิ่มขึ้นเพื่อจัดบริการในสาขาวิชาการทางเทคนิค เช่นทางวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ช่วยให้นักวิทยาศาสตร์ วิศวกร และนักธุรกิจอเมริกันทราบความก้าวหน้าทางเทคนิคจากเอกสารแปลและสาระสังเขปทั่วโลกได้อย่างรวดเร็ว อันแสดงถึงความสัมฤทธิ์ผลในการจัดตั้งศูนย์การแปล^๒

ความก้าวหน้าที่สำคัญในการบริการแปลในสหรัฐอเมริกาคือ การดำเนินการใช้เครื่องจักรช่วยการแปลมาประมาณ ๓๐ ปีแล้ว งานแปลส่วนมากเป็นงานแปลทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรมสาขาอื่นใช้เครื่องจักรช่วยแปลมีน้อย ทั้งนี้เพราะการแปลทางวิทยาศาสตร์ทำได้ง่ายกว่าการแปลวรรณกรรมสาขาอื่น การแปลด้วยสัญลักษณ์และเครื่องหมายต่าง ๆ นั้น เครื่องจักรจะแปลงานออกมาเป็นแบบคลื่นเสียงของคำพูด แล้วนำคลื่นเสียงไปถอดเป็นถ้อยคำในเครื่องพิมพ์จึงจะแปลออกมาได้ทันที

๒.๓.๒.๓ การแปลในประเทศเยอรมัน

สหสาธารณรัฐเยอรมันไม่มีศูนย์การแปลอย่างในสหรัฐอเมริกา แต่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยเยอรมันมีศูนย์วรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์ (Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur) ที่นครเบอร์ลิน ศูนย์วรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์แห่งนี้ทำหน้าที่เป็นศูนย์การแปลเพื่อการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ แต่ศูนย์แห่งนี้

^๑Leonard Goldman, op. cit., p. 356.

^๒loc. cit.

ไม่รับหน้าที่แปลโดยตรง หากเป็นแหล่งรวมงานแปลที่พิมพ์แล้วและที่เป็นฉบับคัดสำเนาเพื่อ
บริการแก่ผู้ใช้ด้วยวิธีการถ่ายเอกสาร อัตราค่าถ่ายเอกสารหน้าละ ๗๐ เฟนนิค (70 Pfennig
หรือ DM. 0.70) ถ้าถ่ายในรูปของไมโครฟิล์ม หน้าละ ๒๐ เฟนนิค (DM. 0.20)
และค่าพิมพ์หน้าละ ๖๐ เฟนนิค (DM. 0.60)^๑

ศูนย์วรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่นครเบอร์ลินมีงานแปลเพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ
๑,๕๐๐ รายการ การค้นคว้าเรื่องแปลนั้นศูนย์จัดบริการแก่นักวิทยาศาสตร์และผู้วิจัยโดยไม่
คิดค่าบริการ แต่รายชื่อที่ศูนย์รวบรวมไว้แล้วคิดค่าบริการชุดละ ๒ มาร์ก ๑๐ เฟนนิค โดย
คิดเป็นอัตราค่าบริการครั้งละ ๒ มาร์ก และกรายชื่อเรื่องแปลเพียง ๑๐ เฟนนิค^๒ ศูนย์
วรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์แห่งนี้ได้จัดพิมพ์งานแปลวรรณกรรมใหม่ในการฉลองงานแปลวรรณ
กรรมของศูนย์ในระยะ ๕ ปีแรก ร่วมกับหอสมุดแห่งรัฐ (Staatsbibliothek) ในนคร
เบอร์ลิน และจัดพิมพ์ "บรรณานุกรมงานแปลเป็นภาษาเยอรมันจากภาษาकु่มประเทศสหภาพ
โซเวียตและจากประเทศสังคมนิยม" (Bibliographie Deutsche Übersetzungen
aus den Sprachen der Völker der Sowjetunion und der Länder der
Volksdemokratie) บรรณานุกรมเล่มนี้มีงานแปลและสาระสังเขปเป็นภาษาเยอรมัน ๘๐๐
ถึง ๑,๐๐๐ รายการ^๓ ศูนย์การแปลแห่งนี้ได้ออกวารสารทางวิชาการชื่อ "ดรรชนีวารสาร
รัสเซียทางเทคนิค" (Inhaltsverzeichnisse sowjetischer Fachzeitschriften)
วารสารนี้จะมีรายชื่อสารบัญและบทความจากวารสารทางเทคนิคของสหภาพโซเวียตเกือบทุก
สาขา โดยแยกสาขาดังต่อไปนี้

^๑Unesco. Scientific and Technical Translating and Other
Aspects of the Language Problem. p. 128.

^๒Loc. cit.

^๓Ibid., p. 128.

๑. สังคมศาสตร์ (Gesellschaftswissenschaften) จากวารสารต่าง ๆ
๒๔ รายการ

๒. การศึกษาและการกีฬา (Pädagogik und Sport) จากวารสารประมาณ
๓๐ รายการ

๓. วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ (Naturwissenschaften) จากวารสารประมาณ
๓๕ รายการ

๔. เกษตรศาสตร์และวนศาสตร์ (Land - und Forstwirtschaft) จากวาร
สารประมาณ ๔๕ รายการ

๕. เทคโนโลยี รวบรวมจากวารสารต่าง ๆ ประมาณ ๕๕ รายการ
วารสารเหล่านี้มีชื่อผู้แต่งเขียนเป็นภาษาเยอรมันตามหัวเรื่องแปล และมีภาษา
รัสเซียกำกับไว้ด้วย มีบรรณานุกรมของบทความ มีรายชื่องานแปลออกเป็นหนังสือชุดสำหรับ
บทความที่แปลตลอดเรื่องและมีสาระสังเขปของบทความนั้น ๆ จัดพิมพ์ในหนังสือแปลชุดที่ ๓,
ชุดที่ ๔ และชุดที่ ๖ ในการบอกรับเป็นสมาชิกต้องเสียค่าบริการหนังสือบทความแปลชุดที่ ๑
ชุดที่ ๒ และชุดที่ ๔ เป็นราคา ๓ มาร์คด้วย หนังสือบทความแปลชุดที่ ๓ และชุดที่ ๖ ราคา
๔ มาร์ค ๕๐ เฟนนิก (DM. 4.50)^๒ หนังสือบทความแปลชุดที่ ๓ พิมพ์ ๒ ครั้งคือ เป็น
รายสองเดือนและเป็นรายเดือนอีกเล่มหนึ่ง ตามปกติวารสารเหล่านี้ออกราย ๓ เดือน
สมาชิกในประเทศเยอรมนีจะวันตกและต่างประเทศสั่งซื้อได้ที่ Deutschen Buch-Export
und Import GmbH, Leninstrasse 16, Leipzig C 1^๓

สำหรับหนังสือแปลชุดที่ ๕ จัดพิมพ์แล้วคือ "วรรณกรรมสาขาแพทยศาสตร์"
(Medizinischen Literaturnachweis) หอสมุดแห่งรัฐที่นครเบอร์ลินเป็นผู้รวบรวม

^๑ Ibid., p. 128.

^๒ Ibid., p. 129.

^๓ Ibid., p. 129.

ผู้ที่ส่งชื่อส่งชื่อไปยังเมืองไลป์ซิกเช่นเดียวกันหนังสือแปลชุดอื่น ๆ การจัดพิมพ์วรรณกรรม
สาขาแพทยศาสตร์นี้จัดพิมพ์ชื่อเรื่องทั้งภาษาเยอรมันและภาษารัสเซียโดยใช้อักษรซีริลลิก
(Cyrillic) แต่ถ้าวรรณกรรมภาษาอื่นก็พิมพ์เฉพาะชื่อเรื่องในภาษานั้น ๆ

วารสารรายเดือนอีกฉบับหนึ่งคือ "สิ่งพิมพ์วรรณกรรมสาขาวิทยาศาสตร์จากใหม่
จากกลุ่มประเทศสหภาพโซเวียต โคลแกแอดเบเนเนีย บัลแกเรีย รัมเมเนีย เซโกสโลวะเกีย
ฮังการี และสาธารณรัฐประชาชนจีน" (Neuerscheinungen wissenschaftlicher
Literatur aus den Ländern der Volksdemokratie Albanien, Bulgarien,
Polen, Rumänien, Tschechoslowakische Republik, Ungarn und der
Volksrepublik China) สิ่งพิมพ์จากประเทศเหล่านี้จัดรวมและเรียงตามหัวเรื่องแบบ
ระบบ Universal Decimal Classification (U.D.C.) เพราะสามารถจัดหัวเรื่อง
ได้ละเอียดกว่าการจัดของระบบอื่น ๆ มีชื่อผู้แต่งและบอกภาษาต้นฉบับเดิม ชื่อเรื่องเดิม ชื่อ
เรื่องที่แปลและสาระสังเขปในภาษาเยอรมัน^๒

การดำเนินการแปลของศูนย์แห่งนี้เริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๔ ศูนย์แห่งนี้ทำงาน
ร่วมกับหน่วยงานแปลต่าง ๆ ในประเทศเยอรมันนี้ ๒๕ แห่ง และทำงานแปลร่วมกัน งาน
แปลวรรณกรรมตั้งแต่เริ่มต้นถึง พ.ศ. ๒๕๐๐ มีประมาณ ๖๘,๔๘๑ รายการ^๓

ศูนย์วรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์ที่นครเบอร์ลินร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั่วประเทศ
เยอรมันนี้เพื่อการดำเนินการแปลวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์ การร่วมกันดำเนินการแปลนี้
เป็นการแก้ปัญหาในด้านการขาดแคลนผู้แปลและสามารถประหยัดค่าใช้จ่ายในการแปลได้เป็น
อย่างมาก ปรากฏว่าใน พ.ศ. ๒๕๕๓ มีผู้ใช้บริการแปลจำนวน ๕๖,๐๑๓ รายการ

^๑ ibid., p. 129.

^๒ loc. cit.

^๓ ibid., p. 128.

แต่บทความที่จะต้องแปลจริง ๆ เพียง ๑๕,๕๔๗ รายการ ส่วนบทความอีก ๓๑,๐๗๐ รายการ^๑ เป็นบทความที่เข้ากับงานแปลซึ่งดำเนินไว้แล้ว ผู้เชี่ยวชาญของเยอรมันกล่าวว่า การดำเนินงานร่วมกันนี้สามารถประหยัดค่าแปลได้รายละ ๑๐๐ มาร์ก บทความที่จะต้องใช้ในการบริการแปลเพิ่มขึ้นประมาณปีละ ๒๐,๐๐๐ รายการ ในจำนวนนี้จะเป็งานที่แปลซ้ำร้อยละ ๑๐ คือมีงานแปลซ้ำปีละ ๒,๐๐๐ รายการ ซึ่งช่วยให้ศูนย์แห่งนี้สามารถประหยัดค่าแปลเป็นมูลค่าปีละ ๒๐๐,๐๐๐ มาร์ก^๒ จึงช่วยให้การบริการแก่ผู้คนที่ได้ใ้โอกาสที่ถูกต้องและรวดเร็ว

การแปลวรรณกรรมในประเทศเยอรมันในปัจจุบัน ปรากฏว่าเยอรมันนี้แปลวรรณกรรมทุกสาขามาก คือแปลมากเป็นที่สองของโลกรองจากประเทศสหภาพโซเวียต วรรณกรรมสาขาต่าง ๆ แปลใน พ.ศ. ๒๕๐๘ จำนวน ๓,๒๔๔ รายการ^๓ และเพิ่มเป็น ๓,๕๓๘ รายการใน พ.ศ. ๒๕๑๒ วรรณกรรมสาขาวรรณคดีเป็นสาขาที่แปลมากที่สุดในประเทศนี้ พ.ศ. ๒๕๑๒ แปลวรรณกรรมสาขานี้ ๒,๐๔๐ รายการ^๔ วรรณกรรมสาขาอื่นที่แปลมีจำนวนใกล้เคียงกัน การแปลส่วนมากองค์การและบริษัทเอกชนดำเนินการ เช่นเดียวกับในสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น

๒.๓.๒.๔ การแปลในสหภาพโซเวียต

สหภาพโซเวียตเป็นประเทศที่แปลวรรณกรรมมากที่สุดในโลก ในระยะหลังนี้หนังสือ "Index Translationum. Vol. 22"^๕ ซึ่งเป็น "บรรณานุกรมหนังสือแปลระหว่างชาติขององค์การศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ"

^๑ Ibid., p. 128.

^๒ Loc. cit.

^๓ Unesco. Index Translationum. Vol. 18. (Paris: Unesco, 1967), p. 836.

^๔ Unesco. Index Translationum. Vol. 22. (Paris: Unesco, 1971), p. 900.

(Unesco International Bibliography of Translations) นั้น ปรากฏว่าใน พ.ศ. ๒๕๑๒ สหภาพโซเวียตแปลวรรณกรรมจากภาษาต่าง ๆ มากที่สุด คือแปลวรรณกรรมใหม่จำนวน ๓,๘๕๓ รายการ^๑ วรรณกรรมที่แปลส่วนมากเป็นวรรณกรรมสาขาวรรณคดี วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี^๒ ดังปรากฏในแผนภูมิที่ ๒ และที่ ๓ แล้ว

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการแปลวรรณกรรมใน พ.ศ. ๒๕๐๕ ปรากฏว่าสหภาพโซเวียตแปลวรรณกรรมภาษาต่างประเทศ ๓๖,๘๐๕ รายการ และแปลวรรณกรรมสาขาวรรณคดีมากที่สุด ๑,๘๘๐ รายการ^๓ แต่ใน พ.ศ. ๒๕๑๒ เพิ่มขึ้นเป็น ๒,๐๗๖ รายการ (แผนภูมิที่ ๒)

การติดตามการแปลวรรณกรรมประเทศสหภาพโซเวียตกระทำโดยยาก ผู้เขียนจึงใคร่ที่จะเสนอข้อมูลที่ได้จากข่าวขององค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ และข่าววารสารห้องสมุดรัฐสภาอเมริกัน (Library of Congress Information Bulletin) เกี่ยวกับงานแปลของประเทศนี้ ซึ่งมีรายการละเอียดดังต่อไปนี้

ก่อน พ.ศ. ๒๕๐๕ สหภาพโซเวียตได้รวบรวมบรรณานุกรมหนังสือของนักประพันธ์อเมริกันในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ไว้ในหนังสือ "Problemy Literaturny SShA XX Veka" คือ "ปัญหาวรรณกรรมแห่งสหรัฐอเมริกาในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐" (Problems of the Literature of the United States in the 20th. Century) พิมพ์ใน พ.ศ.

^๑Unesco. Index Translationum. Vol. 22. (Paris: Unesco, 1971), p. 901.

^๒Loc. cit.

^๓Library of Congress Information Bulletin. XXIX (April 23, 1970), 191.

๒๕๑๓

ในหนังสือ Problemy Literatry SSHA XX Veka มีรายชื่อหนังสือนักประพันธ์
อเมริกันในบรรดาบรรณานุกรมฉบับนี้ตั้งแต่หน้า ๓๕๑ ถึงหน้า ๕๑๗^๒ หนังสือบรรณานุกรมเล่มนี้
วี. เอ. ลิบแมน (V. A. Lipman) เจ้าน้ำที่ชั้นสูงแห่งสถาบันวรรณกรรมสากลแห่ง
สำนักวิทยาศาสตร์ของสหภาพโซเวียต (Institute of World Literature of
Academy of Sciences of the USSR) เป็นผู้รวบรวม^๓ ลิบแมนได้รวมงานของนัก
ประพันธ์ก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ไว้มาก มีอาทิเช่น เบรท ฮาร์ท (Bret Herte) มาร์ค
ทเวน (Mark Twain) และวิลเลียม ดีน โฮเวลล์ (William Dean Howells)^๔

นักประพันธ์เหล่านี้มีผลงานเด่น ๆ และพิมพ์มาก่อนคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ แล้ว แต่
ยังคงมีชีวิตสืบต่อมาในศตวรรษนี้ บรรณานุกรมเล่มนี้ครอบคลุมวรรณกรรมก่อนเวลาที่กำหนด
ไว้ในชื่อเรื่องอีก งานแปลอันคัมแรกที่ตั้งในรายการนี้คือ "แด่พระมหากษัตริย์พรทิดเล็ก
ซานเดอร์ที่ ๒" (To His Imperial Majesty Alenxander II) ของมาร์ค ทเวน
เรื่องนี้ลงพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ Odesskii Viestnik วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๑๐
ปรากฏว่านักศึกษารัสเซียสนใจมาก^๕

บรรณานุกรมที่รวบรวมวรรณกรรมแปลเล่มหลังสุด รวบรวมใน พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้
รวบรวมงานของทรูแมน คาโพท (Truman Capote) วิลเลียม โฟลคเนอร์ (William
Faulkner) และเอิร์นเนส เฮมมิงเวย์ (Ernest Hemingway) ใน พ.ศ. ๒๕๐๕

^๑Library of Congress Information Bulletin, XXX (March 11, 1971), 145.

^๒Loc. cit.

^๓Loc. cit.

^๔Loc. cit.

^๕Ibid., p. 145.

๒๕

วรรณกรรมของโพลคเนอร์และเฮมมิงเวย์แปลเป็นภาษาต่างประเทศมาก ปรากฏว่าเมื่อรวม
เรื่องของเฮมมิงเวย์ที่แปลเป็นภาษาต่าง ๆ แล้วในปีที่แปลถึง ๒๕ รายการ และเรื่องของ
โพลคเนอร์แปล ๓๕ รายการ^๑

นอกจากนี้สหภาพโซเวียตได้รวบรวมเรื่องเล่าแบบเทพนิยาย บทกวีนิพนธ์ และบท
ละครของนักประพันธ์อเมริกัน และแปลออกเป็นจำนวนมาก เช่น เรื่องของแจค ลอนดอน
(Jack London) ซินแคลร์ เลวิส (Sinclair Lewis) และ โอ. เฮนรี (O. Henry)
 เป็นต้น เรื่องของโฮเวิร์ด ฟาสต์ (Howard Fast) ก็ได้รับความนิยมกันมากในสหภาพ
โซเวียตก่อน พ.ศ. ๒๕๐๐ มาแล้ว เรื่องแปลของนักประพันธ์เหล่านี้จะมีปรากฏทั่วไปตาม
ห้องสมุดประจำรัฐในสหภาพโซเวียต^๒

หนังสือบรรณานุกรมที่ฉบับรวมรวมไว้นี้มีบทความวิจารณ์ของนักวิจารณ์ชาวรัสเซีย
ที่วิจารณ์วรรณกรรมและนักประพันธ์อเมริกัน เช่น เอฟ. สกอต ฟิตซ์เจอร์อัลด์ (F. Scott
Fitzgerald) เอดิธ วอร์ตัน (Edith Wharton) และ เทนเนสซี วิลเลียมส์ (Ten-
nessee Williams) เพราะนักประพันธ์เหล่านี้เขียนเกี่ยวกับเรื่องราวของชาวรัสเซียด้วย^๓

ประเทศสหภาพโซเวียตนอกจากจะแปลวรรณกรรมตะวันตกแล้ว ก็สนใจวรรณกรรม
ตะวันออกอีกด้วย และเป็นประเทศตะวันตกที่แปลวรรณกรรมตะวันออกมากที่สุดตามสถิติของ
องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ

คอดดีสันวิจัยการแปลวรรณกรรมตะวันออกในประเทศตะวันตกใน พ.ศ. ๒๕๐๓
ปรากฏว่าประเทศสหภาพโซเวียตแปลวรรณกรรมตะวันออกมากที่สุด คือแปล ๒๒๑ รายการ

---

^๑Library of Congress Information Bulletin. XXIX. (March, 1970), 191.

^๒Library of Congress Information Bulletin. XXX (March, 1971), 146.

^๓Loc. cit.

ตารางที่ ๗

จำนวนวรรณกรรมที่วันออกแปลเป็นภาษารัสเซีย

ภาษา	รายการ
อาหรับ	๑๔
เบงกาลี	๕
พม่า	๑
เขมร	๑
จีน	๑๐๓
ฮินดี	๑๓
อินโดนีเซีย	๕
ญี่ปุ่น	๑๔
เกาหลี	๑๕
ปัญจาบ (Punjabi)	๑
สันสกฤต	๕
ไทย	๒
ทิเบต	๑
อูรดู	๗
เวียดนาม	๑๒
รวม	๒๒๑

ในขณะที่สหรัฐอเมริกาแปลเพียง ๔๕ รายการ^๑ สหภาพโซเวียตแปลวรรณกรรมจีนมากที่สุด และรองลงมาคือวรรณกรรมเปอร์เซีย ผู้เขียนขอสรุปรายการแปลวรรณกรรมตะวันออกของ สหภาพโซเวียต ดังแสดงไว้ในตารางที่ ๗

ก๊วยเหตูที่ประเทศสหภาพโซเวียตแปลวรรณกรรมจากภาษาต่าง ๆ ทั้งตะวันตกและ ตะวันออกทุกภาษา การแปลในประเทศนี้จึงเจริญล้ำหน้าประเทศใด ๆ ในโลก เหตุที่การ แปลในสหภาพโซเวียตเจริญอีกประการหนึ่งคือ ประเทศนี้มีศูนย์สถาบันสอนภาษาต่างประเทศ ทุกภาษาในโลก จึงทำให้สามารถแปลวรรณกรรมได้มาก

๒.๓.๒.๕ ประเทศเนเธอร์แลนด์

การแปลในประเทศเนเธอร์แลนด์มีสำนักงานสิทธิบัตรกรรมชนิ แห่งเนเธอร์แลนด์ (The Netherlands Patent Office Index) และศูนย์การแปล คณะกรรมการแห่งชาติเนเธอร์แลนด์ทางสาขาวิทยาศาสตร์และเทคนิคภาษารัสเซีย^๒ (The Netherlands Committee on Russian Scientific and Technical Literature) เป็นผู้ดำเนินการและควบคุมการปฏิบัติงานของสำนักงานสิทธิบัตรกรรมชนิและศูนย์การแปล การปฏิบัติงานเป็นดังนี้

๑. ทำบัตรกรรมชนิวารสารภาษารัสเซียที่ปรากฏในประเทศ เนเธอร์แลนด์ บัตรเหล่านี้เก็บไว้ ณ ห้องสมุดที่เป็นตัวแทนของศูนย์ (depository) ทั้ง ๗ แห่งทั่วประเทศ^๓

๒. ศูนย์การแปลนี้รวบรวมงานแปลในประเทศเนเธอร์แลนด์ ทั้งหมด การให้บริการโดยการปรึกษาไปที่สำนักงานสิทธิบัตรแห่งเนเธอร์แลนด์ เลขที่ ๒

^๑ Robert Collison. op. cit., p. 299.

^๒ Unesco. Scientific and Technical Translating and Other Aspects of the Language Problem. p. 129.

^๓ Loc. cit.

วิลเดม วิทเซนไพเดน กรุงเฮก (6 Willen Witsenplein, The Hague) มีบริการ
โดยสั่งถ่ายเป็นเอกสาร ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ศูนย์การแปลแห่งนี้แปลงาน ๕๕๐
รายการ^๑ งานแปลส่วนมากเป็นวรรณกรรมวิทยาศาสตร์สาขาเคมีและฟิสิกส์ แปลเป็นภาษา
คัทซ์ และมีเป็นภาษาอังกฤษบาง

๓. วรรณงานแปลในเนเธอร์แลนด์แต่ไม่ได้รวมไว้ที่ศูนย์การ
แปล บริการโดยการติดต่อสอบถามจากสำนักงานสิทธิบัตร วรรณงานแปลทั้งหมดมี
ประมาณ ๑,๑๕๐ รายการ รวมทั้งห้องสมุดตัวแทนของศูนย์อีกประมาณ ๕๕๐ รายการ^๒
วรรณงานเหล่านี้เรียงตามวารสารต้นฉบับและตามชื่อผู้แต่ง

๔. บัตรทะเบียนงานแปลที่สามารถติดต่อได้ในต่างประเทศ
มีประมาณ ๑,๓๐๐ รายการ^๓ ซึ่งส่วนมากแปลเป็นภาษาอังกฤษ

ในปัจจุบันศูนย์แห่งนี้ได้จัดพิมพ์รายชื่องานแปลวรรณกรรมที่น่าสนใจเพื่อขยายงาน
แปลออกไปสู่วงการต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น เนื่องจากศูนย์การแปลนี้เป็นศูนย์การแปลแห่งยุโรป
(The European Translations Center) อีกด้วย สำนักงานของศูนย์ ณ เมือง
เดลฟท์ (Delft) นี้ ได้จัดพิมพ์วรรณกรรมสากลด้านงานแปลทางวิทยาศาสตร์ (World Index
of Scientific Translations) ใน พ.ศ. ๒๕๑๑ งานแปลส่วนใหญ่เป็นการแปล
วรรณกรรมสาขาวิทยาศาสตร์จากภาษาอื่น ๆ เป็นภาษาตะวันตกทุกภาษา นอกจากนี้ศูนย์แห่งนี้
นี้ได้แปลบทความสาขาสังคมศาสตร์และเทคโนโลยีอีกด้วย การจัดพิมพ์วรรณกรรมของศูนย์พิมพ์
เป็นวารสารวรรณงานแปลทุก ๆ ๓ เดือน และในเล่ม ๔ ของทุก ๆ ปี จะพิมพ์วรรณงาน

^๑Loc. cit.

^๒Ibid., p. 129.

^๓Loc. cit.

^๔Library of Congress Information Bulletin. XXVII, (July 25, 1968), 413.

แปลของปีนั้น ๆ ครรชิตนี้ครอบคลุมงานแปลภาษาตะวันตกอื่น ๆ และงานแปลบทความพิเศษ
อีกด้วย งานแปลวรรณกรรมเหล่านี้ส่วนมากแปลจากภาษาสลาฟ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น^๑

ครรชิตงานแปลนี้จักเรียงตามอักษรของชื่อวารสารต้นฉบับ จักเรียงตามประเทศ
ปีที่พิมพ์ นอกชื่อวารสาร บทความ ชื่อย่อขององค์การที่เป็นผู้แปลบทความนั้น ๆ บอกราคาและ
ภาษาที่แปล นอกจากนี้จะปรากฏชื่อวารสารที่แปลต่อเนื่องกันไป ชื่อย่อสำนักงาน และชื่อ
วารสารที่ได้เอ็กแปลบทความบางเรื่อง

การบอกรับวารสารแปลทั้งฉบับรายสามเดือนและฉบับรวมเล่มคิดเป็นราคา ๒๕
ดอลลาร์ต่อปีสำหรับสมาชิกในสหรัฐอเมริกา สมาชิกทั่วไปติดต่อดีจากร้านจำหน่ายหนังสือทั่ว
ไปหรือบอกรับโดยตรงไปยังศูนย์การแปลเลขที่ ๑๐๑ ถนนคอคเคเลน เมืองเคดพท์ ประเทศ
เนเธอร์แลนด์ (Doelenstraat, Delft, the Netherlands)^๒

นอกจากนี้ศูนย์การแปลได้จัดพิมพ์งานแปลออกเป็นรายเดือน เพื่อเสนอข่าวการแปล
ของศูนย์ ข่าวนี้มีรายละเอียดของการแปลบทความพิเศษหรือเกี่ยวกับผู้แปล แต่พิมพ์ออกมาไม่
สม่ำเสมอ^๓

ในการดำเนินการแปลของศูนย์การแปลแห่งยุโรปนี้ ศูนย์ได้ดำเนินการร่วมกับองค์
การในประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันตก ๑๔ ประเทศ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา
และประเทศอิสราเอล

^๑ibid., p. 413.

^๒Loc. cit.

^๓Loc. cit.

๒.๘ ความเป็นมาของการแปลหนังสือในประเทศไทย

การศึกษาของชาวไทยในสมัยโบราณได้อาศัยพระสงฆ์เป็นผู้ช่วยสั่งสอนศิลปวิทยาวิชาการต่าง ๆ ชาวไทยจึงมีความรู้สึกอยู่เสมอว่าพุทธศาสนาเป็นวิชาสูงสุด การศึกษาพระพุทธศาสนาในประเทศไทยก็หมายถึงการศึกษาพระไตรปิฎกเป็นข้อสำคัญ และถือว่าการศึกษาคณะเรียนพระไตรปิฎกนี้เป็นการสืบพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนนาน ชาวไทยเชื่อกันว่าการศึกษาพระไตรปิฎกเป็นหนทางแห่งสวรรค์และนิพพาน อันเป็นที่สุดแห่งความปรารถนาของชาวพุทธ ในการสอนวิชาบางวิชาก็สอนให้เรียนรู้อีกคัดลอกตำราจากอาจารย์สืบต่อ ๆ กันมา ดังนั้นแบบแผนและตำราสรรพยาวิชาการทั้งปวงจึงมาจากอาจารย์ในวัด ทิษย์ทั้งปวงก็คัดลอกกันตามความชอบใจ การศึกษาของชาวไทยจึงมีความสัมพันธ์กับพระพุทธศาสนาตลอดมา

การศึกษาพระพุทธศาสนานอกจากพระไตรปิฎกแล้ว ชาวไทยก็ศึกษาคำนานมาดี คัมภีร์เกิดต่าง ๆ คล้ายมหาวงศ์ ชินกาลมาลินีปกรณ์ ปัญจพุทธพยากรณ์ ปลูกโงวาทสูตร จามเทวีวงศ์ อรรถาคุณุทธรูป ดึงหิงคนิทาน และรัตนพิมพวงศ์ เป็นต้น^๒

๒.๘.๑ หนังสือแปลสมัยศรีอยุธยา

การแปลหนังสือคัมภีร์เกิดต่าง ๆ เป็นภาษาไทยมีมาช้านานเท่าไรไม่ปรากฏหลักฐาน ส่วนหนังสือพระไตรปิฎกชาติแปลเป็นภาษาไทยนั้นมีมาตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา หนังสือแปลเป็นลายลักษณ์อักษรของไทยที่ปรากฏเป็นเล่มแรกคือ ซาดกเรื่อง "มหาชาติ" สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธรรมาธิราชานุศาสน์ทรงดั้นนิษฐานว่า

^๑ "วิทยาลัยสยาม," ประเพณีบางเรื่อง ฉบับ ๒. (๑๕ พฤษภาคม, ๒๔๕๓),

๑๗๘.

^๒ "เรื่องพระเจ้าเสด็จมาสยาม," ประเพณีบางเรื่อง ฉบับ ๓. (๑๕ มิถุนายน,

๒๔๕๓), ๓๓.

แรกแปลเรื่องมหาชาติออกเป็นภาษาไทยคงจะแปลเป็นความเรียง
 อย่างเทศนาเป็นสามัญ และเทศน์เป็นทำนองธรรมวัตร การที่มา
 ประดิษฐ์คิดแต่งเป็นกถอนมีที่หลัง

และทรงชี้แจงการแปลมหาชาติคำหลวงในสมัยพระบรมไตรโลกนาถว่า

สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถมีรับสั่งให้ประจักษ์นักราชบุรุษบัณฑิต
 ในกรุงศรีอยุธยาแปลหนังสือมหาชาติ แต่งเป็นกถอนเป็นครั้งแรก
 เมื่อปีชวด จุลศักราช ๘๔๔ พ.ศ. ๒๐๒๕ เรียกว่า "มหาชาติคำ
 หลวง" วิธีแต่งเอาภาษามคธเดิมตั้งบทหนึ่ง แปลความแต่งเป็น
 กาพย์ภาษาไทยวรรคหนึ่งสลับกันไป บทภาษาไทยแต่งเป็นฉันท
 บ้างเป็นโคลงบ้าง ตามความถนัดของนักปราชญ์ผู้แต่ง คงจะเป็น
 การแต่งประกวดกันให้ไพเราะ และให้ใกล้เคียงภาษามคธเดิมมาก
 ที่สุดทั้ง ๑๓ กัณฑ์

นอกจากนี้เพื่อเป็นที่น่าสังเกตุว่าหนังสือมหาชาติคำหลวงแต่งในสมัยสมเด็จพระบรม
 ไตรโลกนาถนั้น คำประพันธ์ในพระราชนิพนธ์ตอนจบของกัณฑ์ศพร มีข้อความบันทึกไว้ว่า

"เลือกดูนุฎปริชาตินิพนธ์ ในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถนั้น"

จากข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ และจากข้อความในบทพระ
 ราชนิพนธ์มหาชาติคำหลวง ช่วยให้เราราบแน่ชัดว่าการแปลในประเทศไทยมีมาประมาณ ๕๐๐
 ปีหรือก่อนนั้น

มหาชาติกถอนเทศน์ ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ. (พระนคร: โรงพิมพ์ไท, ๒๔๖๑),

หน้า ๔.

๒ เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

"มหาชาติคำหลวง. พิมพ์ครั้งที่ ๔, (ธนบุรี: โรงพิมพ์สามเจริญพานิช, ๒๕๑๑),

หน้า ๒๖.

การแปลที่ใช้นี้ใช้วิธีแต่งเอาภาษามคธเดิมตั้งบทหนึ่ง แปลความแต่งเป็นกาพย์
ภาษาไทยวรรคหนึ่งสลับกันไป ดังในกัณฑ์กุมารตอนพระเวสสันดรไข่มุกรเป็นทานแก่ชูชก ว่า

ยานนาวาวเม โทศ อันว่าสองหนองเยาว์ จงมาเป็นสำเภาแกพอเทอดู,
อจดา ภวสาครเร อนุเมมิรุโคลงรุกคอง ชีขามทองสงสาร
เสมอสมุทรนั้นน ชาติปาร์ ทรสุสามิ อนนอาจเอาพอไปยง
นฤพานุครที่พันชาติชรา มรณานฤทุกชั้นน สุนคาเรสส์ สเทวกั
พอกัจะชีขามโลกยประชา อิกเทพากพสวรค โสกแล ฯ^๑

มหาชาติคำหลวงนั้น บางตอนก็แต่งเป็นโคลงดังในทานกัณฑ์ ตอนพระเจ้ากรุงสัตยชัย
ให้ขับพระเวสสันดร และพระนางอุสดีทูลขอไว้ ดังนี้

"เอว้ เม วิดปุตติยา	เมื่อเมื่อผู้ชาน	บรมราน	บารนี
ราชบุชุก อุตถัก	ลูกทานไทมมาน	โทษแท้	
ปพฺพเชติ จนั ฤษฐา	นิชัมลูกสงสาร	ชัคมีง	เมืองพ้อ
มญฺญู เฮสุสามิ ชีวิทัก	ชาโลใจชาแด	รอกฎ่าเป็นตน	เด้าเดอย" ^๒

ส่วนตอนที่แปลเป็นกาพย์ก็มีดังมีตัวอย่างในทานกัณฑ์ตอนพระเจ้ากรุงสัตยชัยจะขอ
กัณฑ์ชาติไว้เลี้ยงดู นางมัทรีก็ทูลตอบว่าถ้าพระองค์รับสองกุมารไว้ว่าจะทำให้ได้รับความ
ลำบากอีก ทำให้พระเจ้ากรุงสัตยชัยคร่ำครวญความสงสารพระนัคคาเป็นกาพย์ยานี ดังนี้

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๘๔.

^๒ มหาชาติคำหลวง. ๒๕๑๑, หน้า ๕๕.

ประพันธ์เรื่องนี้แปลกกว่าหนังสืออื่น คือยกคาถาภาษาบาลีขึ้นมาวรรค
หนึ่ง แล้วประพันธ์เป็นคำประพันธ์ ขอความในวรรคนั้นเป็นรายสุภาพ
ก็มี รายโบราณก็มี รายยาวก็มี กาพย์ยานี กวฬย์ฉมัง และกาพย์สุรางค์
นางคณิกา เมื่อจบความของคาถาวรรคหนึ่งแล้ว ก็ขึ้นต้นคาถาวรรค
ต่อไป แล้วก็แปลและประพันธ์เป็นบทกลอนคงที่วานี้สลับกันไปตลอด

การแปลมหาชาติคำหลวงจึงเป็นการแปลที่เคร่งครัด เพื่อรักษารรตและถ้อยคำ
สำนวนตามแบบฉบับของจินตควิ์เดิมไว้ให้มากที่สุด ถ้าคำเดิมเป็นคำนาม เมื่อถอดออกมาเป็น
ภาษาไทยก็ต้องถอดออกมาเป็นคำนามดังนี้เป็นต้น

ชากกเรื่องแปลทางพระพุทธศาสนาในสมัยกรุงศรีอยุธยายุคปลาย มีอาทิเช่น	
พระสมุทรโสมคำฉันท	พระมหาราชครูและสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
พระมาลัยคำหลวง	พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์
นันทโศภนัทศูตรคำหลวง	พระนิพนธ์เจ้าฟ้าธรรมาธิเบศร์
นางมโนहरา	ไม่ปรากฏผู้แต่ง
สังข์ทอง	ไม่ปรากฏผู้แต่ง
มลินทปัญหา	ฉบับเจ้าปานเจ้าป้อม ^๒

นอกจากมหาชาติคำหลวง ยังมีแปลเวสสันดรชากกอีกเรียกว่ากาพย์มหาชาติ ซึ่ง
สมเด็จพระยาคำรังราชานุกาพทรงอธิบายไว้ว่า

พระวรวทวิสิฐ. วรรณคดีไทย. (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๔๘๖),

หน้า ๑๑๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๖๐-๖๑.

ยังมีมาพบแสวงหาไถ่จ่ายค้าย ที่สาวมกสา ทั้งเห็ดอบบุงบุงร้านราย
 ยังราวี่ ทั้งที่ฆาตกรรมมากในไพร่เขี้ยว ตะงาวงูงอดเงี้ยวเก็บวักย
 บังเดื่อได้ไถ่กรายให้เกลียดคดด้ว สัตว์อันหนาบขำขัวก็เกลื่อนกลาด
 คือเสื่อสิงหารรายรานหมู่ครุสสารสามาก มาเบียดเบียนพระอวาต
 แวดชาย ไม่เป็นสุขสบายยังมีบางฤาพระเจ้าข้า ไคมีกระมลเมตคา
 ทอบสาร แก่ขาทอจารย์นี้เกิด ฯ

เนื่องจากภาพยนตร์หาชาติมีความยาวมาก คงจะเทศน์ไม่จบทั้งสิบสามกัณฑ์ในวันเดียว
 จึงเป็นเหตุให้เกิดมหาชาติกตอนเทศน์ในเวลาต่อมา

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่าหนังสือแปลครั้งกรุงศรีอยุธยา
 นอกจากคัมภีร์พระไตรปิฎกและคัมภีร์เกิดคแล้ว หนังสือเรื่องอื่น ๆ ที่แปลก็มีหนังสือประเภท
 นิทานโบราณ คือ "นิทานอิหร่านราชธรรม"^๒ เพราะปรากฏว่ามีฉบับตัวทองของหลวงใน
 รัชสมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ในบานแพนกกล่าวว่าอาดิษณ์เขียนเมื่อเดือน ๙ ปีชวด
 จัตวาศก พ.ศ. ๒๓๒๕^๓ แม้มิไคมีหลักฐานบอกว่าแปลในรัชกาลใด เพราะเป็นที่เชื่อแน่ว่า
 คงจะมีก่อนสมัยกรุงธนบุรี ซึ่งประเทศไทยมีศึกสงครามอยู่ตลอดรัชกาลและมีระยะสั้น เหตุผล
 อีกประการหนึ่งคือ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงรับทราบประเพณีของกรุงศรีอยุธยา
 มาใช้ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เรื่องนี้จึงน่าจะเป็นหนังสือเก่าครั้งกรุงศรีอยุธยา อันได้โปรด
 ให้รวบรวมไว้ในรัชกาลของพระองค์

^๑ ภาพยนตร์หาชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๓. (พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๐๗), หน้า ๕๖-

๕๕.

^๒ ประชุมปกรณ์ ภาคที่ ๑ นิทานอิหร่านราชธรรม ๑๒ เรื่อง. (พระนคร:
 โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, ๒๔๖๕), หน้า (๘).

^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงอธิบายเพิ่มเติมว่า เหตุที่ทรงสันนิษฐานว่า
แปลในสมัยศรีอยุธยาคือ

... มีเค้าเงื่อนในพงศาวดารว่าเมื่อครั้งแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์
มหาราช พระเจ้าแผ่นดินเปอร์เซียได้ทรงราชทูตเข้ามายังเมืองไทย
โดยประสงค์จะให้มาเกลี้ยกล่อมสมเด็จพระนารายณ์ฯ ให้เข้ารีตศาสนา
อิสลาม เหมือนอย่างที่เขาฝรั่งเสศพยายามเกลี้ยกล่อมจะให้เสด็จเข้า
รีตศาสนาคริสต์ ทูตเปอร์เซียเข้ามาครั้งนั้นคงจะพาครูบาอาจารย์ที่
ชำนาญศาสนาและราชธรรมเนียมทางประเทศเปอร์เซียเข้ามาด้วย บางที
จะนำหนังสือเรื่องนี้เข้ามา และสมเด็จพระนารายณ์ฯ ได้โปรดให้แปล
ออกเป็นภาษาไทยในครั้งนั้น เหตุด้วยหนังสือเรื่องนี้ว่าด้วยราชธรรมเนียม
เป็นพื้น ไม่สู้เกี่ยวแก่ศาสนา จึงรักษาไว้เป็นแบบฉบับสืบมา

ชื่อในนิทานเรื่องนี้ที่แปลอยู่ในนิทานเรื่องที่ ๕ อันแสดงให้เห็นว่าเป็นเรื่องแปล
เก่ามาก ศาสตราจารย์ยอร์จ เซเคส์ ได้สอบหลักฐานกับพงศาวดารเปอร์เซีย พบว่ามีคำ
ตรงกันคือ

พระเจ้ามามู   ตรงกับคำ Mahmud
เนาวสว่าง   ตรงกับคำ Nushirwan ^๒

นิทานนิทานราชธรรมเป็นนิทานเรื่องของพระเจ้าเนาวสว่างวากินทรงธรรม เมื่อ
พระองค์เสด็จสวรรคต พระเจ้า هرمุกโอรสครองราชย์ต่อมา และคำรัสดีให้สร้างมณฑปนบอด
กุเขา ดังข้อความที่ปรากฏดังนี้

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๘-๙.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

... ทำมณฑปบนยอดภูเขาที่ในป่าแวนแควนเมืองมะดาวิง ไว้พระเทพ
 พระเจ้าเนลวสวานผู้เป็นราชบิดา มณฑปนั้นทำด้วยทองคำประดับ
 เนาวรัตน์ต่าง ๆ แลจวาริกขอมัญญุตินิทานธรรมนิตินลงในแผ่นทอง
 บรรจุไว้ในมณฑปนั้นทั้ง ๑๒ เหลี่ยม สำหรับพระมหากษัตริย์และ
 เสนาบดีจะได้ปรนนิบัติตาม ให้อาณาประชาราษฎรอยู่เย็นเป็นสุข
 แลพระมณฑปนั้น... ทำด้วยทองคำประดับด้วยเนวรัตน์สว่างรุ่ง
 เรืองอยู่ในภูเขาที่ประจุกกลางวัน แลพื้นพระมณฑปนั้นคามไปด้วย
 แผ่นเงิน แลเมื่อพระเจ้าบรมกษัตริย์จะใกล้สวรรคตนั้นให้สมทบทางเสีย

ยังปรากฏว่ามีคำจารึกเป็นคติคือว่า

แลในบานประตูเหล็กนั้นจารึกไว้ด้วยทองคำว่า มนุษย์นั้นมีแก้ว
 ๕ ดวง ดวงที่ ๑ คือแก้วปัญญา บำรุงแก้วนั้นให้ประหยัด ศักดิ์แก้ว
 นั้นคือโมโห ดวง ๒ นั้นคือแก้วความรู้ บำรุงแก้วนั้นด้วยมณีนีล
 ศักดิ์แก้วนั้น (อะไรความในฉบับขาด) ดวงที่ ๓ นั้นคือแก้วความ
 อาย บำรุงแก้วนั้นคือมานะ ศักดิ์แก้วนั้นคือมาตุคาม ดวง ๔
 นั้นคือ แก้วความซื่อ บำรุงแก้วนั้นคือดีใจ ศักดิ์แก้วคือคาบ ดวง ๕
 นั้นคือแก้วอภัย บำรุงแก้วคือคำ ศักดิ์แก้วนั้นคือโลก ๒

อนึ่ง มีแผ่นทับทิมจารึกอักษรไว้ ๕ ประการ ห้อยไว้ตรงพระพักตร์ และที่อำมรงค์
 ที่นิ้วพระหัตถ์ขวา ๔ วง ไว้ดังนี้

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑-๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓.

อนึ่ง ชำรงค้อยู่ในพระหัตถ์ขวา ๔ วง จารึกเป็นอักษร ๔ ประการ
 ประการ ๑ ให้ลงโทษแก่ผู้อยู่ในบังคับนั้นแต่พอควร ให้ไปรจนมาก ๒
 ประการนั้น ให้ตรึงถึงทุกซ่ซว่าบัญญัติอันอยู่ในบังคับ ๓ ประการ
 นั้นว่าถ้าอายุจะยืนอยู่สักพันปีก็ดี อย่าให้ล้มถึงความตาย ๔ ประการนั้น
 ว่าอันผู้ใดอยู่ในพิภพนี้ยังแต่ผู้ไปรคให้หน้าใจมนุษย์นั้น

แลพระชำรงคซึ่งได้ในนิ้วพระหัตถ์ซ้ายนั้น ๔ วง จารึกไว้ว่า

... พระมหากษัตริย์นั้นอย่าลืม ๔ ประการนี้ ประการ ๑ ให้ทรง
 ธรรม ๒ ประการนั้นตั้งแต่งผู้จะเป็นเสนาบดีนั้นให้มีสติปัญญา ซึ่งต่าง
 พระเนตรพระกรรณได้ ๓ ประการนั้นว่าให้บำรุงพระศาสนาให้รุ่ง
 เรือง ๔ ประการนั้นว่าถ้าผู้ใดจะกราบทูลควยเนื่องความสิ่งใด ๆ
 (ฟัง) ให้ถองแทแล้วจึงตรัส

แลทัมทิมซึ่งผูกขอพระหัตถ์ขวานั้นจารึกไว้ (๑) ถ้าจะใช้การสิ่งใด ๆ ให้
 ใช้คนผู้มีปัญญา (๒) ถ้าจะทำการสิ่งใด ๆ อย่าทำใจเร็ว (๓) ถ้าจะ
 ไปทางใดให้ดูทางซึ่งจะกลับมาได้นั้น (๔) ถ้าจะเจรจาสิ่งใดปลูกหาก่อน
 แล้วจึงเจรจา

เห็นได้ว่า การเปลี่ยนทานเรื่องนี้ก็เนื่องมาจากทรงมีพระราชประสงค์ที่จะส่งสอนขุนนาง
 ข้าราชการบริพารในเรื่องราชธรรม เช่นเดียวกับที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรง
 แปลบทละครแสดงเพื่อส่งสอนขุนนางข้าราชการในรัชสมัยของพระองค์ (๒.๑.๑) ขอความ
 ที่จารึกไว้นั้นเป็นข้อราชการต่าง ๆ ที่ใช้ในการปกครองประชาชน การตัดสินอรรถคดี และการ

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

ที่พระมหากษัตริย์จะทรงอุปถัมภ์ข้าราชการบริพารและขุนนาง เพื่อเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ
ในกาลต่อมา

นอกจากนิทานอิเหนาราชธรรมแล้ว ยังมีประชุมปกรณ์ภาคอื่น ๆ อีก ๕ เรื่องที่
สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่าแปลในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช
คือ

ประชุมปกรณ์ภาคที่ ๒ ปักข์ปกรณ์

ประชุมปกรณ์ภาคที่ ๓ ปีสัจปกรณ์

ประชุมปกรณ์ภาคที่ ๔ เวตาดปกรณ์

ประชุมปกรณ์ภาคที่ ๕ นนทปกรณ์และหิโตปเทศวัตถุปกรณ์^๒

นิทาน ๕ เรื่องนี้ ทุกเรื่องเป็นเรื่องเก่าแก่มากได้รับมาจากอินเดีย ทั้งจากลัทธิทาง
ศาสนาพราหมณ์และชาคินีในพระพุทธศาสนา สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพทรงกล่าวว่
ไม่ปรากฏชื่อผู้แปล แต่มีในหอหลวงแต่ครั้งรัชกาลที่ ๑^๓

การที่ทรงกล่าวไว้เช่นนี้เพื่อแสดงให้ทราบว่ามีการแปลนิทานเหล่านี้มาแต่ครั้งกรุง
เก่า พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ทรงเป็นชาวกรุงเก่า อีกทั้งเป็นผู้ที่ทรง
ฝึกฝนในวิชาความรู้ ในข้อที่จะอ้างว่าเป็นการแปลสมัยธนบุรีนั้น ย่อมจะเป็นไปไม่ได้
เพราะตลอดรัชสมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงหมกมุ่นอยู่กับการสงคราม ครั้นว่าง
สงคราม ก็ทรงฝึกฝนทางพระศาสนา กวีนิพนธ์สมัยกรุงธนบุรีจึงมีน้อยเท่าที่ทราบกันในปัจจุบัน

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕-๘.

^๒ นิทานอิเหนาราชธรรม ฉบับหอสมุดแห่งชาติ. (พระนคร: กรมศิลปากร,
๒๕๐๘), หน้า ๓.

^๓ ประชุมปกรณ์ภาคที่ ๑ นิทานอิเหนาราชธรรม. (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณ
พิพรรฒธนากร, ๒๕๖๑), หน้า ๕-๘.

เช่นรามเกียรติ์ เป็นต้น^๑ ส่วนเรื่องที่ปรากฏในนิทานปักษีปรกรณม์ ได้แก่ทำทีเป็นกู่ และ
นกกางเขนตกฟองที่หาดทราย เป็นต้น

ปักษีปรกรณม์ เป็นนิทานในกัมภีร์ปักษีตันตระของวัฑฒิปราหมณ์โดยมาก และไม่
ปรากฏแปล แต่มีฉบับหลวงครั้งรัชกาลที่ ๑ เช่นเดียวกัน^๒

เวตาลปรกรณม์ เดิมเป็นภาษาสันสกฤต เรียกว่า "เวตาลปักษีจิตติ" สมเด็จพระ
พระยาคำรงราชานุภาพทรงอธิบายว่า "ลิลิตเพชรมงกุฎ" ซึ่งเป็นหนังสือแต่งในสมัยกรุงเก่า
มีข้อความว่า "คว่จะนิพนธ์ลิลิตโดยตำนานนิคมุร่าในปรกรณม์เวตาล" อันเป็นหลักฐานว่า
เวตาลปรกรณม์เข้ามาสู่ไทยแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาอีกเหมือนกัน^๓ ต่อมา พ.ศ. ๒๔๒๐ สมเด็จ
กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ ทรงแปลนิทานเวตาล จากฉบับภาษาอังกฤษของร้อยเอกเซอร์ อาร์.
เอฟ. เบอร์ตัน พิมพ์แจกในงานศพหม่อมของพระองค์ท่าน

นนทุกปรกรณม์ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ทรงอธิบายว่าเป็นนิทานที่ได้มาจากปักษีตันตระ
ของพราหมณ์แทบทั้งสิ้น ไซ้ตั้งสอนคนด้วยวิธีการเล่านิทานตามแบบชาดกในพระพุทธศาสนา^๔
แต่ปักษีตันตระนั้นเกิดที่หลังชาดก นิทานในนนทุกปรกรณม์มีอาทิเช่น เรื่อง พระมหาเดชรักศิษย์
ไม่เสมอกัน มาดตเลี้ยงพิงพอน และสุนัขจิ้งจอกพบกลอง เป็นต้น

หิโตปเทศวัฑฒิปกรณม์ นิทานเหล่านี้มาจากอินเดีย ซึ่งกรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ทรง
อธิบายว่าเข้ามาในไทยเป็น ๒ ทางคือ ทางหนึ่งเข้ามาโดยแปลนิทานจากเรื่องภาษาสันสกฤต
มาเป็นภาษาไทย แต่งเป็นร้อยแก้วและลิลิต อีกทางหนึ่งเข้ามาโดยการเล่าตามโวหารของ

^๑ สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพ. ตำนานเรื่องละครอิเหนา. (พระนคร:
โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๒๔), หน้า ๘๒.

^๒ นิทานอิเหนาราชธรรมฉบับหอสมุดแห่งชาติ. (พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๐๔).
หน้า ๑๕๕.

^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๕๓.

^๔ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓๔๘.

ผู้เรียบเรียง^๑ นิทานในทีโตะประเทศวัตถุประณีตมีอาทิเช่นเรื่อง เสือโคร่งกับคนเดินทาง แร้งกับแมว ช้างกับสุนัขจิ้งจอก และถ่านกับแมลงมุม เป็นต้น

นิทานที่แปลจากปัญญาสาตกในสมัยศรีอยุธยาที่สมเด็จพระเอกาทรงราชานุภาพทรงอธิบายว่าแปลในสมัยนั้นโดยอาศัยหลักฐานทางกระบวนกลอน ได้แก่เรื่อง "นางมโนห์รา" และ "สังข์ทอง" เรื่องทั้งสองนี้แต่งเป็นบทละคร แต่เรื่อง "นางมโนห์รา" เป็นกลอนรูนุ่เก่าก่อนเรื่องสังข์ทอง (สุวรรณสังข์ชาตกในคัมภีร์ปัญญาสาตก)^๒ เรื่องสังข์ทองคงจะแต่งเป็นบทละครในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ^๓

นิทานที่แปลจากปัญญาสาตกที่นำมาแต่ง เป็นบทละครทั้งสอง เรื่องนี้มีลักษณะแตกต่างกับมหาชาติคำหลวง การแต่งเป็นบทละครนั้นสมเด็จพระเอกาทรงราชานุภาพทรงอธิบายต่อไปว่าเนื่องจากการละครเพิ่งเกิดขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยายุคปลาย ทำให้กวีหันมาสนใจอย่างหนึ่ง กับอีกอย่างหนึ่งในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศนั้นพระองค์โปรดการทอดพระเนตรละคร^๔ อาจจะทำให้มีการส่งเสริมการละครให้เจริญในสมัยนั้นได้

นิทานเรื่องยาวที่รู้จักแพร่หลายในประเทศไทยมี ๒ เรื่องคือ เรื่องรามเกียรติ์และอิเหนา นิทานทั้งสองเรื่องนี้เข้ามาในบ้านเราโดยการเล่าต่อ ๆ กันมา วิธีการเข้ามาของนิทานทั้งสองเรื่องนี้ที่เข้ามาโดยวิธีการเล่านี้คล้ายกับที่ลีโอนาร์โด โกลด์แมน นักเขียนอเมริกันแต่งศูนย์บริการข่าวสารทางเทคนิค กองทัพบก แห่งสหรัฐ ณ. กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. กล่าวถึงวิธีการที่พระเจ้าอเล็กซานเดอร์มหาราชทรงนำความรู้และความคิดเห็นจากดินแดนต่าง ๆ ที่

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕๑๗.

^๒ บทละครครั้งกรุงเก่าเรื่องนางมโนห์ราและสังข์ทอง. พิมพ์ครั้งที่ ๕. (พระนคร:

กรมศิลปากร, ๒๕๑๒), หน้า ๔ และ ๖๑.

^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๔.

^๔ สมเด็จพระเอกาทรงราชานุภาพ. ตำนานเรื่องละครอิเหนา. (พระนคร:

โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๖๔), หน้า ๘๐.

ปิดได้มาแต่ให้อาริสโตเติล อาจารย์ของพระองค์ อันอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นรูปหนึ่งของการแปลได้เช่นเดียวกัน

เรื่องรามเกียรติ์นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงอธิบายไว้ในบานแพนทหน้า ๒ ของ "รามายณ" ของพรหมณี วาดมิกซึ่งนายสุภร ผลชีวิติน เรียบเรียงเป็นโคลงสั้นจากฉบับภาษาอังกฤษไว้ดังต่อไปนี้

ด้วยวันธรรมอินเคียไคแต่เข้ามาแพร่หลายอยู่ในเมืองไทยเรานานแล้ว เรื่องพระรามนั้นก็รู้จักกันแพร่หลายไม่แต่ในเมืองเรา หากเป็นที่จับใจแก่นขนานาชาติในเอเชียอาคเนย์ และแม้โดยอาคเนย์ไปไกลด้วยจริงอยู่เรื่องพระรามที่เรารู้จักกันนั้นมีชื่อมาจากคัมภีร์ รามายณ ของฤๅษีวาดมิก เพราะผู้รู้ทั้งหลายประเทศใดคนพบลักษณะที่จะนำมายืนยันว่านิทานพระรามไคออกมาจากอินเคียในรูปที่ยังมีไคเป็น "รามายณะ" นี้ไคผานมาทางราชอาณาจักรศรีวิชัยแล้วจึงเข้ามาเมืองเรา^๒

ส่วนบทละครเรื่องอิเหนาเป็นเรื่องที่เข้ามาในไทยโดยมีนางข้าหลวงหญิงแขกมลายูเชื้อสายปัตตานีเป็นที่เจียงเจ้าฟ้าหญิงกุดศุกลและเจ้าฟ้ามงกุฎ พระธิดาในพระเจ้าอยู่หัวบรมโกษฐ์ ทั้งสองพระองค์เมื่อทรงฟังนิทานที่พวกข้าหลวงแขกเล่าถวายก็พอพระหฤทัย จึงทรงแต่ง

^๑ Leonard Goldman. "Translation Available in the U.S.A.," Special Libraries. XLIII. (January-December) 1952), 354.

^๒ วาดมิก. รามายณ. แปลโดยสุภร ผลชีวิติน. (พระนคร: ม.ป.ท., ๒๕๑๔), หน้า (๒) (พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พลตรี หม่อมทวีวงศ์ ถวัลยศักดิ์, วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์, ๒๕๑๔)

เรื่องอิเหนาเป็นบทละครขึ้นพระองค์ละเรื่อง เรียกว่า "คาหัดัง" เรื่องหนึ่ง และ "อิเหนา"
อีกเรื่องหนึ่ง *

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำราบปรปักษ์ทรงอ้างหลักฐานว่าบทละครอิเหนา พระนิพนธ์
เจ้าฟ้ามงกุฎนั้นทรงนิพนธ์ไว้เพียงสี่กั๊ก จากตำนานเดิม ๓๘ ทรงจบบทละครมีเพลงยาวว่า

อันอิเหนานิพนธ์ไว้แต่ก่อน   บทกลอนเพราะพริ้งเป็นหนักหนา

ใครสลับก็จับวิญญา   ดังสุชาติพรตสำอางกรรม

แต่ค้างอยู่เพียงสี่กั๊ก   นับปีจะสูญเรื่องเป็นแมนมัน^๒

หลักฐานอีกข้อหนึ่งที่ว่าบทละครเรื่องอิเหนาแต่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา นั้น ปรากฏใน
"ปฐมนิพนธ์คำฉันท์" ของพระมหานาควัดท่าทราย กวีในรัชสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ orton
กล่าวถึงมหรสพกลางวันสมโภชพระพุทธบาทว่า

"ร้องเรื่องระเด่นโยธ   มุขมาตุนาหงัน

พิศพาหาบร

พตร่วมฤดีโฉม"^๓

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำราบปรปักษ์. ตำนานเรื่องละครอิเหนา.

(พระนคร: โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๖๔), หน้า ๘๒.

* สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำราบปรปักษ์ทรงอธิบายว่าบทละครในสี่เรื่องคือ รามเกียรติ์
อุณรุท, คาหัดัง และอิเหนา ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ทรงพระราชนิพนธ์เรื่องรามเกียรติ์และอุณรุท
ใหม่หมด เพราะบทอุณรุทครั้งกรุงเก่าและบทรามเกียรติ์ครั้งกรุงธนบุรีก็ยังมีอยู่ต่างหาก แต่ส่วน
เรื่องอิเหนากับคาหัดังทรงสันนิษฐานว่าเอาบทครั้งกรุงเก่าเป็นหลัก ทรงพระราชนิพนธ์ซ่อมแซม
แก้ทรงบทเดิมที่ขาดหายไป บทเรื่องคาหัดังที่มีอยู่บริบูรณ์จนทุกวันนี้ แต่บทเรื่องอิเหนาขาดหายไป
ไปมาก แต่ถึงกระนั้นก็มีหลักฐานในเพลงยาวเก่า (มีผู้แต่งไว้ข้างท้ายบทละครอิเหนา พระราช
นิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒)

^๒ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาบำราบปรปักษ์. เรื่องเดิม. หน้า ๑๐๗.

^๓ พระมหานาค. ปฐมนิพนธ์คำฉันท์. (พระนคร: กรมศิลปากร, ๒๕๐๓), หน้า ๔๐.

เรื่องนี้มีถึงอิเหนาเด็ก เพราะคาหลังไม่มีตอนมุษมาถูกดักพาไปไว้ในถ้ำ
หนังสือแปลทางพุทธศาสนาในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายปรากฏชัดเจนอีก ๒ เรื่อง
คือพระมดลัยคำหลวงและนันทโพนันทสูตรคำหลวง

การแปล เรื่องสอง เรื่องนี้มีลักษณะแตกต่างกันบ้าง คือพระมดลัยมีแปลเป็นภาษาไทย
ทั้งร้อยและโคลง ส่วนนันทโพนันทสูตรคำหลวงแปลเป็นร้อยซึ่งส่วนมากยกภาษาบาลีมาตอนหนึ่ง
แล้วแปลเป็นร้อยทั้งตอน ด้วยยกคำบาลีอีกตอนหนึ่งแล้วแปลเป็นไทยสลับกันไปโดยตลอด มีตอน
หนึ่งเท่านั้นที่ยกคำบาลีมาหนึ่งแล้วแปลเป็นไทยเป็นร้อยบทหนึ่งดังในตอนพระมหาโมกคัลลาแสดง
อิทธิฤทธิ์ปราบพระยานาคนันทโพนันท หน้า ๕๑ ดังนี้

ทักษิณาสโสเคน ปวีลิต์วา วามนาสโสเคน นิกข์มิ
อันว่าพระมหาโมกคัลลา เข้าไปโดยช่องนาสาฝ่ายทักษิณ
แห่งพระอินทรราชา กออกมาโดยช่องนาสิกฝ่ายเจริญ แด
วามนาสาโสเคน ปวีลิต์วา ทักษิณาสโสเคน นิกข์มิ
อันว่าพระมหาเดรา จูลดเหาโดยรุดงนาสาฝ่ายอุดร แห่งนาค
บคัสรนาภา กเจญโดยรุดงนาสาฝ่ายสคำ แด ฯ

ตอนอื่น ๆ มักจะยกคำคาถาบาลียาว ๆ แล้วแปลเป็นไทยตามความยาวและสั้นของบทบาลี ดัง
ตอนบรรยายพระลักษณะของพระญาณันโพนันทนาคราชไว้ดังนี้

คัสโสโลกนกาเด เยว ปุราณพุทธูปปาพุทธปฏิฐิตีวิธ
สุจริตสกลเวเนยฺยฉนวิจินดินิปุณฺเณ อเนกโกภิสหัสส
จิกักรวาทภิปปฏิฐริเต พุทธทิวากรัสส ญาณธามยุเชชชช
กมิจฉาภิกฺขุวิโท นันโพนันตฺตอรคราชา อาปาถมากัจฉติ

เจ้าฟ้าธรรมมาภิเษกร. นันทโพนันทสูตรคำหลวง. (พระนคร: โรงพิมพ์ไทย,
๒๔๕๐), หน้า ๕๑.

○ โนมมัตตั้ง	บังคม
อภิวันต์สรรเพชญ์สม	โพธิ์พัน
ทรงคุณคุณยบรม	พิรภาพ
อนุมาณญาณยศณ	เลิศถวายพุทธคุณ ๑.

○ จบเสรีจอกิวาทไหว	วันทา
พระรัตนไตรยา	ยิ่งไชร
จักแดงแห่งเถรา	ภิรภาพ
พระมาลัยเทพไวั	อำนาจ เป็นผล ๒

การแปลมีลักษณะไม่เคร่งครัดอย่างเรื่องอื่น ๆ เช่นมหาชาติคำหลวงและนันทโพนันท
สูตรคำหลวง เป็นต้น ในรายบางบทที่ไม่มีภาษาบาลีเลยก็มีมากตอน เช่น
สรรพสัตว์นิรียา คัมภุชชาเกษมสถานต์ วันทนากกร กราบเกล้า พระเจ้ามาแต่
ใด จึงมาให้สุขแก่ข้า^๓

การแต่งรายยาวแบบนี้จะปรากฏให้เห็นชัดหลายตอน ไม่มีภาษาบาลีแทรกเลย บาง
ตอนก็ยาวบางตอนก็สั้นต่าง ๆ กัน จะขอยกตัวอย่างที่ไม่มีภาษาบาลีแทรกอีกตอนหนึ่ง ได้แก่

ครันผู้งชนนินพระศาสน์ ว่าผู้งญาติทุกขวิบัติ ก็โหมนัสรำไร
ไต่พึงโภยในเภา ก็ตื่นตระหนกประพรั้น อภิวันต์พระตรัย
สรณา ทำทานาทีกุศล บำเพ็ญผลบุญญา แล้วพงศาจึงอุททิต
กุศลอิฏฐิส่งให้ ขอจงให้แกพงศัพันธุ พนจากสรรพทุกชาควย
เคชาเราแผนด กุศลทักษิโณทก ครันตกเมธนิธาร^๔

-
- ^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒.
^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๕.
^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๗.
^๔ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๘.

๒.๔.๒ หนังสือแปลสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ชาวไทยสมัยรัตนโกสินทร์ได้รับแบบอย่างการศึกษาครั้งกรุงเก่า หนังสือแปลสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจึงแปลพระไตรปิฎกเป็นพื้น เนื่องจากการศึกษายังคงยึดหลักทางด้านศาสนาเป็นหลักใหญ่ หนังสือพระไตรปิฎกและพระคัมภีร์ที่แปลในระยะนี้ก็ใช้เป็นหลักในการศึกษาพระศาสนามาจนทุกวันนี้

๒.๔.๒.๑ หนังสือแปลทางพระพุทธศาสนา

หนังสือแปลในระยะต้นก็ได้แก่เรื่องทางศาสนา เรื่องแรกคือ มหาชาติ ซึ่งดำเนินการแปลมาแล้วแต่ครั้งกรุงเก่า แต่มาจัดแปลใหม่ เรียกว่า "เทศน์มหาชาติ" หรือ "รายยาวมหาเวสสันดร" เทศน์มหาชาตินี้สมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรสทรงนิพนธ์ ๖ กัณฑ์คือ

กัณฑ์หิมพานต์

กัณฑ์วันประเวศ

กัณฑ์จุลพล

กัณฑ์ศึกบรรพ

กัณฑ์ฉกษัตริย์ และ

กัณฑ์นกร กัณฑ์

เจ้าพระยาพระคลังเรียบเรียง ๓ กัณฑ์ คือ

กัณฑ์กุมาร

กัณฑ์มัทรี และ

กัณฑ์มหาราช^๒

^๑ เทศน์มหาชาติ. พิมพ์ครั้งที่ ๒. (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๑๔) หน้า ๑, ๑๒, ๑๒, ๒๕, ๑๒๐, ๒๐๒, ๒๕๓.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑๔๘, ๑๕๒, ๒๑๕.

นอกจากนี้เป็นการเรียบเรียงจากพระเทพโมลี (กลิ่น) ถัดลงมาพอ ส่วนทานกัณฑ์ และกัณฑ์ชุก เป็นความเรียงวัดถนนและวัดสังกระจาย

ร้อยยาวมหาเวสสันดรนี้ เป็นการแปลแบบแปลร้อย กิ่งตัวอย่างในกัณฑ์ศพร หน้า ๑
ดังนี้

ผู้สวดี้ วรพจนภคิ อิติ สตุธา กบิลวคถ์ อุนิสฺสาย
นีโคธรรามา วิหรนุโต โปธชรวสุตี อารพุก กเถสิ.

๐ สตุธา สมเด็จพระสรรเพชญ์ ปางเมื่อพระองค์เสด็จจลาจล ซึ่งกรุงกบิลพัสดุ์บุรีเป็นที่ภิกษาจาร ทรงสำราญพระพุทธรุทธานุภาพใน นิโครธามบรมพุทธานิवास แห่งตักขราชร่วมพระประยูรวงศ์ บรวิตร อารพุก ทรงปรารภซึ่งณโมกขรพรรษีให้เป็นอุบัติเหตุ กเถสิ จึงตรัสเทศนาพระมหาเวสสันดรชาดก ให้เป็นผลลาคิลก ยอดยิ่งพระญาณ พระอรหันต์ประมาณหาร้อยพระองค์ แด่ล้วน ทรงพระปฏิสัมภินา มีพระมหากัสสปเถระเป็นต้น มีพระอานนท์ เป็นปริโยสาน อุปถัมภ์ชิตนากการกำหนดควมบพต่นพระคาถาว่า
ผู้สวดี้ วราญ ณาเภ เป็นปฐมบทดังนี้ก่อน.

สมเด็จพระยาตำรงราชานุภาพทรงอธิบายต่อไปว่า เรื่องมหาชาตินอกจากแต่ง เป็นเทศน์ธรรมวัตรแล้ว ยังมีเขียนเป็นความเรียงอีกมาก^๒ และที่แต่งเป็นฉันทและฉลิทก็มี มหาชาติคำฉันทและฉลิทมหาชาติ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยาปราบปรบภัย

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๑.
^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๘.

และพระสงฆ์แดงรวมกัน)

เรื่องมหาชาติฉบับปัจจุบัน น.อ. หลวงสารวรกิจสมุทร แต่งเป็นฉันท์เมื่อ พ.ศ.
๒๕๑๒^๒ และนายบานเย็น ดิมสวัสดิ์ แต่งเป็นกถอนสุภาพ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓^๓
ตัวอย่างมหาชาติคำฉันท์ของหลวงสารวรกิจสมุทร เป็นดังนี้
สักหลดวิถีวิเทศน์ ๑๘

ทรงพึ่งสารอรนุช พระอุสสதியุพิน
อุพยงจำนงจินต์ ประจักษ์
ตรัสปลดบวาวนิกายุพาพิมดพัคตร
นางเยาว์เอนาดักขณ วิไล
มิ่งมิตรจิตตองคประสงคพระพรโค
จงสมนิยมิโน มนัส
ไปยังเกิด ณ พิกพประสบสุขสวัสดิ์
ในเขตเสวคคณคร์ พิเชฐ์
เป็นยอดมิ่งมหิยสิพิวรนเรศร์
เลิศดำประเศริฐเศรษฐ์ พิศาต
กรันโกสียประสิทธิพิพิพรประทาน
ถวนทศกำหนดการ ประกาศ

^๑ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๓.

^๒ หลวงสารวรกิจสมุทร. มหาชาติคำฉันท์. (พระนคร: โรงพิมพ์มหาบุญราช
วิทยาลัย, ๒๕๑๒).

^๓ บานเย็น ดิมสวัสดิ์. มหาชาติคำกลอน. (พระนคร: การพิมพ์พระนคร,
๒๕๑๓).

องค์อุปถัมภ์ศิลปกรรมศาสตร์
จากฉนวนพินามมาถ อมร

ส่วนมหานาคาคำกลอนนั้น บานเย็น ดิมสวัสดิ์ ปธ. ๘ เป็นผู้นำมาเขียนเป็นกลอน
สุภาพแต่งเสร็จ พ.ศ. ๒๕๑๓^๒ แต่การแต่งนี้เอามาจากเรื่องมหานาคาคำกลอนที่แปลเป็นไทยแล้ว
หากแต่มาเปลี่ยนลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนสุภาพดังตัวอย่าง

องค์สมเด็จพระปิ่นฟ้า	โหมนาประทานชานสนอง
"สืบบรรพชนดลยด เรืองรอง	อนงค์ทองไค้แน่นไม่แคลนกลอน
เมื่อลงไปไนมัทธรัฐแล้ว	เป็นนางแก้วแค้นดีพี่สลดอน
จะบรรจบครบสมไค้ชมพร	สโมสรสียอย่างคังอ้างมี"
สองพระองค์ทรงปรมเกษมสันต์	แล้วพากันขึ้นปรางอวด่างศรี
ทสพรกลอนจบครบคคี	จะพาที่หิมพานต์ประสานคำ." ^๓

หนังสือแปลจากภาษาบาลีเป็นภาษาไทยในรัชสมัยพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกจีกเรื่อง
หนึ่งที่ปรากฏต่อมาคือ "ชินกาลมาลินี" แต่ไม่ปรากฏนามผู้แปล ต่อมาในรัชสมัยพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ ให้พระยาพจนานิพนธ์ตรวจสอบกับภาษา
บาลีและพิมพ์ในรัชกาลของพระองค์ เรื่องนี้ต่อมา ร.ศ.ท. แสง มนวิฑูร ได้แปลเป็น
ภาษาไทยใน พ.ศ. ๒๕๑๖ และเทียบกับฉบับภาษาอังกฤษอีกด้วย

^๑ หลวงสารวรกิจสมุทร. "มหานาคาคำฉันท์". หน้า ๑๖-๑๗.
^๒ บานเย็น ดิมสวัสดิ์. มหานาคาคำกลอน. หน้า ๑.
^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ๒๑.
^๔ สัมภาษณ์ศาสตราจารย์ ร.ศ.ท. แสง มนวิฑูร. กรมศิลปากร. วันที่ ๕

การแปลสมัยรัตนโกสินทร์อันสืบเนื่องมาจากกรุงศรีอยุธยา คือมีพนักงานแปลและ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้แปล อาทิเช่นพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงโปรดให้แปลพระไตรปิฎกและชาดกต่าง ๆ ในพระศาสนาไว้มาก ดังข้อความที่ปรากฏใน
บานแพนงเดิม (คำนำ) ในหนังสือมงคลทีปนี้แปลเดิม ๑ ครั้งนี้

หนังสือมงคลทีปนี้ แปลตามอรรถกถามงคลสูตรนี้ พระบาทสมเด็จพระ
พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชจินตนาการกอบควยพระราช
ศรัทธาทรงบำเพ็ญพระราชกุศล ให้ประชุมพระสงฆ์พระราชาคณะ
ถาบันนุกรมเปรียบแปลกันมีพระมงคลทีปนี้ตามพระอรรถกถามงคล
สูตรขึ้น เพื่อจะได้เป็นทิศทางทิศประโยชน์แก่ผู้ชนไปภายหน้า
ทรงจำแนกพระราชทรัพย์ข้างชุก ข้างเขียน สิ้นพระราชทรัพย์
เป็นอันมาก

ทรงสร้างไว้แต่ จ.ศ. ๑๑๘๓ แต่ครั้งยังไม่ได้เสด็จเถลิง
ถวัลยราชสมบัติ

สมเด็จพระยาคำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า รัชกาลพระบาทสมเด็จพระ
นั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดให้แปลและชำระมหานิบาต คือทศชาติ ๑๐ เรื่อง^๒ รวมทั้งการ
แปลเวสสันดรชาดกซึ่งแปลในรัชกาลนี้ มหานิบาต ๑๐ เรื่องนี้พระนิพนธ์กรมสมเด็จพระ
ปรมาธิบดีศรีอินทราทิตย์ เป็นนิบาตที่พิมพ์ก่อนตอนอื่น ๆ ซึ่งมาจัดคำเนมแปลและพิมพ์ในต้นรัชกาล
ที่ ๕ สืบต่อมา หนังสือแปลจากภาษาบาลีในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
มีผู้จัดพิมพ์ทั้งแสดงไว้ในตารางที่ ๔

^๑พระมงคลทีปนี้แปลเดิม ๑. (พระนคร: โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๕๗), หน้า (คำนำ)

^๒นิบาตชาดกเดิม ๔ เอกนิบาตตอนต้น. (พระนคร: โรงพิมพ์บำรุงนุกฎกิจ,
๒๔๖๑), หน้า ค.

^๓เรื่องเดียวกัน. หน้า ผ.

^๔เรื่องเดียวกัน. หน้าเดียวกัน.

ตารางที่ ๘

หนังสือแปลจากภาษาบาลีสมัยรัชกาลที่ ๓

เลขที่	ชื่อหนังสือ	ผู้จัดพิมพ์	ปีที่พิมพ์
๑	มงคลทิปนี	-	๒๔๕๓
๒	สารัตถสังคหะแปลร้อย	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว	๒๔๕๓
๓	เทมิชาคก	หอพุทธศาสนาสังคหะ	๒๔๕๖
๔	มหาชนกชาคก	สมเด็จพระบรมราชาธิบดี	๒๔๕๓
๕	สุวัฒน์สามชาคก	กรมหลวงปราจิณกิติบดี	๒๔๕๓
๖	เนมิราชชาคก	กรมพระสมมตอมรินทร์	๒๔๕๓
๗	มิโหสถชาคก	พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๒๔๕๒
๘	ภูริทัตชาคก	พระนางเจ้าสุชุมมอดย์มารศรี	๒๔๕๔
๙	จันทกุมารชาคก	นางน้อย ศรีธรรมราช และพระยาราชนิภูด (อวบ เปาโรหิต)	๒๔๕๔
๑๐	พรหมนารถชาคก	กรมหลวงวรเสถรรฐสุภา	๒๔๕๔
๑๑	วิฐูรชาคก	พระยามหาอำมาตยาธิบดี (พระยาศรีสุทเทพ)	๒๔๕๕
๑๒	มหาเวสสันดรชาคก	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว	๒๔๕๔
๑๓	ปัจจุณินบาท	หม่อมเจ้าพร้อมิไนกรมหมื่นนันทนรภัค	๒๔๕๓

- ที่มา
๑. พระมงคลทิปนีแปลเดิม ๑. หน้า (กานำ).
  ๒. นิบาตชาคกเดิม ๔ เอกนิบาตตอนต้น. หน้า ๙-๑.
  ๓. สารัตถสังคหะแปลร้อยเดิม ๑. (พระนคร: โรงพิมพ์ไทย, ๒๔๕๓), หน้า ๑.

นอกจากรายการหนังสือแปลบาลีในตารางที่ ๘ แล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่าหนังสือแปลบาลีอาจจะมีมากกว่านี้ เพราะในคำนำในการแปลพระไตรปิฎกครั้งหลังสุดกล่าวไว้ว่า ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวมีการแปลพระไตรปิฎกและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาไว้มาก แต่เนื่องจากการค้นคว้าในเวลาอันจำกัด ผู้วิจัยจึงนำเสนอได้เท่าที่ปรากฏในตารางดังกล่าวแล้ว

หนังสือแปลสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นที่แปลมากอีกประเภทหนึ่งคือ หนังสือพงศาวดารประเทศเพื่อนบ้าน มีอาทิเช่นจีน ญี่ปุ่น เขมร และมอญ เป็นต้น

๒.๔.๒.๒ หนังสือแปลพงศาวดาร

การแปลพงศาวดารในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงมีพระราชดำริให้แปลเป็นครั้งแรก ครั้งมีพระราชประสงค์ตามปรากฏในพระกระแสรับสั่งให้แปลราชาธิราชว่า

ควมพระราชหฤทัยประสงค์จะให้เป็นที่ตามนุหิตประโยชน์แก่พระบรมวงศานุวงศ์ ข้าราชการและราษฎรผู้ใหญ่น้อยฝ่ายทหาร ฝ่ายพลเรือน จะได้สดับจำไว้เป็นคติบำรุงสติปัญญาไปภายหน้า

ในการแปลเรื่องสามก๊กนั้น สมเด็จพระยาพิชัยดาบหักทรงกล่าวไว้ว่า

---

๑ เจ้าพระยาพระคลัง (หน). ราชาธิราชฉบับหอสมุดแห่งชาติ. (พระนคร: กิจการบรรณาการ, ๒๕๑๒), หน้า ๑.

ทรงเอาเป็นพระราชอุทิศชวนช่วยสร้างหนังสือต่าง ๆ ขึ้น เพื่อ
 ประโยชน์สำหรับพระนคร... หนังสือเรื่องไซอันกับสามก๊กสอง
 เรื่องนี้ ต้นฉบับที่ยังปรากฏอยู่ มีแต่ฉบับเซตยศักดิ์ ชาคบานแพนท
 ข้างต้น จึงไม่มีลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญว่าแปลสมัยใด ถึงกระ
 นั้นก็ดี มีเค้าเงื่อนอันส่อให้เห็นว่าหนังสือเรื่องไซอันกับเรื่อง
 สามก๊กแปลเมื่อในรัชกาลที่ ๑.

จากพระราชประสงค์ข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงมีพระราชโบายเพื่อจะสอน
 ประชาชนให้มีความรักชาติ กล้าหาญ ซื่อสัตย์ และเพื่อเป็นการส่งเสริมให้พระบรมวงศานุวงศ์
 ขุนนางข้าราชการทั้งปวง ได้ศึกษาเรื่องราวของประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนกลยุทธในการรบ
 แบบต่าง ๆ จากพงศาวดารทั้ง ๒ เรื่องนี้

หนังสือแปลพงศาวดารที่แปลในระยะแรกเป็นพงศาวดารประเทศตะวันออก วันใด
 แก่พงศาวดารจีน มอญ เขมร อุรุม พม่า และพงศาวดารโยนกจากภาษาไทยเหนือ ใกล้เคียง
 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าพระยาภาสกรวงศ์ได้แปลตำนาน
 สงครามจีนกับญี่ปุ่น เพราะเด็งเห็นว่าญี่ปุ่นจะเป็นชาติมหาอำนาจในเวลาต่อมา^๒

การแปลพงศาวดารเรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ทรงโปรดเกล้าฯ ให้แปล และเป็นราช
 ประเพณีสืบต่อกันมาหลายรัชกาล การแปลพงศาวดารจีนเป็นภาษาไทยนั้นอาจจะมีพระราช
 ประสงค์ที่จะให้เรื่องราวต่อเนื่องกันก็เป็นได้ แต่การจะแปลเรื่องใดก่อนหลังย่อมจะขึ้นอยู่กับ
 ความน่าสนใจของพงศาวดารตอนนั้น ๆ เช่นเรื่องสามก๊ก ซึ่งเป็นนวนิยายพงศาวดารสมัย
 ราชวงศ์หยวน เป็นเรื่องที่แพร่หลายมากเพราะเป็นเรื่องที่แสดงกลยุทธในการรบแบบต่าง ๆ

^๑ เจ้าพระยาพระคลัง (หน) (ผู้แปล) พระราชพงศาวดารรวมดีเรื่องราชาธิราช
 (พระนคร: บริการ, ๒๔๘๘), หน้า ๑.

^๒ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์. ตำนานสงครามจีน-ญี่ปุ่น. (พระนคร: โรงพิมพ์โสภณ
 พิศวรรตนาคร, ๒๔๘๘), หน้า (ก้าน้ำ ก).

และเป็นนวนิยายที่เขียนส่วนนี้เด่นที่สุด^๑ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงอธิบายไว้ในตำนานเรื่องสามก๊กว่า เรื่องนี้แปลเป็นภาษาต่างประเทศแล้วมากกว่า ๑๐ ภาษา คือแปลเป็น

ภาษาญี่ปุ่น	พ.ศ. ๒๖๓๕
ภาษาไทย	พ.ศ. ๒๓๘๕
ภาษาสเปน	พ.ศ. ๒๓๗๓
ภาษาฝรั่งเศส	พ.ศ. ๒๓๘๘
ภาษาเกาหลี	พ.ศ. ๒๔๐๒
ภาษาบาลี	พ.ศ. ๒๔๓๕
ภาษาญวน	พิมพ์ พ.ศ. ๒๔๕๒
ภาษาอังกฤษ	พ.ศ. ๒๔๖๕
ภาษาละติน และภาษาเขมร	เป็นคน ^๒

หนังสือพงศาวดารจีนที่แปลเป็นไทยโดยดำรงค์สมัยทรงพงศาวดารจีนที่กรุงรัตนโกสินทร์

ที่ ๘

^๑ Likhit Hoontrakul. The Historical Record of the Siamese-Chinese Relations. (Bangkok: Thaisawang, 1970), p. 88.

^๒ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. ตำนานเรื่องสามก๊ก. หน้า ๘-๙.

ตารางที่ ๕

หนังสือแปลพงศาวดารจีน

ลำดับที่	ชื่อพงศาวดาร	ภาษาจีน	ผู้แปล	โรงพิมพ์	พิมพ์ พ.ศ.	สมัย
๑	โคเก็ก	開關	หลวงพิพิธภัณฑทวีจากรณ (๒๔๒๐)	หมอบรัดเด	๒๔๒๔	พระเจ้าอู่ตี้ ๒๑๕๔ ปีก่อน พ.ศ. ถึงสมัยพระเจ้า เจ้าย้างแห่งราชวงศ์เซียง ๑๒๔๐ ปีก่อน พ.ศ.
๒	ห้องสิน	皇神	ไม่ปรากฏนามผู้แปล	หมอบรัดเด	๒๔๑๕	ราชวงศ์เซียง ถึงรัชสมัยพระเจ้าจิ่วของ
๓	เดียดก๊ก	東周列國	ไม่ปรากฏนามผู้แปล (๒๓๖๒)	หมอบรัดเด	๒๔๑๓	พระเจ้าชว่นของ ถึงพระเจ้าจิ่วเสียงของ (๕๕๑ ถึง ๒๕๗ ปีก่อน พ.ศ.)
๔	ไซฮัน	西漢	กรมพระราชวังหลัง (ก่อน ๒๓๔๕)	หมอบรัดเด	๒๔๑๗	พระเจ้าจินฮื่อของเต้ ราชวงศ์จิน ถึงพระเจ้า ฮันโกโจ ราชวงศ์ฮันตอนตน (๒๕๗ ปีก่อน พ.ศ. ถึง พ.ศ. ๕๕๑)
๕	ตงฮัน	東漢	ไม่ปรากฏนามผู้แปล	หมอบรัดเด	๒๔๑๕	ตอนองมั่งและวายเอียงมากันราชวงศ์ฮัน ถึง พระเจ้าเทียนเต้ (พ.ศ. ๕๕๒ ถึง พ.ศ. ๖๕๒)

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อพงศาวดาร	ภาษาจีน	ผู้แปล	โรงพิมพ์	พิมพ์ พ.ศ.	สมัย
๖	สามก๊ก	三國演義	เจ้าพระยาพระคลัง (ก่อน พ.ศ. ๒๓๔๘)	หมอบรัดเด	๒๔๐๘	พระเจ้าเหี้ยนเต้ถึงสุมาเอี้ยน (พ.ศ. ๕๖๘ ถึง พ.ศ. ๘๐๗)
๗	ไซจีน	西晉	หลวงพิชัยวารี (๒๔๐๑)	หมอบรัดเด	๒๔๑๖	ราชวงศ์จิ้น ตั้งแต่พระเจ้าจิ้นมู่ตี้ ถึงพระเจ้าจิ้นหมิ่นตี้ (พ.ศ. ๘๐๘ ถึง พ.ศ. ๘๖๒)**
๘	ตั้งจิ้น	東晉	หลวงพิชัยวารี (๒๔๐๑)	หมอบรัดเด	๒๔๓๐	ราชวงศ์จิ้นตอนปลายตั้งแต่พระเจ้าจิ้นหยวนตี้ ถึงพระเจ้าจิ้นกู่ตี้ (พ.ศ. ๘๐๘ ถึง พ.ศ. ๘๖๒)**
๘	น้ำซ่ง	南宋	สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ให้แปล	หลวง	๒๔๑๔	ต่อจากสมัยสามก๊กถึงราชวงศ์ถัง (พ.ศ. ๘๐๗ ถึง พ.ศ. ๑๑๓๖)
๑๐	ช่วยตั้ง	隋唐	ไม่ปรากฏนามผู้แปล	กิริเจริญ	๒๔๔๖	ราชวงศ์ถัง ตั้งแต่พระเจ้าอองบุนเต้ ถึงพระเจ้าเกงเต้ (พ.ศ. ๑๑๓๖ ถึง พ.ศ. ๑๑๖๑)

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อพงศาวดาร	ภาษาจีน	ผู้แปล	โรงพิมพ์	พิมพ์ พ.ศ.	สมัย
๑๑	ซุยถัง	隋唐	จีนปันกิมกับจินแพง (๒๓๕๘)	หมอบสมิธ	๒๔๒๑	สืบเนื่องกับส่วยถัง
๑๒	เส้าปัก	掃北	ไม่ปรากฏนามผู้แปล (๒๔๑๓)	หมอบรัดเลย์	๒๔๒๔	ราชวงศ์ถังตั้งแต่พระเจ้าถังตี้ถึงพระเจ้าถังเจียงจง (พ.ศ. ๑๑๖๑ ถึง พ.ศ. ๑๔๕๐)**
๑๓	บูเจ๊กเทียน	武則天	คณะหนังสือพิมพ์สยาม	-	๒๔๖๕	สมัยเดียวกับเส้าปัก
๑๔	ซีเตงชันเจงไซ	薛丁山	จินโต (๒๔๑๒)	หมอบรัดเลย์	๒๔๔๗	สมัยเดียวกับเส้าปัก
๑๕	ซียินกุกเจงคัง	薛仁貴	จินโต (๒๔๑๒)	หมอบรัดเลย์	๒๔๔๖	สมัยพระเจ้าถังไท่จงเต๋
๑๖	ไซอิ๋ว	西游記	นายทีนแปด และนายเทียนวรรณโก เรียบเรียง (๒๔๐๘)	โสภณพิพรรฒธนากร	๒๔๔๘	พระเจ้าถังไท่จงเต๋ (ตอนพระถังซัมจั๋งไปสืบพระพุทธศาสนา ณ ประเทศอินเดีย)
๑๗	หงอเต๋	紅豆	สมเด็จพระยานบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ใ้แปล (๒๔๐๘)	หลวง	๒๔๑๑	พระเจ้าเหี้ยนเต้งไท่โจ้วถึงพระเจ้าจิ่วจงเต๋ (พ.ศ. ๑๔๕๐ ถึง พ.ศ. ๑๕๐๓)

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อพงศาวดาร	ภาษาจีน	ผู้แปล	โรงพิมพ์	พิมพ์ พ.ศ.	สมัย
๑๘	น้ำปักช่อง	南北宋	หลวงพิศาลศุภผลให้จีนปั้นกิม แปล (๒๕๐๘)	หลวง	๒๕๑๓	ราชวงศ์ของ ตั้งแต่พระเจ้าชองไท้โจ้ว ถึง พระเจ้าชองทวนจง (พ.ศ. ๑๕๐๓ ถึง พ.ศ. ๑๘๖๐)
๑๙	บ้านฮวยเหลา	萬花樓	จินโต (๒๕๐๘)	หมอบรัดเล	๒๕๑๓	พระเจ้าชองยินจงฮองเต้
๒๐	โหวงไฮ้เพงไซ	五虎平西	จินโต (๒๕๐๐)	หมอบรัดเล	๒๕๒๑	พระเจ้าชองยินจงฮองเต้คอกจากบ้านฮวยเหลา
๒๑	โหวงไฮ้เพงหน่า	五虎平南	จินโต (๒๕๐๐)	หมอบรัดเล	๒๕๓๙	พระเจ้าชองยินจงฮองเต้ คอกจากโหวงไฮ้ เพงไซ
๒๒	โหวงไฮ้เพงปัก	五虎平北	คณะหนังสือพิมพ์ศรีกรุง	ศรีกรุง	๒๕๖๕	ราชวงศ์ของตอนปลาย
๒๓	ชงก๊ก	歲岳	จินโตกับจินแตอินบั้นอัน (๒๕๑๐)	หลวง	๒๕๑๒	ราชวงศ์ของตอนปลาย
๒๔	ชงก๊ก	水滸傳	สมเด็จพระยาบรมมหา ศรีสุริยวงศ์ ให้แปล (๒๕๑๐)	หมอบรัดเล	๒๕๓๖	ราชวงศ์ของตอนปลาย

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อพงศาวดาร	ภาษาจีน	ผู้แปล	โรงพิมพ์	พิมพ์ พ.ศ.	สมัย
๒๕	เปาเลงกุงอัน	包龍圖公案	นายทองแปล และนายเทียน วรรณโก เรียบเรียง	บำรุงนุกุลกิจ	๒๔๔๑	ราชวงศ์ซ่งตอนปลาย
๒๖	ง้วนเฉียว	元朝	นายชยุเทียน ต้นเวชกุล	หมอบรัดดี	๒๔๖๔	ราชวงศ์หยวน ตั้งแต่พระเจ้าหงวนตี้โจ้ววงศ์เต๋ ถึงพระเจ้าหงวนซุนเต๋ (พ.ศ. ๑๘๒๐ ถึง พ.ศ. ๑๘๙๑)
๒๗	เมงเฉียว	明臣	สมเด็จพระยาบรมมหา ศรีสุริยวงศ์ ให้แปล (๒๔๑๐)	หลวง	๒๔๑๔	ราชวงศ์หมิงตอนที่ ๑ ตั้งแต่พระเจ้าฮงบู๊ถึง พระเจ้าซ่งเจง (พ.ศ. ๑๕๑๑ ถึง พ.ศ. ๒๑๘๖)
๒๘	เองเคี้ยก้วน	英烈傳	สมเด็จพระยาบรมมหา ศรีสุริยวงศ์ ให้แปล (๒๔๑๓)	หมอบรัดดี	๒๔๒๖	ราชวงศ์หมิงตอนที่ ๒
๒๙	อิวกั๋งหน้า	遊江南	ไม่ปรากฏนามผู้แปล	หมอบรัดดี	๒๔๒๖	ราชวงศ์หมิงตอนที่ ๓
๓๐	ไต้ฮงเผา	大紅袍	หลวงพิชัยวารี (๒๔๑๖)	หมอบรัดดี	๒๔๓๖	ราชวงศ์หมิงตอนที่ ๔ สมัยพระเจ้าเหม็งสีง (พ.ศ. ๒๐๖๕ ถึง พ.ศ. ๒๑๐๕)

ตารางที่ ๕ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อพงศาวดาร	ภาษาจีน	ผู้แปล	โรงพิมพ์	พิมพ์ พ.ศ.	สมัย
๓๑	เขี้ยวอั้งเภา	小紅袍	หลวงพิชัยวารี (๒๔๑๓)	อุดมกิจเจริญ พิมพ์	๒๔๔๕	ราชวงศ์หมิงตอนที่ ๕
๓๒	เนียบหน้าอิกซื่อ	嶺南即事	ไม่ปรากฏนามผู้แปล	หมอบรัดเล	๒๔๒๑	ราชวงศ์หมิงตอนปลาย (พ.ศ. ๑๙๑๑ ถึง พ.ศ. ๒๑๘๖)
๓๓	เมงมวกเซงกอก	明末清初	หลวงพิชัยวารี (๒๔๑๓)	หมอบรัดเล	๒๔๒๑	ราชวงศ์เซง สมัยพระเจ้าไท้โจ้เกาฮองเต้ ถึง พระเจ้าซุ่นทง (พ.ศ. ๒๑๘๗ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๔)
๓๔	เซงเฉียว	清朝	พระโสภณอักษรใหญ่จีน ภาคบริวัตร์แปล และพระยา อุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์เรียบเรียง	โสภณ พิพรรธนาการ	๒๔๕๘	ลำดับราชวงศ์แมนจู

* สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงพระราชทานภาพ. ตำนานเรื่องสามก๊ก. หน้า ๑๔-๑๕

** ลิขิต สุนทรະกูด. ประวัติการสัมพันธ์ระหว่างชาติไทยกับชาติจีน ภาคผนวก. (ฉบับตัวเขียน) หน้า ๔๗, ๘๑ และ ๘๒.

นางสาววิไล รังสิยเวคิน บริษัทนานมี จำกัด ผู้เขียนตัวอักษรภาษาจีน.

๒.๔.๓ หนังสือแปลสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ถึง พ.ศ. ๒๔๗๕

การแปลหนังสือพงศาวดารจีนได้เริ่มมาแต่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และ
ดำเนินต่อมาจนสมัยนี้ แต่ผู้วิจัยจัดรวมไว้ในตารางที่ ๕ เพื่อแยกตามประเภทหนังสือและเพื่อ
ความสะดวกในการติดตามแกยฺุ่สนใจ ส่วนหนังสือแปลพงศาวดารชาติอื่น ๆ เริ่มปรากฏมาก
ขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากเป็นสมัยที่ประเทศไทยมี
สัมพันธ์ไมตรีกับชาติต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งตะวันออกและตะวันตก โดยเฉพาะชาติตะวันตกปรากฏ
ว่ามีฝรั่งชาติต่าง ๆ เข้ามาทำสัญญาทางพระราชไมตรีกับประเทศไทยในเวลานั้นมากขึ้น
พระองค์จึงทรงมีพระราชดำริให้แปลพงศาวดารชาติต่าง ๆ ทั้งตะวันออกและตะวันตกออกมา
เป็นภาษาไทย

พระราชประสงค์ในการแปลพงศาวดารชาติต่าง ๆ ก็มีคล้ายคลึงกับสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้น นอกจากนี้วัตถุประสงค์ในการแปลพงศาวดารชาตินั้น ๆ ก็จะปรากฏใน
คำนำของผู้แปลในสมัยนั้นไว้อย่างชัดเจน อาทิเช่นหนังสือแปลเรื่อง "ตำนานสงครามจีน-ญี่ปุ่น"
ซึ่งเจ้าพระยาภาสกรวงศ์แปลก็อธิบายว่า ชาติญี่ปุ่นจะเป็นชาติมหาอำนาจในเอเชีย จึงควรได้
ศึกษาเรื่องของประเทศนี้ไว้ดังนี้ เป็นต้น

หนังสือแปลพงศาวดารประเทศตะวันออกอื่น ๆ ที่แปลในสมัยนี้ได้แก่

- ๑. พระราชพงศาวดารมอญ-พม่า ขุนสุนทรโวหารแปล และมีคำมภาษามอญช่วย
อีก ๔ ท่านคือขุนอักษรรามัญ นายขำ เปรียบญ นายสุก เปรียบญ และนายจู^๒
- ๒. พงศาวดารเขมร ขุนสุนทรโวหารแปล และมีคำม ๓ ท่านคือ พระยาธรรมราชาธิบดี

---

^๑ เจ้าพระยาภาสกรวงศ์. ตำนานสงครามจีน-ญี่ปุ่น. หน้า ๓.
^๒ ขุนสุนทรโวหาร (ชูแปล). หนังสือพระราชพงศาวดารมอญพม่า. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
 (พระนคร: โรงพิมพ์วิจิตรมิตร, ๒๔๔๒), หน้า ๒.

พระเสนาพิจิตร และหมื่นมหาสมุทร^๑

๓. พงศาวดารฉนวน แปลจาก "เวียดนามสี่ก๊ก" นายหยอง กองทหารปืนใหญ่ แปล
หลวงดำรงธรรมสาร เจ้าของโรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ ให้นายเทียนวรรณช่วยแต่ง^๒

๔. พงศาวดารฉู่ปุ่น แปลจากภาษาอังกฤษ โดย "ยูปีเตอร์" [ตะม่อม
สี่บุญเรื่อง]^๓ และ

๕. พงศาวดารโยนก พระยาประชากิจกรจักร แปล

หนังสือแปลพงศาวดารตะวันตกนั้นเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ เป็นต้นมา
พงศาวดารตะวันตกที่แปลในสมัยนี้มีปรากฏรายละเอียดในตารางที่ ๑๐

หนังสือแปลรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ นอกจากหนังสือทางพระพุทธ
ศาสนาและพงศาวดารแล้ว ก็มีหนังสือแปลประเภทละคร การแพทย์ และวรรณคดี

บทละครคือเรื่อง "หลงไหลไคปลั้ม" กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงแปลจาก

Comedy of Errors ของ William Shakespeare พ.ศ. ๒๔๓๖

ทางการแพทย์คือเรื่อง "วิธีช่วยผู้ถูกบาดเจ็บโดยปัจจุบันทันด่วน" ซึ่งขาดหลวง
คาทิว มอเค็น แปล พ.ศ. ๒๔๕๑

วรรณคดีในรัชสมัยนี้ก็เริ่มแปลนวนิยายเป็นครั้งแรก นวนิยายแปลเรื่องแรกคือ
"ความพยายาม" แม้วิน [พระยาสุรินทรราชา] แปล ปลายรัชกาล นวนิยายอีกเรื่องหนึ่ง
ที่แปลในเวลาไล่เรี่ยกันคือ "รักนักมัทนาย" แต่ไม่ปรากฏผู้แปล

^๑ขุนสุนทรโวหาร (ขุนแปล). หนังสือพงศาวดารเขมร. พิมพ์ครั้งที่ ๒;
(พระนคร: โรงพิมพ์ชินารินทร์, ๒๔๔๕), หน้า ๒.

^๒พงศาวดารฉนวน. (พระนคร: โรงพิมพ์มหาสมุทรราชวิทยาลัย, ๒๕๐๕), หน้า (๑)

^๓ชาโอโต, ฮีโร. พงศาวดารฉู่ปุ่น. แปลโดยยูปีเตอร์ [ตะม่อม สี่บุญเรื่อง]
(พระนคร: โรงพิมพ์สยามวารสารพิมพ์, ๒๔๓๕)

ตารางที่ ๑๐

หนังสือพงศาวดารตะวันตกที่แปล เป็นไทย

ลำดับที่	ชื่อพงศาวดาร	ผู้แปล	สถานที่พิมพ์	พ.ศ.	เรื่องย่อ
๑	พงศาวดารอเมริกันเดิม ๑	เบอรุชา แมคฟาแลนค์	โรงพิมพ์หมอบลัดเด	๒๔๒๖	เรื่องราวของชนชาติอเมริกันตั้งแต่โคลัมบัสไปพบทวีปอเมริกา ค.ศ. ๑๔๙๒ จนถึงรัฐบาลประชาธิปไตย ๑๙๑๒
๒	พงศาวดารอังกฤษโดยย่อ	น.ป. [กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์]	โรงพิมพ์อาหรับราตรี	๒๔๓๖	ชนชาติอังกฤษตั้งแต่โบราณ เริ่มสมัยพระเจ้าเอ็ดเวิร์ด ถึงสมัยพระนางเจ้าวิกตอเรีย
๓	พงศาวดารอังกฤษโดยพิศดาร	หลวงรัตนัญญัติ [แปลง]	โรงพิมพ์วิชาวกร	๒๔๓๖	ชนชาติอังกฤษแต่โบราณ ถึงสมัยพระนางเจ้าวิกตอเรีย
๔	พงศาวดารฝรั่งเศส แผ่นดินนโปเลียน	บลัดเด (บุตร)	โรงพิมพ์หมอบลัดเด	๒๔๓๐	เรื่องราวการขึ้นมานครองฝรั่งเศสของนโปเลียน เริ่มแต่นโปเลียนเกิด จนถึง ค.ศ. ๑๘๑๔

ตารางที่ ๑๐ (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อพงศาวดาร	ผู้แปล	สถานที่พิมพ์	พ.ศ.	เรื่องย่อ
๕	พงศาวดารฝรั่งเศส	ก.ท. เมาทอง	-	๒๔๕๒	เรื่องประเทศฝรั่งเศสต่อจากสมัยพระเจ้า นโปเลียน
๖	พงศาวดารโรมัน ตอนเรียมัทธิ	นายเหี้ยม	โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ	๒๔๕๒	เรื่องของชาวโรมันตอนที่เรียมัทธิต่อสู้ขุนนางและ เป็นกษัตริย์ครองนครโรมัน จนในที่สุดถูกชาว โรมันทำร้ายและเผาบ้านตาย ตรงกับสมัย Pope Clement VI และ Pope Innocent VI ก่อนโรมแตกประมาณ ๑๐๐ ปี
๗	พงศาวดารเยอรมันโดยย่อ	วัชณปดดา [หลวงวิจิตรวาทการ]	-	๒๔๖๓	เริ่มแต่สร้างชาติเยอรมัน จนถึงสงครามยุโรป

เรื่อง "กวาง พยาบาท" แพร่หลายมาก ขายราคาเล่มละ ๔ บาท นายสตีลย์
 เสมานิด เปรียบเทียบค่าของเงินบาทเมื่อ ๖๐ ปีมาแล้วกับค่าเงินสมัยนี้ว่ามีค่าประมาณ ๕๐
 บาทถึง ๑๐๐ บาท (เปรียบเทียบกับราคาทองคำบาทละ ๒๒ บาทในสมัยนั้น) แสดงให้เห็น
 ถึงความสนใจของผู้อ่านในสมัยนั้น ความละครปราโมทย์ของพระโสภณวัชรกิจ (ขณะที่เป็น
 นายเด็กมหาดเล็ก) นำไปแสดงแบ่งออกเป็น ๒ ตอน และเมื่อภาพยนตร์เรื่องนี้มาฉายที่
 "พัฒนากร" ทางโรงภาพยนตร์ก็เจริญพระยาสุรินทรราชาไปดูเพื่อเป็นเกียรติแก่เรื่องแปลของ
 ท่าน^๒

หลังสงครามมหาเอเชียบูรพาแล้ว คณะละครคณะหนึ่งได้แสดงเรื่องความพยาบาท
 วิก ตามบทของนายสค กูร์มะโรหิต ทั้งละครและภาพยนตร์ได้แสดงให้เห็นความดีของเรื่อง
 ความพยาบาทที่ "แม่วัน" ถอดออกมาเป็นพากย์ไทย^๓

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีหนังสือแปลทุกประเภท อาจ
 กล่าวได้ว่าการแปลในสมัยนี้ได้เจริญสูงสุดในประวัติการแปลของประเทศไทย หนังสือแปลที่
 ควรกล่าวถึงมีอาทิเช่น หนังสือพระราชนิพนธ์พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีประมาณ
 ๕๐ เรื่อง ทรงแปลจากภาษาต่างประเทศหลายภาษา ดังนี้

ภาษาสันสกฤต ได้แก่เรื่อง ปรียทรรีกา แปลจากฉบับของพระเจ้าศรีธรรมพรหม
 ให้ชื่อเรื่องตรงกัน และทรงพระราชนิพนธ์โดยรักษารูปคำและสำนวนต่างไปจากพระนลคำหลวง
 แปลจาก นโลปาชยาน แปลความแล้วมาแต่งรูปใหม่

---

^๑ สัมภาษณ์ นายสตีลย์ เสมานิด. สำนักหนังสือพิมพ์ข่าวไทย. วันที่ ๑๕
 กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕.

^๒ แมรี คอเรลลี. ความพยาบาท. แปลจาก Vandetta, โดย "แม่วัน"
 [พระยาสุรินทรราชา] พิมพ์ครั้งที่ ๗ (พระนคร: คลังวิทยา, ๒๕๑๔), หน้า ๗.

^๓ สตีลย์ เสมานิด. "วิสาสะ" ข่าวไทย วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๑๑.

สกุนตลา ทรงอ่านแล้วพระราชนิพนธ์ใหม่จากต้นฉบับของกาติทาส รัตนกวี ส่วน
หนังสือที่แปลจากภาษาฝรั่งเศส อาทิเช่น

บทละครพูดเกินต้องการ แปลจากฉบับของทริสตัน แบร์นาร์ด (Tristan
Bernard)

ตบตา ละครพูดชั้น ๆ สององก์ แปลจาก บูตร์ โดซ เยอร์ (Poudre aux
Yeux) ของเออเยน ลาบีซ (Eugène Labiche)

วิโดยเล็อกู แปลจาก เดส์ วิวาชีเต็ส บี คะบีแปนติก (Les Vivacités
du Capitaine Tic) ของเออเยน ลาบีซ (Eugène Labiche)

หลวงจำเนียรเดินทาง แปลจาก เลอะ วัวซช เคอะเมอร์ดีเยอร์ เบร์ริชอง
(Le Voyage de Monsieur Perrichon) ของเออเยน ลาบีซ (Eugène Labiche)

หมอจำเป็น แปลจากฉบับของโมดิแย ชื่อ Le Médecin Malgré Lui .

หนังสือพระราชนิพนธ์แปลจากภาษาอังกฤษและมีความสำคัญต่อวงวรรณกรรมไทยมาก
คือการแปลบทละครของวิลเลียม เชกส์เปียร์ ซึ่งพระองค์ท่านทรงปรารภไว้ในคำนำเรื่อง
เวนิสวานิชว่า

...เมื่อคำนึงดูว่า ในภาษายุโรปโดยมากมีคำแปลบทละครของเชกส์เปียร์แล้ว,
และในภาษาญี่ปุ่นก็มีแล้ว, ข้าพเจ้าก็ออกจะนึกตะอวยแก่ใจ ที่ในภาษาไทย
เราไม่มีบ้างอย่างเขา จริงอยู่ข้าพเจ้าได้ทราบอยู่ว่า มีผู้ได้นิพนธ์เรื่อง
ของเชกส์เปียร์ขึ้นแล้ว ๓ ราย, คือพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่น
นราธิปประพันธ์พงศ์ ได้ทรงพระนิพนธ์เรื่อง "โรมิโอและยูเลียต"
เรื่อง ๑, กับได้ทรงนิพนธ์เรื่อง "คอเมดี้ ออฟ เออร์เรอร์ส"
(Comedy of Errors) ซึ่งทรงเรียกนามว่า "หลงไหลโคปัสเต็ม"
อีกเรื่อง ๑, กับหลวงธรรมภิมณฑ์ (ถึก จิตรกถึก) ได้แต่งเรื่อง
"เวนิสวานิช" คำฉันท์อีกเรื่อง ๑, แต่ที่แต่งไว้แล้วทั้ง ๓ รายนี้ไม่ตรง
ตามแบบเดิมของเชกส์เปียร์สักรายเดียว, เพราะเรื่อง "โรมิโอและ
ยูเลียต" กรมหมื่นนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงไว้เป็นอย่างนิทานร้อยแก้ว,

เรื่อง "หลงไหลไคปลั้ม" เป็นคำพูดที่ไม่ได้แปลตรง, เป็นแต่แต่ง
"ตามเค้า" และแปลงนามตัวละครเป็นไทย, และเรื่อง "เวนิสวานิช"
ของหลวงธรรมมาภิรมย์เป็นคำฉันท์, ไม่ใช่เป็นบทละคร^๑

ในการพระราชนิพนธ์แปลเรื่องเวนิสวานิช ทรงมีพระราชประสงค์ดังนี้
... ข้าพเจ้าจึงได้เลือกเรื่อง "เวนิสวานิช" มาแต่งเป็นภาษาไทย,
คงรูปให้เป็นละครเจรจาโต้ตอบกันตามแบบของเชกส์เปียร์เดิม, และ
ถ้อยคำผูกเป็นกลอนไทย เพื่อให้รูปคล้ายของเดิมที่สุดที่จะขยับขยาย
ให้เป็นไปได้^๒

นอกจากนี้ทรงมีพระราชปรารภถึงความยากในการแปลบทละคร เชกส์เปียร์ไว้ว่า
... ภาษาของเชกส์เปียร์นั้น ถึงแม้คนชาติอังกฤษเองก็ถือกันว่าเป็น
ของยาก, และเขาจัดไว้เป็นส่วน ๑ แห่งหลักสูตรสำหรับสอบได้วิชา
ภาษาอังกฤษในมหาวิทยาลัย^๓

แต่เรื่องพระราชนิพนธ์แปลบทละครของเชกส์เปียร์หัว ๓ เรื่องที่ทรงพระราชนิพนธ์
แปลนั้น ทรงตั้งพระทัยไว้อย่างมั่นคงที่จะแปลโดยรักษารูปคำและสำนวนให้ตรงต้นฉบับเดิม
ให้มากที่สุด ในเรื่อง "ตามใจท่าน" ก็ทรงมีพระราชปรารภว่า

^๑ วิตเสียม เชกส์เปียร์. เวนิสวานิช. พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงแปลจากภาษาอังกฤษเรื่อง The Merchant of Venice. (พระนคร : ม.ป.ท., ๒๔๕๕), หน้า ก-ข.

^๒ เรื่องเดียวกัน. หน้า ข.

^๓ เรื่องเดียวกัน. หน้า ข-ค.

... เรื่อง "เวนิสวานิช" นั้น ก็เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้ารู้สึกอยู่แล้วว่า แปลยากมาก, แต่ "เรื่องตามใจท่าน" นี้รู้สึกว่ายากยิ่งขึ้นกว่าอีก, เพราะเต็มไปด้วยไวยากรณ์อย่างจินตกะเวียยุโรป ซึ่งหากำแปลเทียบเคียงให้ตรงยากในภาษาไทย

ในระยะเวลาได้เสียดกับที่ทรงพระราชนิพนธ์แปล "เรื่องตามใจท่าน" แล้ว ทรงพระราชนิพนธ์แปล เรื่อง โรเมโอและจูเลียต เป็นบทละครเรื่องที่ ๓ พระราชนิพนธ์เรื่องนี้ มีพระบรมราชาธิบายในคำนำไว้ดังนี้

... เรื่องละครของเชกส์เปียร์ที่ข้าพเจ้าได้แปลไว้แล้วก่อนนี้ ๒ เรื่อง พอใช้ได้, ข้าพเจ้าจึงจับแปลเรื่องนี้อีก แม้ที่เดียวตัวข้าพเจ้าเอง ต้องเป็นคนสุดท้ายที่จะหาญกล่าววาทะคำแปลนี้ถูกตองหรือใกล้เคียง ฉมับเต็มมากที่สุด, แต่ข้าพเจ้ากล่าวได้ว่าข้าพเจ้าได้ตั้งใจแปลให้ใกล้เคียงมากที่สุดที่ภาษาและไวยากรณ์จะยอมให้แปลได้

การแปลย่อมจะมีความยากในเรื่องภาษาที่จะนำมาแปลและเทียบเคียงให้เป็นภาษาไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่กระทำด้วยความยากยิ่ง แม้กระนั้นก็ตามทรงแสดงพระอัจฉริยะในการแปลไว้อย่างมากในพระราชนิพนธ์แปลเรื่อง "โรเมโอและจูเลียต" นี้ ทรงแปลแบบคำต่อคำและประโยคต่อประโยค อันเป็นการแปลที่ยากยิ่งและไม่มีผู้แปลให้ตรงได้เช่นพระองค์ท่าน

ตัวอย่างการแปลบทละครเชกส์เปียร์ เรื่อง โรเมโอและจูเลียต องค์กรที่ ๒ ตอนที่ ๒ ในสวนของคาปูเล็ต โรเมโอเป็นขามกำแพงไปพบจูเลียต ดังนี้

วิดิเลียม เชกส์เปียร์. ตามใจท่าน. พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยามทรงแปลและประพันธ์เป็นภาษาไทยจาก As You Like It, (พระนคร: ม.ป.ท., ๒๔๖๕), หน้า ก.

Romeo: But, soft! what light through yonder window breaks?
It is the east, and Juliet is the sun.
Arise, fair sun, and kill the envious moon,
Who is already sick and pale with grief,
That thou her maid art far more fair than she:
Be not her maid, since she is envious;
Her vestal livery is but sick and green
And none but fools do wear it; cast it off.
It is my lady, O, it is my love!
O, that she knew she were!
She speaks, yet say nothing: what of that?
Her eye discourses; I will answer it.
I am to bold, 'tis not to me she speaks:
Two of the fairest stars in all the heaven,
Having some business, do entreat her eyes
To twinkle in their spheres till they return.
What if her eyes were there, they in her head?
The brightness of her cheek would shame those stars,
As daylight doth a lamp; her eyes in heaven
Would through the airy region stream so bright
That birds would sing and think it were not night.
See, how she leans her cheek upon her hand!
O, that I were a glove upon that hand,
That I might touch that cheek!

Juliet:

As me!

Juliet:

As me!

Romeo:

She speaks:

O, speak again, bright angel! for thou art
 As glorious to this night, being o'ver my head,
 As is a winged messenger of heaven
 Unto the white-upturned wondering eyes,
 Of mortals that fall back to gaze on him
 When he bestrides the lazy-pacing clouds
 And saits upon the bosom of the air.^๑

โรเมโอ

ข้าก่อน! นั้นแสงไคสว่างใสจากช่องแกด?
 นั้นบุรพาแน่, และจูเลียตคือทวน!-
 ขึ้นเถิด, ทวนงาม, ปราบฉิฉาแห่งดวงจันทร์,
 ซึ่งไข้อยู่มาครันและผิวเผือกเพราะตรอมใจ,
 คอยหลอนผู้เป็นช่างามกว่าเธอมากมายไซ้:
 เป็นข้าเธออยู่เอย, เพราะเธอนั้นชื่อฉิฉา;
 เกื้องแกงของพระจันทร์นั้นสี่เขี้ยวช็ทอยุนา,
 และมีแต่คนมาชอบแกง; หลอนอย่าแกงเลย.-
 แน่แล้วนางแก้วพี่; โอ, ที่รักของพี่เอย!
 โอ, ไฉนเจ้าทราชมเชยจะรู้แจ้ง ณ. ดวงใจ!
 หลอนพูด, แต่ไม่เผยวจีเลย: ก็เป็นไร?

^๑William Shakespeare. Romeo and Juliet. (London: Macmillan Co., 1935), pp. 26-7.

เนตรนางสีฐานไซ; ข้าจะคอยแมงเขาวัว.—
 อะ, เราทนงเกิน; หลอนมิไค้ผูกกับเรา;
 การอันเพริศเพราะสองดวงเคนเคนเวหา,
 มีกิจธุระอื่น, มาวานเนตรนงพงา
 ไปอยู่ประทับฟ้าจนกว่าดาวจะกลับไป.
 หรือเนตรหลอนอยู่โน้น, แล้วดาวอยู่ที่ทราวม้วย?
 แสงปรางของนางไซจะแข่งดาวจนดาวแพ
 เช่นไค้แพแสงแดด ในท้องฟ้าตาของแม่
 แสงจะสว่างแผ่ไปทั่วพื้นภาศรี
 จนนงจะรอนรองและไม่รู้วาราตรี.—
 อ้า, คุณเจ้าโคมศรีเจ้าปรางแนบถักถา!
 เราใคร่เป็นถูงมือที่สรวมมือของกัญญา,
 เพื่อตองปรางโสภา!

จูเลียต
 โรมิโอ

โถกเอ๋ย!
 หลอนเผยพจน์:

อ้า, พุกฉีกคำ. เทพะธิดา! หลอนปรากฏ
 ในราตรีหมกจก, อยู่สูงเกินกว่าหัวฉัน,
 เหมือนเทพธิดาอันลงมาจากแดนสวรรค์
 ปรากฏรูปพรอมแควงเนตรอันพิศวง
 ของคน, ชิ่งแห่งหน้าขึ้นและเพ่งพิศคองค
 ยามเชอระเห็ดตรงขามเมฆลอยละล่องมา
 และลีละลิวในสภากาตประหลาดตา^๑

^๑ วิดเลียม เชกส์เปียร์. โรเมโอและจูเลียต. แปลจาก Romeo and Juliet,
 โดยพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าแผ่นดินสยาม.
 (พระนคร: ม.ป.ท., ๒๔๖๕), หน้า ๔๙-๕๐.

พระราชนิพนธ์แปลบทละครเรื่องอื่น ๆ จากภาษาอังกฤษ ได้แก่
นิทานทหารเรือ แปลจากเรื่องของคนรอก เคโต ลงพิมพ์ในกุศโลบาย
กุศโลบาย แปลจาก A Royal Family ของมาร์แชล รอเบิร์ต
แมลงป่องทอง แปลจากต้นฉบับของแซกซ์ โรเมอร์ (Sax Rohmer)
คดีลี้ลับแห่งมหานคร แปลจากต้นฉบับของเลอควี วิดเลียม

ชิงนาง และ นิทานสโมสร์ (The School for Scandal) แปลจากต้นฉบับของ
ริชาร์ด บรินสลี เชอริแดน (Richard Brinsley Sheridan)

เสือเถา แปลจากต้นฉบับของ ฮอรัจ ฮอคจิส และ ต. วิกินีย์ เพอร์ซิวัด (๒๕๖๕)
พระศุนหเศป แปลจากต้นฉบับของวิดเลียม เฮนรี รอบินสัน และ
ตำนานชาติสิ้น แปลจากฉบับของอาร์เทอร์ มอร์แลนด์ เป็นต้น

เรื่องพระราชนิพนธ์แปลที่เป็นสารคดี เช่น

"หัวข้อกฎหมายนานาชาติแพนกกี้เมือง" แปลจาก "บัลลิก อินเตอร์เนชันแนล
ลอ" (Public International Law) ของ เอ. ที. ลอเรนซ์ (J. T. Lawrence)

"เสรีภาพแห่งทะเล" แปลจาก Freedom of the Seas และ

"ความกระจุกกระจายแห่งเมืองจีน" ของ เอมีด โยเซฟ คิตลอน เป็นต้น

นอกจากพระราชนิพนธ์แปลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวแล้ว
เรื่องแปลของผู้อื่นในรัชสมัยของพระองค์มีในสาขาวิชาอื่น ๆ ได้แก่

คณาจารย์รวมแปล โดยพระอริยมุนี (แจ่ม) (๒๕๕๓)

ชาติปาฏิหาริย์ สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมหลวงชินวราธิบดีรังสรรค์ ทรงแปล
ตามมังคัลลพิภินิ (๑๙๖๓)

รัตนนิมิตตพจนานุกรมและสุภาษิตภาษาสุพรรณิหารรทแห่งสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
พระยาปริยัติธรรมธาดาแปล (๑๙๕๕ และ ๒๕๖๓)

การดูชาติบาตสำหรับบุคคลและครอบครัวเป็นความรู้เรื่องการทำกุศลกับศัตรูที่เรา
มองไม่เห็น เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีแปล

คำให้การชาวกรุงเก่า นองค้ว แปลจากฉบับหลวงพิไลจากหงสาวดี (๒๔๕๗)
พงศาวดารศึกกำบรวรพ์ (Ancient Times) สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ
เจ้าฟ้ากรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ให้พระยาอนุমানราชชนแปล
เรื่องพระราชไมตรีในระหว่างกรุงสยามกับกรุงจีน พระเจนจันอักษร (สุกิจ)
แปล (๒๔๕๖)

หนังสือนวนิยายแปลสมัยนี้ก็มีมาก เช่น

"คดีลี้ลับแห่งมหานคร" โดย "รามจิตติ"

"รักนักมัทนาย" ไม่ปรากฏนามผู้แปล

"ความลับห้องเหลือง" (Yellow Room Mystery) โดยสถิตย์ เสมานิด

"เตลมา" โดย "ศ.ร."

"ความลับในทุ่งร้างบาสเกอร์วิด" โดยนายนวด [หลวงสารานุประพันธ์]

"แอ็บแซ็งซ์" โดย "กุมารใหม่"

"อาแซงดูแปง" โดยนายเกต [หลวงรัชฎการโกศล]

"ความลับของหอสูงโบราณ" โดย "แสงทอง" และ

"สัตุรุษย์" (The Substance of a Dream) โดย "แสงทอง"

จากตัวอย่างข้างบนนี้ แสดงให้เห็นชัดว่าการแปลและหนังสือแปลในรัชสมัย
พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ก้าวหน้าและเจริญมากกว่าสมัยใดในประวัติการแปล
ของประเทศไทย

๒.๔.๔ หนังสือแปลในปัจจุบัน

การแปลในปัจจุบันขยายออกไปทุกสาขาวิชา โดยเฉพาะการแปลภาษาตะวันตก
ซึ่งมีพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประทานกำเนิดการแปลภาษาเหล่านี้ และได้
ส่งเสริมให้แพร่หลายสืบต่อมา หนังสือแปลในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะส่งเสริมการแปลด้าน
วิชาการมากขึ้น หน่วยงานราชการหลายหน่วยงานก็มีโครงการแปลหนังสือวิชาการ เช่น
กองแปลและการต่างประเทศ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ และกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์

กรมศิลปากร เป็นต้น แต่งานแปลส่วนมากที่ผลิตสู่ตลาดหนังสือก็เป็นนวนิยายแปลมากกว่า หนังสือแปลประเภทอื่น ๆ

ใน พ.ศ. ๒๕๑๕ ซึ่งมีการเฉลิมฉลอง "ปีหนังสือสากล" สมาคมห้องสมุดก็มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมการแปลในประเทศไทย และประกาศรับรองงานแปลที่ผู้แปลเสนอพร้อมด้วยหลักฐานว่าได้รับอนุมัติจากเจ้าของเรื่อง เดิมหรือผู้มีลิขสิทธิ์ตามกฎหมายให้เข้าอยู่ในโครงการหนังสือที่จะพิมพ์เป็นที่ระลึกในการเฉลิมฉลอง "ปีหนังสือสากล" ในเร็ว ๆ นี้

หนังสือแปลด้านวิชาการที่นิยมแปลในประเทศไทยส่วนมากนิยมแปลด้านสังคมศาสตร์มากกว่าด้านวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างเรื่องแปลด้านสังคมศาสตร์ เช่น

การเมืองในอินเดีย (Indian Political Systems) แปลโดย ดร. กระมล ทองธรรมชาติ

ความเจริญของเศรษฐกิจลำดับขั้น (Stages of Economic Growth)

โดย ม.ร.ว. จันทร์แรม ศิริโชค จันทรทัต

แผนยุทธศาสตร์ของคอมมิวนิสต์ในเอเชีย การวิเคราะห์เปรียบเทียบรัฐบาลและพรรคคอมมิวนิสต์ (Communist Strategies in Asia) โดยประเวศ ศรีพิพัฒน์

ระบบการเมืองของจีน (China) โดย ดร. เขียน ซีระวิทย์

เศรษฐศาสตร์ (Economics: an Introductory Analysis) โดย ดร. เค็อน มุนนาค

ส่วนหนังสือแปลด้านวิทยาศาสตร์ยังมีน้อย เรื่องที่แปลแล้วทั้งด้านวิทยาศาสตร์บริสุทธิ์ และประยุกต์วิทยา (Technology) เช่น

ประโยชน์ของวิชาเคมี โดย ทองสุข พงศ์ทัต

การประยุกต์วิทยาศาสตร์ในการประมงน้ำจืด (The Application of Science to Inland Fisheries) โดยเมฆ บุญพรหมณ์

ปริมาณในการเกษตร Atoms in Agriculture) โดย ดร.อรอด นาคทรพรพ

ดู ประภาวิวัฒน์. "สัปดาห์หนังสือแห่งชาติ," วารสารห้องสมุด ปีที่ ๑๒ มกราคม-กุมภาพันธ์, ๒๕๑๕), ๑๘.

นอกจากนี้สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ก็ได้ให้หน่วยงาน
สาขา แปรงานภาควิทยาศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้องดังนี้ สาขาชีววิทยา แปรเรื่อง "ชีววิทยา
ภาคปฏิบัติ ม.ศ. ๔-๕" คัดแปลงจาก The Biological Science Curriculum Study
โดย ดร. พาณี เว็ววานิช และ นางโรจน์ จะโนภาษ ใน พ.ศ. ๒๕๐๘ และ "วิทยาศาสตร์
ชีวภาพ: การศึกษาปัญหาสิ่งมีชีวิต (Biological Science: An Inquiry Into Life)
แปลโดยคณาจารย์ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปีการศึกษา ๒๕๑๒
เพื่อใช้เป็นตำราเรียนในระดับอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่เริ่มใช้มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๓

งานแปลของสมาคมสาขาเคมี ได้แก่เรื่อง "เคมีแผนใหม่" (Chemistry: An
Experimental Science) ซึ่งแปลเสร็จในปี พ.ศ. ๒๕๑๕

หน่วยงานอีกแห่งหนึ่งที่มีงานแปลมากคือ ศูนย์บริการเอกสารการวิจัย สำนักงาน
สภาวิจัยแห่งชาติ งานแปลบทความของศูนย์แห่งนี้นับถึงเดือนกรกฎาคม ค.ศ. นี้ มีจำนวน ๓๖๖
รายการ ส่วนใหญ่เป็นงานแปลด้านวิทยาศาสตร์ หน่วยงานนี้ได้แปลบทความวิทยาศาสตร์สาขา
ฟิสิกส์แขนงดาราศาสตร์ จากภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาอังกฤษ ว่าด้วยเรื่องรายการกำหนด
สุริยุปราคา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ (ปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) มีชื่อเรื่อง
ตามต้นฉบับภาษาฝรั่งเศสว่า "Archives des Missions Scientifiques et
Littéraires Choix de Rapports et Instructions" และให้ชื่อเรื่องในภาษาอังกฤษ
ว่า "Report on the Observation on the exlipse of the Sun of the
18 : 8 : 1868" มีความยาว ๕๕ หน้า (พิมพ์เล็ก) เรื่องนี้จะส่งเสริมความรู้แขนง
การดาราศาสตร์ไทยได้สักกั๊ว แต่ในขณะที่ยังไม่มีผู้แปลเป็นภาษาไทย

รายชื่อหนังสือแปลในปัจจุบันปรากฏรายละเอียดในภาคผนวก ก.